

การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนใน
โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2557

การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนใน
โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2557

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2557

เกษมเจริญโต อินทะนาม. (2556). การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิต วิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: เรือเอก ดร.อภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิตย์.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ที่ควรส่งเสริมให้กับครู บุคลากร และนักเรียน เพื่อเปรียบเทียบบทบาทโดยจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ และประสิทธิภาพการทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ให้ในการวิจัย ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนที่กำลังปฏิบัติงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 261 คน คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับปฏิบัติมากที่สุด ถึงน้อยที่สุด ซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ การทดสอบค่าที (t-test independent) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One- Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านความสุภาพ มีการปฏิบัติมากที่สุด ด้านความสะอาด ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านความซื่อสัตย์
2. ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ความคิดเห็นของครู ที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05
3. ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามประสิทธิภาพการทำงาน พบว่า ความคิดเห็นของครู ที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาใน การส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ให้กับนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามประสิทธิภาพการทำงานในสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

A STUDY OF SCHOOL ADMINISTRATORS' ROLE SUPPORTING 8 BASIC
MORALITY TO STUDENTS IN SCHOOLS, UNDER OF THE PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA SAMUTSONGKRAM

ABSTRACT

BY

KASEMCHAROENTO AINTANAM

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Administration
of Srinakharinwirot University

May 2014

Kasemcharoento Aintanam. (2014). A Study of School Administrators' Roles Supporting 8 Basic Morality to Students in Schools, Under of The Primary Educational Service Area Samutsongkram. Independent Study (Education Administration). Bangkok. Graduate School of Srinakharinwirot University .Advisor: Lieutenant Dr. Apithee Songbundit

The purposes of this research were to 1) .A Study of School Administrators' Roles Supporting 8 Basic Morality to Students in Schools, Under of The Primary Educational Service Area Samutsongkram which should promote to teachers, staffs, students. 2) compare the school executives' roles towards the 8 basic moralities promoting for students in schools, Samutsongkram primary educational service area office classified by positions and experiences. The sample group were the 261 heads of the group of learning and the active teachers in Samutsongkram primary educational service area office. The research tools was the the 5 Rating Scale questionnaires under the most and least action with 0.95 of the reliability value. The statistics used to analyze the data were percentage., t-test, and One-Way ANOVA.

The results of the study were shown as the following:

1. the overall of the school executives' roles towards the 8 basic moralities promoting for students in schools, Samutsongkram primary educational service area office was at the high level, and in each aspect were found in high level which the most was gentleness aspect, cleanliness aspect and the least was the honesty

2. the comparison results of the teachers' opinion towards the school executives' roles towards the 8 basic moralities promoting for students in schools, Samutsongkram primary educational service area office classified by positions were found that the teachers' opinion the statistical significance difference at 0.05 level

3. the comparison results of the teachers' opinion towards the school executives' roles towards the 8 basic moralities promoting for students in schools, Samutsongkram primary educational service area office classified by experiences in overall and each aspect were found that no different.

สารนิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนใน
โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

ของ

เกษมเจริญโต อินทะนาม

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2557

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....
(เรือเอก ดร.อภิสิทธิ์ ทองบัณฑิต)

..... ประธาน
(เรือเอก ดร.อภิสิทธิ์ ทองบัณฑิต)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สรศักดิ์สรณ์ จันทรกุลทัศน์)

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจาก อาจารย์ เรือเอก ดร. อภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิตย์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษาพร้อมทั้งข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับงานวิจัย ซึ่งท่านได้ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา และขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง และอาจารย์ ดร.สรวิศสรณ์ จัตรกมลทัศน์ กรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ตลอดจนให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆอย่างดียิ่ง และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอันเป็น ประโยชน์ต่อการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยซาบซึ้งในความเมตตาและขอกราบขอบพระคุณทุกท่านด้วยความเคารพอย่างสูง

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยในการศึกษาตาม หลักสูตรการบริหารการศึกษา ซึ่งทำให้ผู้วิจัยรู้ว่าการศึกษาระดับมหาบัณฑิตของผู้วิจัยมิได้สิ้นสุดลงเพียงการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จเท่านั้น หากแต่ผู้วิจัยได้ซึมซับกระบวนการวิจัยที่เรียนรู้ให้เป็น การเรียนรู้สืบเนื่องต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด และนำความรู้ไปยังประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคมต่อไป

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้คำแนะนำและแก้ไขเครื่องมือในการวิจัยจนสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ตามเวลาที่กำหนด

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ที่อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

กราบขอบพระคุณ คุณแม่คำปอง อินทะนาม, คุณพ่อเด็ก อินทะนาม ,นางสาวชฎาภา สิทธิจันทร์ และน้องชายทั้งสอง ที่เป็นกำลังใจใน การศึกษาเล่าเรียน ทำให้ผู้วิจัยเกิดความอดทน มุ่งมั่น และตั้งใจใน การศึกษาเล่าเรียนมาโดยตลอด

ขอขอบคุณรุ่นพี่และเพื่อนร่วมรุ่น สาขาวิชาการบริหารการศึกษาทุกคนที่ให้คำแนะนำและเป็น กำลังใจในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ คุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขอ มอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดา มารดา และครูอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย

เกษมเจริญโต อินทะนาม

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	6
ความสำคัญของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	11
สมมติฐานในการวิจัย.....	16
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
ข้อมูลทั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม.....	18
บริบทที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา.....	18
บทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม.....	21
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.....	22
ความหมายของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล.....	22
อำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลตามหลักกฎหมายมหาชน.....	24
นโยบายการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน.....	34
ขอบข่ายงานการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล.....	39
หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา.....	41
ความหมายและความสำคัญของบทบาท.....	41
บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา.....	42
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม.....	53
ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม.....	53

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้าที่
2 (ต่อ)	
ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม.....	55
ประเภทของจริยธรรม.....	60
ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม.....	61
ความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม.....	62
คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ.....	64
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร	
สถานศึกษา.....	72
วิธีปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม.....	72
กระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.....	74
การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับคนไทย.....	74
ปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน.....	75
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร	
เพื่อ ปลูกฝังจริยธรรมนักเรียน.....	77
เอกสารเกี่ยวกับนโยบายและหลักการที่โรงเรียนใช้ในการจัดกิจกรรมเสริม	
หลักสูตรเพื่อปลูกฝัง จริยธรรมนักเรียน.....	79
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	84
8.1 งานวิจัยในประเทศ.....	84
8.2 งานวิจัยต่างประเทศ.....	87
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	89
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	89
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	90
การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	91

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	92
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	93
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	94
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	95
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	95
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	96
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	97
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	110
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	110
ความสำคัญของการวิจัย.....	110
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	111
สรุปผลการวิจัย.....	111
อภิปรายผล.....	113
ข้อเสนอแนะ.....	116
บรรณานุกรม.....	118
ภาคผนวก	125
ภาคผนวก ก.....	126
ภาคผนวก ข.....	134
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	136

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงการเปรียบเทียบสถานศึกษาของรัฐที่ไม่เป็นนิติบุคคลและเป็นนิติบุคคล...	32
2 ระดับการใช้เหตุผลตามทฤษฎีพัฒนาทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก.....	57
3 จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา.....	97
4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นของครูที่มีต่อบทบาท ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ให้กับนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยรวมและรายด้าน.....	98
5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความ คิดเห็นของครู ที่มีต่อการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม ด้าน ความขยัน โดยรวมและรายข้อ.....	99
6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความ คิดเห็นของครู ที่มี ต่อการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการ ส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับ นักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้าน ความ ประหยัด โดยรวมและรายข้อ.....	100
7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความ คิดเห็นของครู ที่มีต่อ การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม ด้านความซื่อสัตย์ โดยรวมและรายข้อ	101

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
8 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความ คิดเห็น ของครูที่มีต่อการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการ ส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม ด้านความมีวินัย โดยรวมและรายชื่อ.....	102
9 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความ คิดเห็นของครู ที่มีต่อการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการ ส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านความสุภาพ โดยรวมและรายชื่อ.....	103
10 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความ คิดเห็นของครู ที่มีต่อการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการ ส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านความสะอาด โดยรวมและรายชื่อ.....	104
11 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับความ คิดเห็น ของครูที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามด้านความสามัคคี โดยรวมและรายชื่อ.....	105

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
12 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครู ที่มีต่อบทบาท ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับ นักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงครามด้านความมีน้ำใจโดยรวมและรายชื่อ.....	106
13 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครู ที่มีต่อบทบาท ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับ นักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ โดยรวมและรายด้าน.....	107
14 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครู ที่มีต่อบทบาท ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม จำแนกตามประสบการณ์ การทำงานในสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน.....	108

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชทรงมีพระบรมราโชวาทด้าน การศึกษาบางตอนพระราชทานแก่ครูและนักเรียน ณ.ศาลาดุสิตดาลัยเมื่อวันที่ 27กรกฎาคม2504 ตอนหนึ่งว่า“การศึกษาเป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิดความประพฤติ และคุณธรรม ของบุคคลสังคมและบ้านเมืองบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนพอดีเหมาะกัน ทุกๆด้านสังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคง ของ ประเทศไว้และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้ตลอด”(กระทรวงศึกษาธิการ. 2550: 15)

ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3)พ.ศ.2553 และนโยบายด้าน การศึกษาของรัฐบาลให้ยึดหลักการจัดการศึกษาใน มาตรา 6ระบุว่าการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนา สังคมไทยให้เป็นมนุษย์ทั้ง ร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมใน การดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เพราะฉะนั้นสังคมจะพัฒนาไปแต่เพียงด้าน เศรษฐกิจอย่างเดียวก็ยังไม่ถือว่าเป็นสังคมที่เพียบพร้อม และมีความสุขอย่างแท้จริงได้ แต่การที่ทำให้ สังคมน่าอยู่และมีการพัฒนาอย่างแท้จริงจะต้องมีการปลูกฝังให้มีคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปด้วยดัง พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระราชทานใจความว่า “คุณธรรมจริยธรรม เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมเป็นอย่างมากในการกำหนดความสงบสุขของสังคมสังคมใดที่คนใน สังคมเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรมสังคมนั้นจะมีแต่ความสงบสุขในขณะเดียวกันถ้าคนใน สังคมใดมีความบกพร่องด้านจิตใจขาดคุณธรรมและจริยธรรมแม้สังคมนั้นจะมีความมั่นคงทาง เศรษฐกิจสักเพียงใดก็ย่อมจะหาความสงบสุขได้ยากรัฐตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวจึงวาง นโยบายในการพัฒนาคุณธรรมดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (แก้ไข เพิ่มเติมฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2) มาตรา 81 กำหนดว่ารัฐต้องจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่ คุณธรรมการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ ผสมผสานความรู้ด้านต่างๆให้ได้ตามสัดส่วนอย่างสมดุลรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่พึงามและ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ (สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์; และเผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล. 2554: 34)

นอกจากนี้ยังประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้กำหนด คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการที่ควรเร่งปลูกฝังสำหรับเด็กครูโรงเรียนและชุมชนได้แก่ความขยันความ ประหยัดความซื่อสัตย์ความมีวินัยความสุภาพความสะอาดความสามัคคีและความมีน้ำใจเพื่อสร้าง ความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงความสมานฉันท์สันติวิธีวิถีประชาธิปไตย

พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบัน
ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาให้คนเป็นคนดีมีความรู้และอยู่ดีมีสุข
(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550: 48)

ด้วยนโยบายของรัฐดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูป
การศึกษา(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550: 1) โดยยึดคุณธรรมนำความรู้สร้าง
ตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย
พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยง ความร่วมมือของสถาบัน
ครอบครัว ชุมชน สถาบัน ศาสนาและสถาบันการศึกษา โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มี
ความรู้ และอยู่ดีมีสุข ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนดังกล่าวมีความชัดเจน เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และ
สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม “๘ คุณธรรมพื้นฐาน” ที่ควรเร่งปลูกฝัง ประกอบด้วย
(1) **ขยัน** คือ ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ อดทน ขยันต้อง
ปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญา แก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จ (2) **ประหยัด** คือ การรู้จักเก็บออม ถนอม
ใช้ทรัพย์สิน สิ่งของแต่พอควรพอประมาณ ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ (3) **ซื่อสัตย์** คือ
ประพฤติตรงไม่เอินเอียงไม่มีเล่ห์เหลี่ยมมีความจริงใจ ปลอดจากความรู้สึกลำเอียงหรืออคติ (4) **มีวินัย**
คือ การยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและข้อปฏิบัติ ซึ่งมีทั้งวินัยในตนเองและวินัยต่อสังคม (5)
สุภาพ คือ เรียบร้อย อ่อนโยน ละมุนละม่อม มีกิริยามารยาทที่ดีงาม มีสัมมาคารวะ (6) **สะอาด** คือ
ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม ความผ่องใสเป็นที่เจริญตาทำให้เกิดความ
สบายใจแก่ผู้พบเห็น (7) **สามัคคี** คือ ความพร้อมเพียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วม
ใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุ ผลตามที่ต้องการเกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่
เอาวัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด
ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้ เรียกอีกอย่างว่า ความ
สมานฉันท์ และ (8) **มีน้ำใจ** คือ ความจริงใจที่ไม่เห็นแก่เพียงตัวเองหรือเรื่องของตัวเอง แต่เห็นอกเห็น
ใจเห็นคุณค่าในเพื่อน มนุษย์ มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ ให้ความสนใจในความต้องการ ความจำเป็น
ความทุกข์สุขของผู้อื่น และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน (กระทรวงศึกษาธิการ.
2550: 27)

ดังนั้นหน้าที่ของสถานศึกษาคือการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางค้นหาศักยภาพเด็กและพัฒนาให้สอดคล้องกับความสามารถและความถนัดควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 : 21) จากนโยบายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคุณธรรมเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเร่งรีบดำเนินการเสริมสร้างให้มีในกลุ่มคนทุกช่วงวัยและหากมีการสอดแทรกคุณธรรมผ่านระบบการจัดการศึกษายิ่งจะส่งผลดีต่ออนาคตของประเทศชาติ

การจัดการศึกษาในช่วงที่ผ่านมายังไม่สามารถพัฒนาให้คนมีคุณภาพโดยเฉพาะเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมโรงเรียนส่วนใหญ่เน้นการสอนเด็กให้เป็นคนเก่งแต่คนเก่งที่ขาดคุณธรรมจริยธรรมกลายเป็นคนเห็นแก่ตัวคิดถึงตนเองมากกว่าส่วนรวมฉะนั้นการสอนโดยเน้นให้เด็กเป็นคนเก่งโดยไม่คำนึงถึงคุณธรรมก็จะกลายเป็นการสร้างปัญหาให้กับสังคมและประเทศชาติในที่สุด(อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. 2550: 1) ด้วยเหตุผลดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์สันติวิธีวิถีชีวิตประชาธิปไตยโดยกำหนดคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการเพื่อปลูกฝังให้เด็กไทยมีคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ความซื่อสัตย์ความมีวินัยความสุภาพความสะอาดความสามัคคี และความมีน้ำใจ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550: 1) ดังนั้นผู้เรียนซึ่งถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศ เพราะผู้เรียนจะพัฒนาระดับคุณธรรม จริยธรรม รู้คิด และเลียนแบบสิ่งที่ดี และแบบอย่างการประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีได้นั้นก็ต้องอาศัยโรงเรียนเป็นผู้ปลูกฝังแบบอย่างที่ดี เนื่องจากผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นวัยของการวางรากฐานด้านบุคลิกภาพ และเป็นวัยที่มีการพัฒนาการทุกด้าน

การปลูกฝังคุณธรรมให้กับนักเรียนสิ่งสำคัญในการสอนคุณธรรมต้องให้ความสำคัญกับความถูกต้องความซื่อสัตย์และความสุขหลักสูตรการพัฒนาคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพควรเน้นการบูรณาการมากกว่าการแยกสอนและสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนได้มีโอกาสได้อภิปรายเกี่ยวกับคุณธรรมเป็นการช่วยส่งเสริม และพัฒนาคุณธรรมให้กับนักเรียนโดยเป้าหมายการพัฒนานักเรียนต้องมุ่งเน้นความรู้และคุณธรรมไปพร้อมๆกันซึ่งในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเด็ก ผู้บริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา หรือจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนด้านอื่นๆทั้งด้านร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญาทั้งนี้เพื่อให้เด็กเป็นคนดีคนเก่งและมีความสุขรู้จักแยกแยะว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขฉะนั้นโรงเรียนจึงเป็นแหล่งอบรมสั่งสอนและเสริมสร้างคุณธรรมแก่เด็กจากงานวิจัยของ ราล์ฟ นุกชี (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. 2551: 477; อ้างอิงจาก Larry Nucci. 1997)ความสำคัญต่อการสร้างเสริมคุณธรรมในเด็ก จะต้องมีการพัฒนาเด็กโดยการใช้กิจกรรม

สำหรับพัฒนาเด็ก เพราะเด็กเป็นวัยที่อยู่ในช่วงของการเริ่มต้นพัฒนาในทุกด้าน เด็กเรียนรู้ผ่านการใช้ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว การคิดที่เป็นรูปธรรมก็จะช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ความเป็นเหตุเป็นผลด้วยความคิดทางด้านจริยธรรมว่าเป็นสิ่งที่พัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ได้และผู้ใหญ่เป็นผู้มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณธรรมของเด็กจะยึดกฎเกณฑ์ที่ได้จากผู้ใหญ่ในการประพฤติปฏิบัติตามส่วนแบบดูรา (Bandura. 1989: 2-3) ซึ่งสรุปได้ว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ใหม่ๆของเด็กเกิดจากการเรียนรู้โดยการสังเกตและการลอกเลียนแบบการใช้เหตุผลการแสดงพฤติกรรมเชิงคุณธรรมยังมีผลต่อการเรียนรู้การให้เหตุผลเชิงคุณธรรมอีกด้วย โคลเบอร์กเชื่อว่ามนุษย์สามารถพัฒนาเหตุผลทางด้านคุณธรรมให้สูงขึ้นได้เรื่อยๆถ้าได้รับการอบรมสั่งสอนอย่างถูกต้อง การปลูกฝังคุณธรรมจึงควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งจะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมคุณธรรมการพัฒนาคุณธรรมที่เหมาะสมอีกวิธีการหนึ่งคือการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมในด้านคุณธรรมจริยธรรม และการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตส่วนจอห์นสันและจอห์นสัน (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. 2551: 477; อ้างอิงจาก Johnson; & Johnson. 1994: 5) สรุปว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนจะได้พัฒนาทักษะทางสังคมด้านความมีวินัยความซื่อสัตย์ความเมตตากรุณาและการประหยัดผ่านทางการมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มเพราะผู้เรียนได้พูดคุยสนทนาได้มีส่วนร่วมอภิปรายและแลกเปลี่ยนความรู้อย่างแท้จริงตลอดจนได้มีการช่วยเหลือแบ่งปันและทำงานร่วมกันอย่างมีระเบียบวินัยตามข้อตกลงของกลุ่ม (พวงเพ็ญ อินทรประวัติ. 2552: 76)ถ้าต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กจึงควรจะต้องจัดสถานการณ์สิ่งเร้าประสบการณ์หรือกิจกรรมต่างๆที่ช่วยให้เด็กเกิดการรับรู้และสนใจในคุณธรรมจริยธรรมและจากกฎแห่งการฝึกหัดของธอร์นไคค์เชื่อว่าการฝึกหัด หรือลงมือกระทำบ่อยๆด้วยความเข้าใจจะทำให้การเรียนรู้คงทนถาวรและเมื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แล้วควรให้ผู้เรียนนำการเรียนรู้ไปใช้บ่อยๆเพื่อความคงทนของพฤติกรรม (Hergenhahn; & Olson. 1993: 56)

การพัฒนาคุณธรรมที่เหมาะสมอีกวิธีการหนึ่งคือการได้รับความช่วยเหลือ ระหว่างโรงเรียนกับครอบครัวช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมในด้านคุณธรรมจริยธรรมและการทำงานร่วมกับผู้ปกครองหรือชุมชน ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ดังที่จอห์น ดิวอี้ (รัฐดาว พิศาลพงศ์. 2549: 1 อ้างอิงจาก ; John Dewey, 1969) นักปราชญ์ และนักการศึกษาได้เสนอเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา สรุปได้ว่า การศึกษา คือการให้ผู้เรียนพัฒนาด้านสติปัญญาและคุณธรรมจริยธรรมและยังเน้นด้วยว่า“ระบบการศึกษาในสถาบันการศึกษาใดๆที่ไม่รวมเอาการสอนจริยธรรมเข้าไว้กับการให้การศึกษาก็ต้องนับว่าสถาบันการศึกษานั้นละเลยและละทิ้งหน้าที่ที่สำคัญยิ่งของสถาบันนั้น จอห์น ดิวอี้ (รัฐดาว พิศาลพงศ์. 2549 : 1; อ้างอิงจาก John Dewey. 1969) นอกจากนี้ การจัดการศึกษาให้กับเด็กนักเรียนยังเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิด

เป็นรูปธรรม นอกจากจะเป็นไปเพื่อการพัฒนาเด็กแต่ละช่วงวัยแล้ว ยังต้องคำนึงถึงอนาคตของสังคมและประเทศชาติด้วย

ดังนั้น บทบาทของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนจึงควรจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมการปลูกฝังคุณธรรมให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ โดยเฉพาะคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสูงสุดเติบโตเป็นคนดีมีความรู้และอยู่ดีมีความสุขด้วย ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เป็นหน่วยงานทางการศึกษาหนึ่งในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการนำนโยบายการส่งเสริมคุณธรรมขั้นพื้นฐาน 8 ประการมาประกอบนโยบายในด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัด และมีการนิเทศติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่ในการดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมขั้นพื้นฐาน 8 ประการดังกล่าวยังไม่มีการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งเป็นมุมมองหรือทรรศนะของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างแท้จริง ซึ่งที่ผ่านมาอาจทำให้ผลการประเมินโดยมุมมองของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามเพียงอย่างเดียวไม่มีความถูกต้องสมบูรณ์หรือตรงกับสภาพที่แท้จริงเท่าที่ควร ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ที่มาจากมุมมองของข้าราชการครูที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม 8 ประการให้กับนักเรียน ซึ่งมีการปฏิบัติงานใกล้ชิดกับผู้บริหารสถานศึกษาอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยมุ่งศึกษาจากมุมมองของข้าราชการครูในสถานศึกษาในสังกัดเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับผู้บริหาร ครูและหน่วยงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารจัดการ และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับพัฒนาการและเหมาะสมในการปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ได้แก่ 1. ความขยัน 2. ความประหยัด 3. ความซื่อสัตย์ 4. ความมีวินัย 5. ความสุภาพ 6. ความสะอาด 7. ความสามัคคี 8. ความมีน้ำใจให้กับนักเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนมีพัฒนาการด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการที่สูงยิ่งขึ้นในการนำหลักหรือวิธีการไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและเป็นวิธีหนึ่งในการส่งเสริมให้เด็กพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพและวางรากฐานการเรียนรู้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กนอกจากนี้ยังช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมสามารถคิด

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ข้าราชการครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 74 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 802 คน จำแนกเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 592 คน และครูผู้สอน จำนวน 210 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ข้าราชการครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 261 คน จำแนกเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 193 คน และครูผู้สอน จำนวน 68 คนโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี;และมอร์แกน (ประยูร อาษานาม. 2543: 167;อ้างอิงจาก Krejcie ;& Morgan. 1992)

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่
 - 1.1 ตำแหน่งหน้าที่ของข้าราชการครู ได้แก่
 - 1.1.1 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้
 - 1.1.2 ครูผู้สอน
 - 1.2 ประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา ได้แก่
 - 1.2.1 ไม่เกิน 10 ปี
 - 1.2.2 มากกว่า 10 - 20 ปี
 - 1.2.3 มากกว่า 20 ปีขึ้นไป
2. ตัวแปรตาม ได้แก่

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

- 2.1 ด้านความซื่อสัตย์
- 2.2 ด้านความประหยัด

2.3 ด้านความซื่อสัตย์

2.4 ด้านความมีวินัย

2.5 ด้านความสุภาพ

2.6 ด้านความสะอาด

2.7 ด้านความสามัคคี

2.8 ด้านความมีน้ำใจ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา** หมายถึง การแสดงพฤติกรรมตามภารกิจหน้าที่ที่กำหนดไว้ตามระเบียบของทางราชการ เพื่อการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

2. **คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ** หมายถึง การแสดงออกถึงคุณลักษณะซึ่งเป็นรูปแบบอย่างหนึ่งของคุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจมนุษย์โดยผ่านประสบการณ์จากการได้สัมผัสซึ่งจะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกายวาจาและจิตใจของแต่ละบุคคลเป็นสิ่งที่มิมีประโยชน์ต่อตนเองผู้อื่นและสังคมซึ่งคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการที่สอดคล้องกับเนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสุภาพ ความสะอาด ความสามัคคี และความมีน้ำใจ

3. **การส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน** หมายถึง การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในสถานศึกษาของตน ซึ่งเป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยมุ่งให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณธรรมให้กับนักเรียนใน 8 ประการดังนี้

3.1 **การส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ด้านความซื่อสัตย์** หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความตั้งใจทำอย่างจริงจังต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควรเป็นคนที่ทำงานมีความพยายามไม่ทอดทิ้งถ้าเผชิญอุปสรรคที่ทำงานที่ตั้งใจทำอย่างจริงจัง

3.2 **การส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ด้านความประหยัด** หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่ซึ่งดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายรู้จักฐานะทางการเงินของตนคิดก่อนใช้คิดก่อนซื้อเก็บออมเงินใช้ทรัพย์สินสิ่งของตนเองและส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

3.3 การส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ด้านความซื่อสัตย์

หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อหน้าที่ต่อวิชาชีพตรงต่อเวลาไม่ใช้เล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อมรับรู้หน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง

3.4 การส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ด้านความมีวินัย

หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่รู้จักการปฏิบัติตนในขอบเขตกฎระเบียบของสถานศึกษา สถาบันองค์กรสังคมและประเทศโดยที่ตนเองยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจ

3.5 การส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ด้านความสุภาพ

หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่รู้จักการอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะไม่ก้าวร้าวรุนแรงวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทางแต่ในเวลาเดียวกันยังคงมีความมั่นใจในตนเองเป็นผู้ที่มีมารยาทวางตนเหมาะสมตามวัฒนธรรมไทย

3.6 การส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ด้านความสะอาด

หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้รักษาร่างกายที่อยู่อาศัยสิ่งแวดล้อมถูกต้องตามสุขลักษณะการฝึกฝนจิตใจมิให้ขุ่นมัวจึงมีความแจ่มใสอยู่เสมอ

3.7 การส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ด้านความสามัคคี

หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นรับบทบาทและหน้าที่ของตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดีมีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลังช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้การงานสำเร็จ ลุล่วงแก้ปัญหาและขัดแย้งได้เป็นผู้มีเหตุผลยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมความคิดความเชื่อพร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

3.8 การส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ด้านความมีน้ำใจ

หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคมรู้จักแบ่งปันเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่นเข้าใจเห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อนอาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายสติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหาหรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

4. การบริหาร หมายถึง การดำเนินการตามนโยบาย ภารกิจ หรือพันธกิจขององค์การ

ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม

พื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สมุทรสงคราม

5. ข้าราชการครู หมายถึง บุคลากรผู้มีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกได้ดังนี้

5.1 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่

5.1.1 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หมายถึง ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นครูผู้สอนที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 8 กลุ่มสาระตามโครงสร้างของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2556 ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

5.1.2 ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ที่ดำรงตำแหน่งครูผู้ช่วย ครู คศ.1 ครู คศ.2 ครู คศ.3 ครู คศ.4 และ พนักงานราชการสายปฏิบัติการสอน ซึ่งไม่ใช่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระที่ระบุในข้อ 4.1

5.2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา หมายถึง การแบ่งครูออกเป็นกลุ่มโดยใช้ประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งตำแหน่งหน้าที่ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

5.2.1 ไม่เกิน 10 ปี

5.2.2 11-20 ปี

5.2.3 มากกว่า 20 ปีขึ้นไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามตามกรอบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด(กระทรวงศึกษาธิการ. 2550: 17)ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการส่งเสริมการบริหารจัดการตามหลักคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันโดยคุณธรรม (VIRTUE) คือความรู้สึกนึกคิด (Moral Attitude) หรือสภาพทางจิตใจที่เป็นกุศลคุณธรรมเป็นพื้นฐานของการแสดงออกเป็นการกระทำพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น (กรมวิชาการ. 2553: 131) ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรมเช่นความยุติธรรมความกรุณา(สาโรช บัวศรี. 2546: 18; อ้างอิงจาก Thorndike; & barnhart.1957: 1052) นอกจากนี้คุณธรรมยังมีขอบเขตรวมถึงความประพฤติทางสังคมประเภทต่างๆด้วยลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมโดยเป็นลักษณะสังคมที่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคมนั้นเป็นพฤติกรรมที่สังคมชมชอบและให้การสนับสนุนและผู้ที่กระทำส่วนมากพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2552 : 32 – 33)คุณธรรมจริยธรรมเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งของมนุษย์เป็นเครื่องมือที่ควบคุมความประพฤติของมนุษย์ให้เป็นไปในทางที่ดีสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (สาโรช บัวศรี. 2546 : 41)

อย่างไรก็ดี บุคคลที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมคุณธรรม 8 ประการให้เกิดกับนักเรียนในสถานศึกษามากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่ง ชีระ รุญเจริญ , ปราชญา กล้าผจญ และสัมมา รณธิ์ (2547: 36-39) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานประกอบด้วยเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. การเป็นผู้นำทางวิชาการผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้้นำการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทางวิชาการโดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหมวด 4 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่3) พ.ศ. 2553 และมีการวางแผนนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างชัดเจนและสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติให้คาปรึกษาแนะนำและสร้างพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา

2. การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานอย่างอิสระเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารและบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาโดยเน้นการมีส่วนร่วมทั้งครูและบุคลากรภายในโรงเรียนบุคคลและหน่วยงานภายนอกโรงเรียนทั้งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนอาทิครูบุคลากรพ่อแม่ผู้ปกครองชุมชนและองค์กรต่างๆ

3. การเป็นผู้อำนวยความสะดวกผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องทั้งทางด้านการวิชาการอาทิการจัดสื่อต่างๆ เช่นตารางเกมเทคโนโลยีช่วยการเรียนรู้และการสอนและอุปกรณ์ส่งเสริมการเรียนรู้ต่างๆ ตลอดจนการให้บริการและการจัดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้เช่นแหล่งเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและจัดบรรยากาศของโรงเรียนให้อบอุ่นเพื่อให้ผู้เรียนมีความรักที่จะเรียนรู้และรู้จักแสวงหาความรู้

4. การประสานความสัมพันธ์ผู้บริหารสถานศึกษามีการประสานงานและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนเพื่อสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ได้แก่ ทรัพยากรงบประมาณทรัพยากรบุคคลอาทิผู้เชี่ยวชาญผู้มีความรู้และประสบการณ์พิเศษที่โรงเรียนต้องการให้มาช่วยพัฒนาโรงเรียนทรัพยากรด้านการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ เช่น อุปกรณ์การเรียนการสอน อุปกรณ์การกีฬา สื่อเกมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

5. การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องโดยส่งเสริมให้ครูเข้ารับการฝึกอบรมเข้าร่วมประชุมสัมมนาและไปทัศนศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้ทันต่อสถานการณ์ความเจริญก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงของโลกและเพื่อสามารถนำมาประยุกต์และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้นรวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาแห่งอื่นๆ ตามความเหมาะสม

6. การสร้างแรงจูงใจผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีทัศนคติในเชิงบวกกับผู้ร่วมงานมีความยืดหยุ่นในการทำงานสร้างความเชื่อมั่นและเข้าใจในความต้องการของฝ่ายต่างๆ ให้ความสำคัญในความพยายามของทีมงานและสร้างแรงจูงใจในการทำงานด้วยวิธีการต่างๆ อาทิ การแสดงความขอบคุณการเผยแพร่ผลงานของทีมงานและการยกย่องให้รางวัล

7. การประเมินผลผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องจัดให้มีการประเมินผลโดยส่งเสริมการประเมินผลในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติเพื่อรองรับการประเมินภายนอกมีการนำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาเพื่อให้เป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและครบวงจร

8. การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนของครูและทีมงานรวมทั้งผู้บริหารอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัยด้วย

9. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับงานด้านเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนให้ชุมชนและสาธารณชนทราบโดยวิธีการที่หลากหลายเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันและสร้างการมีส่วนร่วมมากขึ้น

10. การส่งเสริมเทคโนโลยีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทั้งในและต่างประเทศให้สอดคล้องกับยุคสังคมแห่งการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2548: 56) ได้กำหนดข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 ในหมวด 2 มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานดังนี้

1. ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา
2. ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆโดยคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นกับการพัฒนานักเรียน

และชุมชน 18

3. มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ
4. พัฒนาแผนงานขององค์การให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง
5. พัฒนาและใช้วัตรกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ
6. ปฏิบัติงานขององค์การโดยเน้นผลถาวร
7. รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ
8. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
9. ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์
10. แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา
11. เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ
12. สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2555: 11) ยังได้ระบุหน้าที่ของสถานศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษาเพิ่มเติมว่า แผนพัฒนาคนและสังคม ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาทางด้านจิตใจ เพื่อนำไปสู่ผลในการปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยมุ่งให้คนได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วน 3 ด้าน ได้แก่

1) พัฒนาให้คนเก่งที่มีปัญญา ใฝ่รู้ รู้จักคิด มีเหตุผล ขยันขันแข็ง รู้จักพึ่งตนเองและมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม

2) พัฒนาให้เป็นคนดีมีเมตตา กรุณา กตัญญูรู้คุณ สามัคคี ซื่อสัตย์สุจริต ละเว้นอบายมุข มีระเบียบวินัย จรรยาบรรณ และมีความเป็นประชาธิปไตย

3) พัฒนาให้เป็นคนที่มีเหตุผล มีสมาธิ สงบเยือกเย็น แจ่มใสร่าเริง พอใจ ในสิ่งที่มีและยินดีในสิ่งที่ทำ

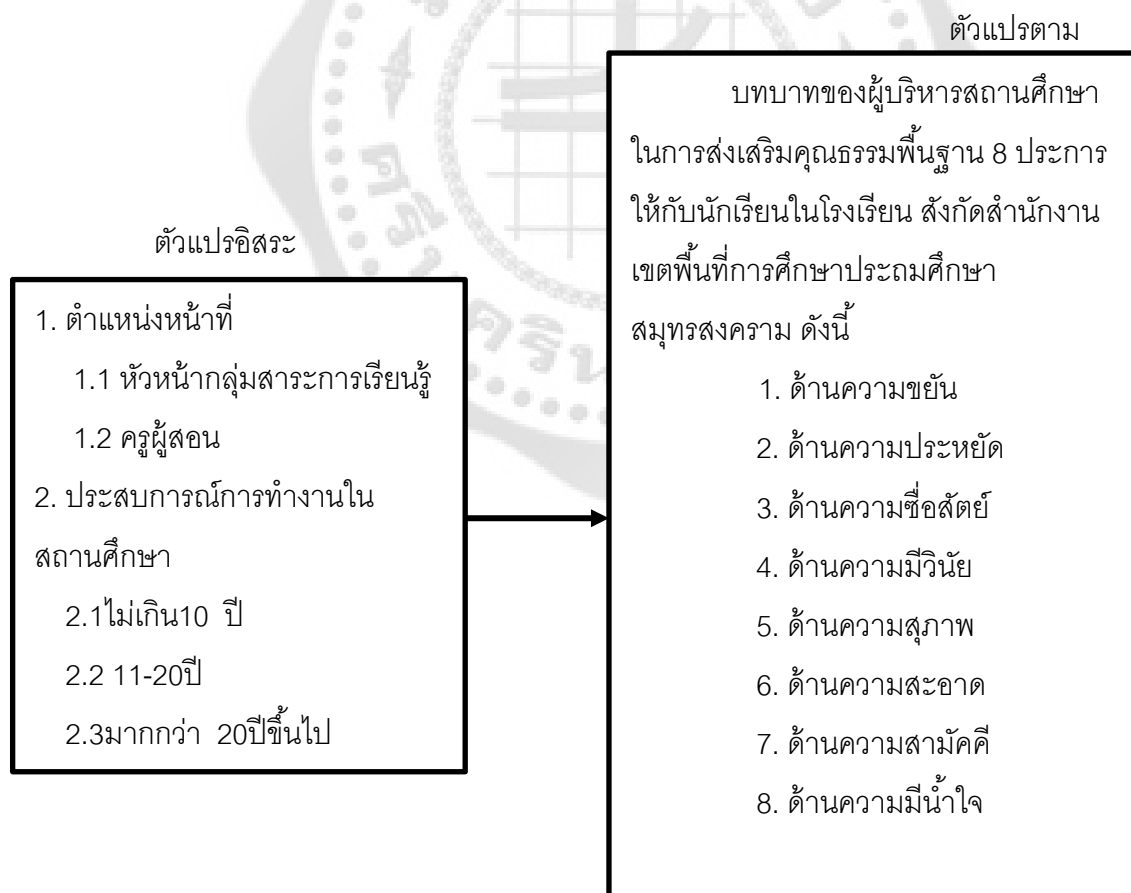
ส่วน กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกประกาศ เรื่อง นโยบายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของ นักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 73 ที่บัญญัติไว้ว่า “รัฐให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำ หลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต” และมาตรา 81 ที่บัญญัติ ว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่ คุณธรรม....” ตลอดจนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนด จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (มาตรา 6) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ได้มุ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นหลักสำคัญ

จากความสำคัญ ดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายและแนวการดำเนินการ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษา เพื่อให้หน่วยงานในสังกัด กระทรวงศึกษาธิการทุกแห่งนำไปปฏิบัติ ดังนี้

1. ให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมให้นักเรียน นักศึกษาในสังกัดสวดมนต์ไหว้พระและหรือ ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาที่นับถือ ในวันสุกัลป์ดาห์ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย การสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียน พ.ศ. 2503 ลงวันที่ 29 เมษายน 2503 อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ตลอดปีการศึกษา
2. ให้สถานศึกษานับสนุนและดำเนินการให้บุคลากรทางศาสนาได้เข้าไปสอน และ อบรมนักเรียน นักศึกษา ในสถานศึกษาอย่างจริงจัง โดยประสานการดำเนินการกับหน่วยงาน องค์การที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้มีการพัฒนา ยกย่อง เชิดชูเกียรติครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษาอย่างต่อเนื่อง
3. สนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษาในสังกัด ศึกษาและเข้าสอบธรรมศึกษา โดยจัดให้มี การเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษาหรือที่เห็นสมควร ทั้งนี้โดยไม่กระทบการเรียนการสอน ตามปกติ
4. ให้สถานศึกษาร่วมกับหน่วยงาน องค์กร เอกชน จัดฝึกอบรมนักเรียน นักศึกษา ทุกคน โดยการเข้าค่ายเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เวลา 2-3 วัน ปีละ 1 ครั้ง เป็นอย่างน้อย
5. ให้มีการจัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนักศึกษาใน รูปแบบที่หลากหลาย โดยให้ทุกส่วนในสถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

6. ระดมสรรพกำลังในการสนับสนุน เผยแพร่และประชาสัมพันธ์กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในรูปแบบต่างๆทั้งนี้ ให้ผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวนี้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

จากแนวคิดดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะหน่วยงานด้านการศึกษได้ให้ความสำคัญต่อบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่งในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาโดยตรง ได้มุ่งให้มีการส่งเสริมคุณธรรม 8 ประการให้กับนักเรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ซึ่งได้แก่ 1) ความขยัน 2) ความประหยัด 3) ความซื่อสัตย์ 4) ความมีวินัย 5) ความสุภาพ 6) ความสะอาด 7) ความสามัคคีและ 8) ความมีน้ำใจ มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ตามภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งหน้าที่ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม แตกต่างกัน
2. ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานในสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม
 - 1.1 บริบทที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา
 - 1.2 บทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล
 - 2.1 ความหมายของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล
 - 2.2 อำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลตามหลักกฎหมายมหาชน
 - 2.3 นโยบายการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 2.4 ขอบข่ายงานการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล
3. หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 3.1 ความหมายและความสำคัญของบทบาท
 - 3.2 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม
 - 4.1 ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม
 - 4.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม
 - 4.3 ประเภทของจริยธรรม
 - 4.4 ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม
 - 4.5 ความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
 - 4.5 คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ
5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 5.1 วิธีปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
 - 5.2 กระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
 - 5.3 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับคนไทย
 - 5.4 ปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

6. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อปลูกฝังจริยธรรมนักเรียน

7. เอกสารเกี่ยวกับนโยบายและหลักการที่โรงเรียนใช้ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อปลูกฝัง จริยธรรมนักเรียน

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยในประเทศ

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ข้อมูลทั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

การศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เพื่อประกอบการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเฉพาะประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม, 2555: 5-8) ซึ่งมีดังนี้

1.1 บริบทที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

1.1.1 สภาพภูมิศาสตร์

ที่ตั้ง

จังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งอยู่ในภาคกลางตอนล่างทางใต้ตรงชายฝั่งทะเลอ่าวไทย บริเวณ ปากแม่น้ำแม่กลอง ห่างจากกรุงเทพมหานคร ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ 65 กิโลเมตร เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่เล็กที่สุดของประเทศ เนื้อที่ประมาณ 416.71 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดราชบุรีและสมุทรสาคร
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดเพชรบุรีและอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดเพชรบุรีและราชบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสาคร

ภูมิประเทศ

จังหวัดสมุทรสงคราม มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง และที่ราบลุ่ม ชายฝั่งทะเล ไม่มีภูเขาหรือเกาะ มีป่าไม้โกงกาง ไม้แสมตามชายฝั่งทะเล และป่าจากตามปากแม่น้ำ พื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านตอนกลางพื้นที่ตามแนวเหนือใต้ ผ่านอำเภอ บางคนที่ อำเภออัมพวา และไหลสู่อ่าวไทยที่ปากแม่น้ำ ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสงคราม พื้นที่ชายฝั่งทะเลมีความยาวประมาณ 23 กิโลเมตร พื้นที่จังหวัดแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ พื้นที่ฝั่ง

ตะวันออกและฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่กลอง มีคลองธรรมชาติและคลองขุดเชื่อมต่อกัน เป็นโครงข่ายทั่วพื้นที่จังหวัด กว่า 300 คลอง ทำหน้าที่ระบายน้ำระหว่างพื้นที่ส่วนบนกับชายฝั่งทะเล ทำให้เกิดความสะดวกในด้านการคมนาคมทางน้ำ และการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ภูมิอากาศ

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่ตั้งติดอ่าวไทย ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากอ่าวไทย และทะเลจีนใต้ ช่วยพัดพาฝนมาตกในฤดูฝน ทำให้สภาพอากาศชุ่มชื้นตลอดปี ฤดูหนาวไม่หนาวจัด และในฤดูร้อนไม่ร้อนจัดจนเกินไป

1.1.2. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

การปกครอง

จังหวัดสมุทรสงคราม แบ่งเขตการปกครองเป็น 3 อำเภอ 36 ตำบล 284 หมู่บ้าน จัดการบริหารราชการ ส่วนท้องถิ่น 3 รูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 6 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 28 แห่ง

ประชากร

จังหวัดสมุทรสงคราม มีประชากรทั้งหมด 194,086 คน แยกเป็นชาย 93,302 คน คิดเป็น ร้อยละ 48.07 หญิง 100,782 คน คิดเป็นร้อยละ 51.93 คน ความหนาแน่น 466 คน/ตารางกิโลเมตร

การประกอบอาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำสวนผลไม้ สวนมะพร้าว และการประมง ส่วนอุตสาหกรรมนั้น ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก โดยมีอุตสาหกรรมที่สำคัญได้แก่ อุตสาหกรรม ผลิตน้ำปลา และอาหารทะเล อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตร

ปัจจุบันมีการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและการบริการเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ มีสิ่งที่น่าสนใจ ดึงดูดให้ผู้คนมาท่องเที่ยวมากมายทั้งคอนฮอยหลอดที่มีแห่งเดียวในประเทศไทยตลาดน้ำอัมพวา ล่องเรือชมหิ่งห้อย ชมน้ำพุร้อนไทย วิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำ ตลาดรถไฟ อุทยาน ร.2 วัดหลวง พ่อบ้านแหลม วัดจุฬามณี วัดบางกุ้ง (โบสถ์ปรกโพธิ์) วัดศรัทธาธรรม ฯลฯ

ศาสนาและวัฒนธรรม

ลักษณะสังคมจังหวัดสมุทรสงครามมีโครงสร้างทางสังคม ประกอบด้วย ผู้มีเชื้อชาติไทย เป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นชาวจีน ส่วนเชื้อชาติอื่นมีเล็กน้อย ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมานับถือศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลามสภาพความเป็นอยู่และสังคมของชาวจังหวัดสมุทรสงคราม มีความสงบสุขร่มเย็นมาแต่โบราณมีอุปนิสัยขยันหมั่นเพียร มัธยัสถ์ ทำให้มีฐานะ

ค่อนข้างดี มีจิตใจอบอุ่นอารี ใจบุญ รักความยุติธรรม ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนา ทั้งนี้ จะเห็น ได้ว่ามีการสร้างวัดจำนวนมากถึง 110 วัด นอกจากนี้ชาวสมุทรสงคราม เป็นผู้มีความรัก ศิลป รักการดนตรี จะเห็นว่า นักดนตรี มีชื่อเสียงของไทยถือกำเนิดในจังหวัดสมุทรสงคราม เช่น พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย หลวงประดิษฐไพเราะ ครัวเอื้อ สุนทรสนาน ฯลฯ การตั้ง บ้านเรือนของชาวสมุทรสงคราม ส่วนใหญ่กระจุกกระจาย และมีบางส่วนรวมกลุ่มบริเวณ ริมแม่น้ำแม่กลอง ชาวสวน ในจังหวัดสมุทรสงคราม ส่วนใหญ่เป็นคนรักสันโดษ จึงส่งผลกระทบ ด้านความร่วมมือ การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาสภาพสังคมที่มีลักษณะคงที่ ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก แต่ปัจจุบันกำลัง ประสบปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

- 1) เกิดการขยายตัวทางสังคมอย่างรวดเร็ว
- 2) สภาพสังคมแบบบริโภคนิยม
- 3) จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น
- 4) วัยรุ่นติดยาเสพติด
- 5) คนรุ่นใหม่ทำงานกลางคืน
- 6) เกษตรกรขายที่ดิน ที่ทำกิน และมีการจัดสรรที่อยู่อาศัย
- 7) สภาพการดำรงชีวิตแบบชุมชนมีจำนวนน้อยลง
- 8) ขาดการสืบทอดการประกอบอาชีพด้านการเกษตร โดยเฉพาะอาชีพทำน้ำตาล มีจำนวนลดลง
- 9) ประสบปัญหาเกี่ยวกับโรคทางเดินอาหาร
- 10) ประชากรต่างด้าวเพิ่มมากขึ้น

สภาพการจัดการศึกษา

จังหวัดสมุทรสงคราม มีสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 83 แห่ง จำแนกเป็น ดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 74 แห่ง
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 9 แห่ง
3. สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 10 แห่ง
4. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 แห่ง
5. สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา จำนวน 3 แห่ง

รวม 104 แห่ง มีครูจำนวน 1,774 คน นักเรียน จำนวน 31,518 คน

1.2 บทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และแก้ไขเพิ่มเติม และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พ.ศ. 2553 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น
- 2) วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ รวมทั้งกำกับตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว
- 3) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
- 4) กำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา
- 5) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
- 6) ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
- 7) จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา
- 8) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาของเอกชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา
- 9) ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การวิจัยและพัฒนาการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา
- 10) ประสาน ส่งเสริมการดำเนินการของคณะกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา
- 11) ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา

12) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษา ที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานโดยเฉพาะหรือปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

การปฏิบัติภารกิจหน้าที่ดังกล่าว จะบรรลุผลสำเร็จได้จะต้องมีระบบการวางแผนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาเป็นจุดเชื่อมประสานการปฏิบัติงานของหน่วยงาน สถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จังหวัด โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายของจังหวัดรวมทั้งสภาพปัญหาความต้องการพัฒนาการศึกษาในจังหวัด ภายใต้โครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

2.1 ความหมายของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล

การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล หมายถึง โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ที่กฎหมายยอมรับให้สามารถกระทำการกิจกรรมต่างๆได้ด้วยตนเอง ภายในขอบวัตถุประสงค์มีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่นซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 8)

จุดมุ่งหมายของการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล คือ เป็นการบริหารจัดการศึกษาที่รัฐมุ่งให้เกิดความมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของสถานศึกษานั้นๆ ซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการ (2546: ก-ข) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลว่า การมีกฎหมายกำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษามีอิสระ มีความเข้มแข็งในการบริหาร เพื่อให้การบริหารเป็นไปอย่างคล่องตัว รวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชนท้องถิ่น ประเทศชาติโดยรวม อย่างไรก็ตามการจะบริหารสถานศึกษาที่มีสถานะเป็นนิติบุคคลให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายดังกล่าว มีแนวทางหรือเงื่อนไขที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรคำนึงถึงดังนี้

- 1) รวบรวมและจัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน
- 2) วางแผนและดำเนินงานตามแผนที่วางไว้
- 3) ศึกษากฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง
- 4) การบริหารและตัดสินใจโดยองค์คณะบุคคล
- 5) จัดระบบบัญชีให้ถูกต้องครบถ้วน

2.2 ขอบข่ายงานของการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล

ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลมีดังนี้
(กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 32)

2.2.1 การบริหารงานวิชาการ มีขอบข่ายของภารงานดังนี้

- 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 3) การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
- 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 6) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
- 7) การนิเทศการศึกษา
- 8) การแนะแนวการศึกษา
- 9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษา
- 10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- 11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- 12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร

หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2.2.2 การบริหารงานงบประมาณ มีขอบข่ายของภาระงานดังนี้

- 1) การจัดทำและเสนอขอของบประมาณ
- 2) การจัดสรรงบประมาณ
- 3) การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
- 4) ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 5) การบริหารการเงิน
- 6) การบริหารบัญชี
- 7) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

2.3 การบริหารงานบุคคล มีขอบข่ายของภาระงานดังนี้

- 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
- 2) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง

- 3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
- 4) วินัยและการรักษาวินัย
- 5) การออกจากราชการ

2.4 การบริหารทั่วไป มีขอบข่ายของภาระงานดังนี้

- 1) การดำเนินงานธุรการ
- 2) งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) งานพัฒนาระบบเครือข่ายและข้อมูลสารสนเทศ
- 4) การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- 5) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- 6) งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 7) การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป
- 8) การดูแลสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 9) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- 10) การรับนักเรียน
- 11) การส่งเสริมและประสานงานการศึกษาในระบบ นอกระบบและ ตามอัธยาศัย
- 12) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษ
- 13) งานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
- 14) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- 15) การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร
หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
- 16) งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
- 17) การจัดระบบการควบคุมในหน่วยงาน
- 18) งานบริการสาธารณะ
- 19) งานที่ไม่ระบุไว้ในงานอื่น

2.2 อำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลตามหลักกฎหมายมหาชน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (2546: 9 – 10) กล่าวว่ากฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหาร ราชการกระทรวงศึกษาธิการมีเจตนารมณ์กำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลก็เพื่อให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระ คล่องตัว สามารถบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ตามหลักการกระจายอำนาจและการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School

Based Management: SBM) โดยมุ่งให้การบริหารจัดการศึกษาเบ็ดเสร็จที่สถานศึกษา อย่างไรก็ตาม โดยสาเหตุที่สถานภาพความเป็นนิติบุคคลเกิดขึ้นโดยกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของนิติบุคคลและความเป็นอิสระในการบริหารงานมากจะมีมาน้อยเพียงใดย่อมเป็นไปตามลักษณะรูปแบบ หลักการหรือวิธีจัดระเบียบองค์กรบริหารของรัฐตามที่กฎหมายกำหนดด้วย เช่น การบริหารมหาวิทยาลัยของรัฐซึ่งเป็นนิติบุคคลย่อมมีความเป็นอิสระ มีความคล่องตัวในการบริหารมากกว่าสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพราะมหาวิทยาลัยมีกฎหมายจัดตั้งเป็นของตนเอง อีกทั้งมีมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ละที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รองรับหลักการนี้ไว้ หรือเทียบกับกรณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร เทศบาล เป็นต้น ซึ่งเป็นนิติบุคคลที่มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 284 บัญญัติรับรองหลักการแห่งความอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง โดยเฉพาะ ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เป็นหลักการกระจายอำนาจที่สมบูรณ์ และการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินก็จัดไว้เช่นนั้น โดยจัดระเบียบบริหารราชการเป็นราชการบริหารส่วนกลางส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น สำหรับกรณีการจัดระเบียบบริหารราชการเป็นราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น สำหรับกรณีการจัดระเบียบบริหารราชการของกระทรวงศึกษาธิการกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการได้จัดระเบียบบริหารเป็นราชการส่วนกลาง เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาที่นิติบุคคลโดยที่เขตพื้นที่การศึกษายังเป็นส่วนราชการที่สังกัดราชการบริหารส่วนกลางคือ สังกัดกระทรวง หรือกรม และได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเขตพื้นที่การศึกษาไว้ในกฎหมายว่ามีอำนาจหน้าที่ของเขตพื้นที่การศึกษาไว้ในกฎหมายว่ามีอำนาจหน้าที่อะไรบ้างในลักษณะที่ส่วนกลางแบ่งอำนาจหน้าที่ให้ทำ (Deconcentration) สำหรับในกรณีของสถานศึกษา ถึงแม้กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษา ซึ่งเป็นราชการบริหารส่วนกลางและมิได้มีฐานะเป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ หรือตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินแต่อย่างใด แม้ว่าสถานศึกษามีฐานะเป็นนิติบุคคลแต่ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาก็ไม่เหมือนกับนิติบุคคลของกระทรวง ทบวง กรม ที่มีอำนาจหน้าที่กว้างขวางกว่า ในกรณีของสถานศึกษา หากจะเทียบเคียงได้กับความเป็นนิติบุคคลของจังหวัดตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินที่ไม่อาจบริหารราชการภายในจังหวัดได้อย่างอิสระเหมือนอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากแต่ยังต้องรับนโยบายจากส่วนกลางมาปฏิบัติอีกทั้งการจัดซื้อจัดจ้าง

ก็ต้องดำเนินการภายในระเบียบ ภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นต้น ดังนั้น การเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษา จึงมิใช่สถานศึกษาจะใช้อำนาจหน้าที่ได้เองโดยอิสระ ปราศจากขอบเขตของกฎหมาย เช่น สถานศึกษาไม่อาจจำนองที่ดินที่มีผู้บริจาคให้สถานศึกษา ไม่สามารถกู้ยืมเงินจากธนาคารหรือหน่วยธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์ในการให้กู้ยืมเงิน หรือดำเนินการนอกจากอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย หรือนอกขอบวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสถานศึกษา หรือดำเนินการในเรื่องอื่นใดที่กฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะ เช่น การจัดทำงบประมาณต้องจัดทำตามกฎหมายว่าด้วยการงบประมาณ การเบิกจ่ายเงินต้องเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงการคลัง เป็นต้น

อนึ่ง เป็นข้อสังเกตว่า ความเป็นนิติบุคคลของหน่วยงานรัฐไม่ว่าจะมีฐานะเป็นส่วนราชการหรือมีส่วนราชการก็ตาม ย่อมมีสิทธิหน้าที่เช่นเดียวกับนิติบุคคลโดยทั่วไปที่ไม่ใช่เป็นหน่วยงานของรัฐ เช่น สมาคม มูลนิธิ บริษัทจำกัด เป็นต้น แต่นิติบุคคลที่เป็นหน่วยงานของรัฐจะใช้คำว่า “อำนาจหน้าที่” หรือ “อำนาจหน้าที่” แทนที่จะใช้คำว่า “สิทธิและหน้าที่” หรือ “สิทธิหน้าที่” เช่นเดียวกับนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งหน่วยงานของรัฐขึ้นมาก็เพื่อให้บริการสาธารณะเป็นหลัก ฉะนั้น การที่จะให้หน่วยงานของรัฐจัดทำบริการสาธารณะได้สำเร็จตามเจตนารมณ์ของการก่อตั้ง ก็ต้องกำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีอำนาจหน้าที่ โดยนัยของการมี “อำนาจ” ก็หมายความว่า อีกฝ่ายหนึ่งคือ “รัฐ” มีอำนาจเหนืออีกฝ่ายหนึ่งคือ “ประชาชน” อย่างไรก็ตาม ความเป็นนิติบุคคลของหน่วยงานของรัฐ ก็มีสิทธิหน้าที่เหมือนกับนิติบุคคลอื่น ๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าวแล้ว เช่น กรณีที่หน่วยงานของรัฐทำนิติกรรมสัญญากับเอกชน โดยหน่วยงานของรัฐลดฐานะของตนเองที่มีอำนาจเหนือกว่าลงไปเหมือนกับเอกชน และทำสัญญาในฐานะเอกชนด้วยกัน ซึ่งต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (2546: 11) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลไว้ดังนี้

2.4.1 เพื่อให้สถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างอิสระ คล่องตัว ให้สามารถบริหารจัดการ การศึกษาได้สะดวก รวดเร็วมีประสิทธิภาพตามหลักการกระจายอำนาจและการบริหารที่ใช้โรงเรียน เป็นฐาน

2.4.2 เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง มีความสุข

สิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (254: 11) กล่าวว่า ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษา นอกจากจะต้องดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ยังมีสิทธิและหน้าที่กฎหมายกำหนดทั้งกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น สถานศึกษาจะดำเนินการต่าง ๆ ได้ ต้องอยู่ในกรอบของอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายและวัตถุประสงค์การจัดตั้งสถานศึกษาได้กำหนดให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้แทนของสถานศึกษาในกิจการทั่วไป รวมทั้งการจัดตั้งทำนิติกรรมสัญญาในนามของสถานศึกษาเป็นต้น ฉะนั้นผู้อำนวยการสถานศึกษาจึงมีฐานะเป็นผู้แทนนิติบุคคล เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยที่กำหนดอำนาจหน้าที่อธิการบดี ให้เป็นผู้แทนของมหาวิทยาลัยในกิจการทั่วไป ซึ่งมีฐานะเป็นผู้แทน นิติบุคคลตามสภาพที่กฎหมายกำหนด

นอกจากนี้ มาตรา 44 วรรคหนึ่งและมาตรา 45 วรรคหนึ่ง แห่งกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจและการมอบอำนาจของส่วน ราชการที่เกี่ยวข้องให้แก่สถานศึกษาเพื่อให้การบริหารและสถานการณ์การจัดศึกษา สถานศึกษาความอิสระและคล่องอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (2546: 11) กล่าวว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 66 บัญญัติว่า “นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ที่ได้บัญญัติหรือกำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง”

ดังนั้น สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และบทบัญญัติของกฎหมายอื่นที่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะเช่น กฎหมายการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการกฎหมายระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา แต่การกระทำใด ๆ ตามสิทธิและหน้าที่ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติไว้ดังกล่าวข้างต้นนั้น สถานศึกษาจะต้องดำเนินการภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ของตน ทั้งนี้เพราะนิติบุคคลจะมีฐานะเป็นบุคลากรตามกฎหมายได้ก็เพียงแต่กิจการอันอยู่ในขอบวัตถุประสงค์เท่านั้น

สำหรับวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลนั้น มาตรา 35 แห่งบัญญัติระเบียบการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 บัญญัติให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษามีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีได้กำหนดขอบวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ
กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 โดยรวมแล้วย่อมเห็นได้ว่า ขอบวัตถุประสงค์ของ สถานศึกษาที่
มีรากฐานเป็นนิติบุคคลบัญญัติขึ้นเพื่อให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับชั้นที่คณะกรรมการเขตพื้นที่
การศึกษากำหนด

อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายจะกำหนดให้สถานศึกษาที่มีรากฐานเป็นนิติบุคคลสามารถ
กระทำการกิจการต่าง ๆ ได้ภายในขอบวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา พ.ศ. 2546 การพิจารณาอำนาจ
หน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ใหญ่ ๆ ดังนี้

1. สิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลโดยทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญา เช่น สามารถทำนิติกรรมส่วนต่าง ๆ ภายในขอบ
วัตถุประสงค์ได้เองตัวอย่างเช่น การซื้อขาย แลกเปลี่ยนทรัพย์สิน และการจัดหารายได้ของ
สถานศึกษา อาจเป็นเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ และถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินต่าง ๆ โดยเฉพาะทรัพย์สินที่มีผู้
อุทิศ รวมทั้งเป็นโจทก์และจำเลยในอรรถคดีต่าง ๆ ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา นอกจากนี้สถานศึกษาที่
เป็นนิติบุคคลยังต้องรับผิดชอบในทางแพ่งและรับผิดชอบในทางอาญาภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายและ
ภายใต้ของวัตถุประสงค์ของตนด้วย

นอกจากนี้สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลยังมีสิทธิ หน้าที่ ข้อจำกัดและต้องผูกพันตาม
ข้อกำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาเว้น
แต่สิทธิและหน้าที่ที่พึงจะพึงได้เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น ได้แก่ สิทธิในการหมั้น การสมรส การ
รับบุตรบุญธรรม สิทธิและหน้าที่ ในครอบครัว เช่น การอุปการะเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตร
ผู้เยาว์ และสิทธิในการทำพินัยกรรม

2) การแสดงเจตนาหรือความประสงค์ในการทำการใด ๆ ของสถานศึกษาที่เป็นนิติ
บุคคล ย่อมแสดงออกโดยผ่านทางผู้แทนของนิติบุคคล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นหาก
ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แสดงเจตนาเกี่ยวกับการดำเนินการกิจการของสถานศึกษาไป อย่างไร ย่อมมี
ผลผูกพันสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ไม่ผูกพันตัวผู้บริหารสถานศึกษาเป็นการ ส่วนตัว แต่หาก
ผู้บริหารสถานศึกษากระทำการนอกเหนือขอบวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ก็ต้องถือว่า มิได้กระทำ
ในฐานะเป็นผู้แทนของสถานศึกษาไม่ต้องรับผิดชอบในผลการกระทำของ ผู้บริหารสถานศึกษา
สำหรับกรณีนั้น

สำหรับการกระทำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอก
นั้นหากเป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่ภายในขอบวัตถุประสงค์เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่
บุคคลอื่นสถานศึกษาจะต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้นให้แก่ผู้ที่ได้รับ
ความเสียหายแต่สถานศึกษายังสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้บริหารสถานศึกษา หรือเจ้าหน้าที่คน

อื่นที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้ ซึ่งจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 แต่หากการกระทำก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอกเกิดจากการกระทำที่ไม่อยู่ในขอบวัตถุประสงค์ หรืออำนาจหน้าที่ที่ก่อของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษานั้นจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายเอง

3) ถ้าประโยชน์ได้เสียของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลขัดกับประโยชน์ได้เสียของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นตัวแทนนิติบุคคลในกิจการอันใดอันหนึ่งก็ตาม ผู้บริหารสถานศึกษาจะทำหน้าที่เป็นผู้แทนของสถานศึกษาในกิจการอันนั้นไม่ได้

อำนาจและหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น นอกจากอำนาจและหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลจะมีตามกฎหมายการศึกษาแล้ว สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานให้บริการสาธารณะของรัฐต้องจัดการศึกษาและกระทำกิจกรรมต่างของสถานศึกษาหน่วยงานการให้บริการสาธารณะของรัฐ ดังนี้

1) ความเสมอภาค ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดบริการสาธารณะมิได้จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ของผู้หนึ่งใดโดยเฉพาะ แต่การกระทำเพื่อประชาชนทุกคน ดังนั้นประชาชนทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติหรือได้รับผลประโยชน์จากบริการสาธารณะอย่างเสมอกัน การจัดการศึกษาก็เช่นเดียวกัน หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาทุกแห่งต้องคำนึงถึงหลักความเสมอภาค

2) ความต่อเนื่องของบริการสาธารณะ เนื่องจากสาธารณะเป็นกิจการที่จำเป็นสำหรับประชาชน หากหยุดชะงักประชาชนผู้ได้รับการย่อมได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายได้การจัดบริการทางการศึกษาและกิจการต่าง ๆ ของสถานศึกษาจึงต้องดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องมิได้หยุดชะงัก

3) การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง บริการสาธารณะจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับความต้องการของผู้ใช้บริการอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและประโยชน์ของประชาชน

สำหรับอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนั้น เห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้รับบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ซึ่งสถานศึกษาจะต้องระมัดระวังมิให้มีการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพในเรื่องดังต่อไปนี้

1) การดำเนินการใด ๆ ของสถานศึกษาต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งประชาชนทุกคนย่อมอ้างถึงศักดิ์ศรีความเป็น

มนุษย์หรือใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

นอกจากนี้ บุคคลใดถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ก็สามารถยกบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญขึ้น เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ (มาตรา 26 และ มาตรา 28)

2) สถานศึกษาจะกระทำการใด ๆ อันเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ไม่ได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อกิจการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็นนั้น และการกระทำดังกล่าวจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพมิได้ (มาตรา 29)

3) รัฐธรรมนูญได้รับรองเรื่องความเสมอภาคว่าบุคคลทุกคนมีความเสมอภาคกันในทางกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชาย หญิง มีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางร่างกายหรือสุขภาพ สถานะภาพบุคคล สถานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมือง อันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ (มาตรา 30)

4) บุคคลทุกคนย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิายของศาสนาหรือลัทธินิยมในศาสนาและสิทธิเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนาบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือนของตนเมื่อไม่ปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าว ย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้กระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรได้เพราะเหตุที่นับถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือตามศาสนาบัญญัติที่ปฏิบัติตามพิธีกรรมตามความเชื่อที่ต่างจากบุคคลอื่น (มาตรา 38)

5) บุคคลทุกคนย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธี

การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีบทบาทแห่งกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเลื่อมทรมทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน (มาตรา 39)

6) บุคคลทุกคนย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ รวมทั้งได้รับความคุ้มครองในเรื่อง การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ จากรัฐและ หน่วยงานของรัฐ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (มาตรา 42)

7) บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่มากนักน้อยกว่า สิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของ รัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังให้ ความคุ้มครององค์กรวิชาชีพจะจัดการศึกษาภายใต้การกำกับดูแลของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 43)

8) เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐ จาก การใช้ความรุนแรงการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแล มีสิทธิได้รับการเลี้ยงดู และการศึกษาอบรมจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 53)

9) บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็น สาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 55)

10) บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูล หรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของ หน่วยงานราชการ หน่วยงานราชการของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผย ข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชนหรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับ ความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 58)

11) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละ เว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้นย่อมได้รับความ คุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 62)

นอกจากจะต้องระมัดระวังมิให้การกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐ ธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าวแล้ว สถานศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานราชการย่อมต้อง ปฏิบัติราชการให้เป็นไปตามที่กำหนด ระเบียบ ข้อบังคับของราชการ ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ย่อมต้องดำเนินให้เป็นไปตามนโยบาย แนวทาง แผนการปฏิบัติราชการกระทรวง และนโยบายหรือ มติของคณะรัฐมนตรีด้วย เช่น กฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง กฎหมายว่าด้วย ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ กฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของทางราชการ กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวกับวิธีการงบประมาณ และระเบียบสำนักงานนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ เป็น ต้น

ตาราง 1 แสดงการเปรียบเทียบสถานศึกษาของรัฐที่ไม่เป็นนิติบุคคลและเป็นนิติบุคคล

ประเด็น	สถานศึกษาของรัฐที่ไม่เป็นนิติบุคคล	สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล
สถานภาพสถานศึกษา	- เป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	- เป็นส่วนราชการมีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา	- การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข	- วัตถุประสงค์และหลักการ เช่นเดียวกับสถานศึกษาที่ไม่เป็นนิติบุคคล
ความรับผิดชอบ	- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ในฐานะที่สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่อยู่ในสังกัด	- สถานศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษารับผิดชอบต่อสิ่งที่กำหนดไว้ในกรอบอำนาจหน้าที่ ที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาโดยตรง จึงเป็นความรับผิดชอบของสถานศึกษาโดยตรง

ตาราง 1 แสดงการเปรียบเทียบสถานศึกษาของรัฐที่ไม่เป็นนิติบุคคลและเป็นนิติบุคคล (ต่อ)

ประเด็น	สถานศึกษาของรัฐที่ไม่เป็นนิติบุคคล	สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล
อำนาจหน้าที่	- มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปตามกฎหมาย ว่าด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง	- อำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับสถานศึกษาไม่เป็นนิติบุคคล - อำนาจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นในฐานะนิติบุคคลที่กำหนดไว้ในมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลมีอำนาจในการปกครองดูแล บำรุง รักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุ ตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ และที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จาก บริการของสถานศึกษา และเก็บค่าธรรมเนียมที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และภารกิจหลักของสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 17-18)

2.3 นโยบายการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน

1) ความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

นักวิชาการหลายท่านและองค์กรต่าง ๆ หลายองค์กรกำหนดนิยามให้ความหมายและลักษณะของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้แตกต่างกันเช่น (อุทัย บุญประเสริฐ, 2552: 12; อ้างอิงจาก American Association of School Administrators, 1988) ได้ให้ความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่า เป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษาโดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่การตัดสินใจไปจากระดับรัฐหรือเขตการศึกษาไปยังแต่ละโรงเรียนโดยให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองมีอำนาจควบคุมกระบวนการจัดการศึกษามากขึ้นโดยให้มีหน้าที่และรับผิดชอบตัดสินใจเกี่ยวกับงบประมาณ บุคลากรและหลักสูตร

ชัยพจน์ รักราม (2554: 13) ให้ความหมายของการบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานว่า เป็นการจัดการศึกษาที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันตั้งแต่ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยต้องร่วมมือกันคิด ตลอดจนวางแผน กำหนดนโยบาย ร่วมกันเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการของโรงเรียนในรูปแบบคณะกรรมการสถานศึกษา

อนุสรณ์ พูเจริญ (2555: 34) ให้ความหมายของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่า การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management หรือ SBM.) เป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษา โดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากส่วนกลางไปยังแต่ละโรงเรียน โดยให้คณะกรรมการโรงเรียน (School Council หรือ School Board) ซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครู สมาชิกในชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ศิษย์เก่าและผู้บริหารโรงเรียน

เอ็ดเลย์ เจอาร์ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2552: 27; อ้างอิงจาก Edley Jr., 1992) กล่าวว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาผู้มีอำนาจตัดสินใจในโรงเรียนไม่ได้มีเพียงแต่ผู้บริหารเท่านั้น แต่ยังมีตัวแทนคณะครูและผู้ปกครองร่วมอยู่ด้วย คณะบุคคลเหล่านี้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน กำหนดการและตารางเวลาต่าง ๆ การควบคุมวินัยนักเรียนงานบุคลากรและงบประมาณ

เชน (อุทัย บุญประเสริฐ 2542: 30; อ้างอิงจาก Cheng, 1996) กล่าวว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทน คณะครู ผู้ปกครอง ชุมชน ฯลฯ ซึ่งมารวมตัวเป็นคณะกรรมการโรงเรียน ได้มีโอกาสร่วมจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนส่งผลให้นักเรียนมีประสิทธิผลสูง

การศึกษา ความหมายและคำนิยามของการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสรุปได้ว่า การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการกระจายอำนาจการควบคุมจากส่วนกลางไปยังชุมชนและโรงเรียน โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะกรรมการ โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง สมาชิกในชุมชนและบางโรงเรียนมีตัวแทนนักเรียนเป็นกรรมการอีกด้วย ได้มีอำนาจควบคุมสิ่งที่จะเกิดขึ้นในโรงเรียนการที่ผู้มีส่วนได้เสียในระดับโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนมากขึ้นและทำให้ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนนั้นเป็นที่ยอมรับได้มากขึ้น

แนวคิดเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่า การปฏิรูปการศึกษาและการกระจายอำนาจการศึกษากับการบริหารแบบมีส่วนร่วมนั้นเป็นหัวใจหรือเป็นหลักสำคัญสำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยเฉพาะแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์กรนั้นจากการศึกษาที่มาของเรื่องนี้ได้พบว่าเริ่มมีมาตั้งแต่ประมาณ ปี ค.ศ.1930 เป็นต้นมา และแนวคิดดังกล่าวได้รับความสนใจและนำมาใช้ปฏิบัติกันมาในประเทศสหรัฐอเมริกาในราวปี ค.ศ.1960 เป็นต้นมา

มีนักวิชาการที่มีชื่อเสียงได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบร่วมมือหรือการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นที่ยอมรับกับมากในบรรดานักบริหารวงการต่างๆ รวมทั้งด้านการศึกษาด้วยโดยเชื่อว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะทำให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจในงาน มากขึ้น

แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมนี้ ลอร์เลอร์ (ลูทีย นูญประเสริฐ. 2552: 71; อ้างอิงจาก Lawler. 1986: 37) ได้เสนอกรอบแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่เป็นการมีส่วนร่วมในแบบที่จริงจังว่า เป็นการทำให้สมาชิกทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการกำหนดภารกิจ ในการปฏิบัติงาน ในการแก้ปัญหาและการสร้างความสำเร็จให้แก่องค์กร ซึ่งอาศัยการกระจายสิ่งต่อไปนี้สู่ระดับล่างอย่างทั่วถึงทั้งองค์กร ดังนี้

1) สารสนเทศ (Information) ซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารที่ทำให้พนักงานซึ่งมีส่วนร่วมและมีอำนาจในการตัดสินใจ ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมขององค์กร กลยุทธ์ ระบบงาน ระดับและชนิดของผลงานที่ต้องการ

2) ความรู้และทักษะ (Knowledge and Skills) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประสิทธิภาพของงานและความสำเร็จขององค์กร เป็นความรู้และทักษะในการบริหารและความรู้ทักษะในการปฏิบัติงาน

3) อำนาจ (Power) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานและการประเมินผลงาน

4) รางวัล (Reward) เป็นสิ่งที่สร้างแรงจูงใจแก่พนักงานที่ช่วยให้องค์การประสบความสำเร็จ โดยการให้รางวัลนั้นขึ้นอยู่กับผลการปฏิบัติงานและความสำเร็จขององค์การ

การมีส่วนร่วมแบบจริงจังนี้เป็นวิธีการที่ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจและเป็นแนวทางในการกระจายอำนาจหน้าที่ในองค์การ เป็นส่วนของการปรับโครงสร้างองค์การ(Restructure)และปรับกระบวนการสู่ระดับล่างตลอดทั่วทั้งองค์การ แนวคิดนี้ได้แพร่เข้าไปสู่องค์การที่เป็นธุรกิจ การบริหาร และองค์การทางการศึกษามากขึ้นเรื่อย ๆ และในที่สุดได้กลายเป็น ส่วนสำคัญที่เป็นหัวใจในแนวคิดเรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based-Management)

อนุสรณ์ พูเจริญ (2555: 34) ได้พบว่า หลักการมีส่วนร่วม (participation or Collaboration or Involvement)ว่า ในการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมว่า ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสียได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจและร่วมจัดการศึกษาทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น

วีรวัดณ์ อุทัยรัตน์ และเฉลิมชัย กล้าหาญ (2550: 22) ได้พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานว่า ควรให้บุคคลดังกล่าวมีส่วนร่วมในเรื่องต่อไปนี้คือ มีส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ มีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์หรือแผนปฏิบัติการ มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหาร ทั่วไป มีส่วนร่วมในการประเมินกำกับติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการพิจารณาผลการประเมินกำกับ ติดตาม มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ รายงานผลการประเมินตนเองของโรงเรียนต่อสาธารณะ

สาระสำคัญดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้นคือ การทำงานของโรงเรียนเป็นไปตามความต้องการอันจำเป็นของโรงเรียนเอง โดยมีสมาชิกของ โรงเรียนซึ่งประกอบไปด้วยคณะกรรมการที่มาจากผู้บริหาร ตัวแทนครู ผู้ปกครอง ตัวแทน นักเรียน ฯลฯ มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ในการแก้ปัญหาและจัด กิจกรรมการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิผล และเพื่อการพัฒนาของโรงเรียนเอง ซึ่งจะตรงกันข้ามกับแนวคิดการบริหารแบบเดิมที่มีการควบคุมจากภายนอกซึ่งเป็นลักษณะการบริหารที่ โรงเรียนจะถูกควบคุมโดยหน่วยงานจากส่วนกลาง นโยบายการบริหารก็มักจะไม่ตรงกับความต้องการหรือธรรมชาติของโรงเรียนนัก อีกทั้งสมาชิกที่อยู่ในโรงเรียนก็ไม่มีบทบาทสำคัญหรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารงานจากการศึกษา เรื่องการนำหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือเป็นศูนย์กลางในการบริหารไปใช้ในการบริหารโรงเรียนและการจัดการศึกษาซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

1. เป็นการระดมผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์มาร่วมกันจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้ครูเจ้าหน้าที่และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของโรงเรียน
2. ขวัญและกำลังใจของครูดีขึ้น
3. เป็นการระดมทรัพยากรด้านการเงินและด้านวิชาการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน
4. สร้างและสนับสนุนให้เกิดผู้นำทางการศึกษาใหม่ ๆ ในทุกระดับ
5. เพิ่มปริมาณและคุณภาพการติดต่อสื่อสาร
6. สร้างความยืดหยุ่นในการทำงาน ทำให้เกิดการริเริ่มการมีโครงการใหม่ ๆ ที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น
7. การที่ครูและผู้บริหารมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ เกิดแนวทางการใช้งบประมาณโดยประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด
8. เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในโรงเรียนได้เสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงการศึกษา
9. ชุมชนมีส่วนร่วมและมีสิทธิในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน
10. การบริหารและการตัดสินใจทำด้วยความโปร่งใสสามารถ ตรวจสอบได้
11. ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาหลักสูตร ในการพัฒนาการเรียนการสอน และโครงการใหม่ ๆ ทางการศึกษาของโรงเรียน

3) แนวดำเนินการในการนำการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้ ในโรงเรียน

เมื่อเริ่มนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้ คณะกรรมการเขตการศึกษา และผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา หรือผู้บริหารการศึกษาที่อยู่เหนือระดับโรงเรียน ต้องให้การสนับสนุนโดยให้ความไว้วางใจผู้บริหารโรงเรียนและคณะกรรมการโรงเรียนในการบริหารโรงเรียน และเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยจึงต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการเขตการศึกษาของผู้ำนวยการเขตการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร ให้เป็นมาตรฐานและง่ายต่อการตรวจสอบ ซึ่งในแต่ละปีแต่ละโรงเรียนต้องประชุมประเมินผลงานในรอบปีที่ผ่านมา ว่ามีความสำเร็จและมีปัญหาอุปสรรคใดบ้าง แล้วร่วมกันวางแผนสำหรับอนาคตต่อไป

คณะกรรมการโรงเรียนต้องได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหาร เช่นในเรื่องการตัดสินใจ การสั่งการ การแก้ปัญหา กลุ่มสัมพันธ์ การวางแผนหลักสูตรและการเรียนการสอน งบประมาณการบริหารบุคคลฯ และผู้บริหารโรงเรียนต้องได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำในการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้จะประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้ สุรรัตน์ ศิลปอนันต์ (2553: 83-84)

- 1) ต้องมีการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่การบริหารงานจากหน่วยงานบริหารส่วนกลางไปยังผู้บริหารโรงเรียนอย่างแท้จริง และตัวผู้บริหารโรงเรียนก็ต้องใช้อำนาจหน้าที่นั้นร่วมกับครูผู้ปกครอง และผู้แทนจากชุมชน
 - 2) มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ การมอบอำนาจหน้าที่จะมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับภาระงานบทบาทและความรับผิดชอบของผู้รับมอบอำนาจด้วยไม่ใช่เป็นการปิดภาระ
 - 3) บุคลากรทุกคนในโรงเรียนต้องรู้จักจุดประสงค์การปฏิบัติงาน รับผิดชอบหน้าที่ ความรับผิดชอบ และรู้จักจุดประสงค์ของการประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งของตนและของผู้อื่น
 - 4) บุคลากรในโรงเรียนและสำนักงานการศึกษาจะต้องได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงบทบาทและเรียนรู้เกี่ยวกับการสื่อสาร
 - 5) มีการพัฒนาวิชาชีพและการฝึกอบรมให้แก่ครูและผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับการจัดการ การแก้ปัญหา หลักสูตรการสอนและสนับสนุนงบประมาณสำหรับการฝึกอบรม และจัดให้มีเวลาการประชุมอย่างสม่ำเสมอ
 - 6) การได้รับสนับสนุนจากบุคลากรภายในโรงเรียน
 - 7) จะต้องจัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารอย่างเสรี บุคลากรสามารถติดต่อสื่อสารกันทั้งในสายงาน ข้ามสายงานหรือข้ามองค์การได้
- วีรวัดณ์ อุทัยรัตน์; และ เฉลิมชัย กล้าหาญ. (2550: 21-22) ได้เสนอแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานว่า ต้องมีการดำเนินการดังต่อไปนี้เพื่อให้การปฏิบัติมองเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น
- 1) การเตรียมการของโรงเรียนในการดำเนินการ SBM. ต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ SBM. ของโรงเรียน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการอย่างชัดเจน มีการกำหนดปฏิทินการดำเนินงานอย่างชัดเจน
 - 2) การให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่อง SBM. ต้องมีการประชาสัมพันธ์จัดประชุมให้ความรู้ เรื่อง SBM.
 - 3) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนในการบริหารจัดการศึกษา ต้องให้ทุกคนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินการอย่างเหมาะสม
 - 4) โรงเรียนมีการปรับปรุง พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปตามแนวคิด SBM โดยต้องสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติงานร่วมกับกรรมการสถานศึกษา มีการจัดทำแผนกลยุทธ์หรือธรรมนูญโรงเรียน มีการทบทวนระบบโครงสร้างการบริหาร จัดทำมาตรฐาน

การปฏิบัติงาน มีการพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษา มีการจัดระบบเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ มีการปรับปรุงและพัฒนาระบบงบประมาณ

5) การดำเนินการเรื่องต่างๆของโรงเรียน ต้องจัดกิจกรรมและผลงานที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6) ผู้บริหารมีพฤติกรรมการบริหารที่สนับสนุนการบริหารแบบ SBM. ประสบความสำเร็จ โดย เน้นการมีส่วนร่วม เป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำทางวิชาการและเป็นผู้นำทางจริยธรรม

7) บรรยากาศการทำงานขององค์กรเปลี่ยนไปในทางที่ดี โดย ขวัญ กำลังใจของบุคลากรดีขึ้น ชุมชนพึงพอใจ การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ

8) โรงเรียนมีการปรับระบบการบริหารงานในโรงเรียนตามแนวทางของ SBM. โดย ต้องปรับเปลี่ยนแผนภูมิการบริหาร จัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานแต่ละเรื่องให้ชัดเจน แต่งตั้งบุคลากรสำหรับปฏิบัติงานตามโครงสร้างใหม่ มีการดำเนินงานและประเมินผลตามโครงสร้างใหม่

2.4 ขอบข่ายงานการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล

ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลมีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 32)

2.4.1 การบริหารวิชาการ มีขอบข่ายของภาระงานดังนี้

- 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 3) การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
- 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 6) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
- 7) การนิเทศการศึกษา
- 8) การแนะแนวการศึกษา
- 9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษา
- 10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

- 11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- 12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์
หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2.4.2 การบริหารงบประมาณ มีขอบข่ายของภาระงานดังนี้

- 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ
- 2) การจัดสรรงบประมาณ
- 3) การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงิน
และผลการดำเนินงาน
- 4) ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 5) การบริหารการเงิน
- 6) การบริหารบัญชี
- 7) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

2.4.3 การบริหารงานบุคคล มีขอบข่ายของภาระงานดังนี้

- 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
- 2) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
- 3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
- 4) วินัยและการรักษาวินัย
- 5) การออกจากราชการ

2.4.4 การบริหารทั่วไป มีขอบข่ายของภาระงานดังนี้

- 1) การดำเนินงานธุรการ
- 2) งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) งานพัฒนาระบบเครือข่ายและข้อมูลสารสนเทศ
- 4) การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- 5) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- 6) งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 7) การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป
- 8) การดูแลสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 9) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- 10) การรับนักเรียน
- 11) การส่งเสริมการศึกษาในระบบ นอกระบบและ ตามอัธยาศัย

- 12) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 13) งานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
- 14) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- 15) การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร
หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
- 16) งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
- 17) การจัดระบบการควบคุมในหน่วยงาน
- 18) งานบริการสาธารณะ
- 19) งานที่ไม่ระบุไว้ในงานอื่น

3. หลักการแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทเป็นแนวคิดทางด้านสังคมวิทยาและจิตวิทยาพฤติกรรมที่นำมาใช้ในการศึกษาบุคคลในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมการมีปฏิสัมพันธ์และความเกี่ยวข้องกันทางสังคมจะมีผลต่อบทบาทที่บุคคลดำรงอยู่บุคคลหนึ่งอาจมีหลายบทบาทขึ้นกับสถานการณ์และสถานภาพบุคคลเป็นอยู่ในการแสดงพฤติกรรมได้เหมาะสม (ศรินยา จันทสุทธิวร. 2542: 19) บทบาทอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัยบทบาทที่กลุ่มสังคมร่วมกันกำหนดขึ้นมีทั้งบทบาทที่เกิดขึ้นตามวิถีทางกฎหมายหรือบทบาทอื่นที่แบบแผนพฤติกรรมกำหนดขึ้นตามความต้องการหรือการยอมรับของสมาชิกเป็นสำคัญ (งามตา วนินทนนท์. 2535: 412)

3.1 ความหมายและความสำคัญของบทบาท

บทบาท (Role) เป็นพฤติกรรมที่ควบคู่กับตำแหน่งของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งอยู่ซึ่งแต่ตำแหน่งจะมีบทบาทหน้าที่แตกต่างตามภารกิจของงาน (วุฒิไกร เลื่อนแป้น. 2554: 10) โดยจะมีรายละเอียดของงาน (Job Description) เป็นตัวกำหนดบทบาทของบุคคลในการทำงานดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่หน่วยงานทางการศึกษาคาดหวังว่าควรจะแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมในการบริหารการศึกษาที่ตนเป็นผู้รับผิดชอบให้เกิดความมีประสิทธิภาพโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพและเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของบทบาทไว้หลายความหมายดังนี้

ทรงธรรม กาญจนพิบูลย์ (2554: 257) กล่าวว่าบทบาทหมายถึงการแสดงท่าทางตามบทหรือการที่ได้มีส่วนกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งส่วนวุฒิไกร เลื่อนแป้น (2554: 11) อธิบายถึงบทบาทคือพฤติกรรมของผู้ดำรงตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใดซึ่งรับผิดชอบและมีภารกิจในการปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่นั้นและเป็นหน้าที่ตามความรับผิดชอบที่บุคคลผู้เกี่ยวข้องมีความหวังหรือมีความคาดหวังว่าจะต้องประพฤติปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบสอดคล้องกับยนต์ชุ่มจิต (2544: 232) ที่กล่าวว่าบทบาท (Role) หมายถึงภาระที่ต้องรับผิดชอบต่อสถานภาพของแต่ละบุคคลบุคคลใดมีสถานภาพหรือตำแหน่งอย่างใดก็ต้องรับผิดชอบต่อสถานภาพหรือตำแหน่งของตนที่ได้มาไม่ว่าจะได้มาโดยกำเนิดโดยการกระทำหรือโดยการแต่งตั้งให้เป็นไปตามที่สังคมคาดหวังบทบาท (Role) คือการกระทำหรือการปฏิบัติที่ผู้ครองตำแหน่งควรประพฤติปฏิบัติอย่างเช่นผู้บริหารรองผู้บริหารครูอาจารย์คนงานภารโรงก็จะแสดงบทบาทไปตามที่ตำแหน่งดังกล่าวต้องกระทำโดยทั่วไปบทบาทจะต้องมาพร้อมกับหน้าที่และตำแหน่ง (อาคม วัดโสง. 2552: 71) บทบาทเป็นพฤติกรรมที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งนั้นจะต้องปฏิบัติถือเป็นบทบาทที่ถูกกำหนด (Prescribed Role) ถึงแม้ว่าบุคคลบางบุคคลจะไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่คาดหวังโดยผู้อื่นแต่เรายังคงยอมรับว่าบุคคลจะต้องปฏิบัติไปตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้และส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Role) เป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา (Cohen. 1999: 35-36) บทบาท (Role) คือการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่นมีตำแหน่งเป็นพ่อบทบาทคือต้องเลี้ยงดูลูกเป็นครูบทบาทคือสั่งสอนอบรมนักเรียนให้ดีเป็นคนไข้บทบาทคือปฏิบัติตามหมอสั่ง (สุพัตรา สุภาพ. 2548: 30)

จากข้อความข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า**บทบาท**หมายถึงการแสดงท่าทางตามบทหรือการที่ได้มีส่วนกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งภาระที่ต้องรับผิดชอบต่อสถานภาพของแต่ละบุคคลบุคคลใดมีสถานภาพหรือตำแหน่งอย่างใดก็ต้องรับผิดชอบต่อสถานภาพหรือตำแหน่งของตนที่ได้มาไม่ว่าจะได้มาโดยกำเนิดโดยการกระทำหรือโดยการแต่งตั้งให้เป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง

3.2 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการจัดการให้งานที่ได้รับมอบหมายนำไปปฏิบัติให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ในหน่วยงานหนึ่งจะต้องมีผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมกันปฏิบัติงานการบริหารงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีผู้บริหารสถานศึกษาได้แก่ผู้อำนวยการสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของครูภายในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลดีต่อการเรียนการสอนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแก่นักเรียนใน

สถานศึกษาและนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลสำเร็จดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทหน้าที่และภารกิจมากมายมีนักวิชาการนักศึกษได้ให้ความหมายไว้และที่น่าสนใจได้แก่

ไลทวูด (Leitwood. 1992: 33) ตรวจสอบทักษะและความรู้ที่ต้องการในการปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้จัดการศึกษาและพบว่า มี 2 แนวคิดความสำคัญในอเมริกาคือนโยบายและการปฏิบัติซึ่งเน้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และระบบรับรู้การตัดสินใจและการให้เหตุผล

คณะกรรมการนโยบายแห่งชาติเพื่อการบริหารการศึกษา (The National Policy Board for Educational Administration) ได้กำหนดลักษณะที่สำคัญเกี่ยวกับความรู้ทักษะที่จำเป็นในการจัดการศึกษาออกเป็น 21 รายการและจัดเป็น 4 กลุ่มดังนี้

1. ลักษณะสำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) การรวบรวมข้อมูล 3) การวิเคราะห์ปัญหา 4) การพิจารณาอย่างสมเหตุสมผล 5) การดูแลองค์กร 6) การดำเนินงานตามภาระหน้าที่ 7) การมอบหมายงาน

2. ลักษณะสำคัญเกี่ยวกับการจัดรายการได้แก่ 1) จัดสภาพแวดล้อมการสอนและการเรียน 2) ออกแบบหลักสูตร 3) การพัฒนาและแนะแนวทางการเรียนให้นักเรียน 4) การพัฒนาคณะทำงาน 5) การวัดและประเมินผล 6) การจัดสรรทรัพยากร

3. ลักษณะสำคัญเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้แก่ 1) การจูงใจบุคลากร 2) การไว้วางใจระหว่างบุคคล 3) การแสดงออกโดยคำพูดและท่าทาง 4) การแสดงออกโดยการเขียน

4. ลักษณะสำคัญที่เป็นไปตามสภาพแวดล้อมได้แก่ 1) ปรัชญาค่านิยมด้านวัฒนธรรม 2) กฎหมายและการนาฏระเบียบมาใช้ 3) นโยบายและการโน้มน้าวทางการเมือง 4) การประชาสัมพันธ์

พรนพ พุกกะพันธ์ (2554: 14) ได้กล่าวว่าหน้าที่หลักในการบริหารงานของผู้บริหารคือการวางแผนการจัดรูปงานการสั่งการและการควบคุมและเมื่อพิจารณาในหน้าที่หลักแล้วผู้บริหารจะต้องทำในสิ่งต่อไปนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ผู้บริหารเป็นผู้ตัดสินใจว่าวัตถุประสงค์ขององค์การควรจะเป็นอย่างไรและจะทำอย่างไรจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์นั้น

2. การจัดองค์การผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์กิจกรรมและความสัมพันธ์ของกิจกรรมเหล่านั้นแล้วแบ่งแยกออกเป็นแต่ละประเภทแยกงานที่เหมือนกันอยู่ในกลุ่มเดียวกันโดยแบ่งออกเป็นหน่วยงานเพื่อจัดเป็นโครงการขององค์การและขั้นสุดท้ายจัดหาคนที่เหมาะสมเข้าทำงานในแต่ละตำแหน่งงาน

3. การจูงใจและสื่อความหมายผู้บริหารจะต้องสร้างทีมงานอันดีให้รับผิดชอบงานที่มอบหมายให้ทำและจูงใจให้คนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพนอกจากนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์อย่าง

ใกล้ชิดโดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานทั้งเป็นผู้ให้ข้อมูลและรับข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงาน

4. การวัดผลการดำเนินงานเมื่อผู้บริหารกำหนดวัตถุประสงค์ขึ้นมาแล้วก็ต้องติดตามดูว่าผลการดำเนินงานนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์เพียงใดจะต้องวิเคราะห์ประเมินและแปลความหมายของการปฏิบัติงานของแต่ละคนตลอดจนหามาตรการแก้ไขให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดต้องการคุณลักษณะเฉพาะของคนแต่ละคนที่มีความแตกต่างซึ่งความแตกต่างเหล่านั้นอาจนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงานแต่ละอย่างที่มีลักษณะไม่เหมือนกัน

ผู้บริหารโรงเรียนจึงมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หน้าที่ความรับผิดชอบมีอยู่หลายประการซึ่งกริฟฟิธส์และคนอื่นๆ (Griffiths; & Others. 1992: 172; อ้างอิงจาก สุปรณีษ อุดมเพ็ญ: 2545: 36) ได้แบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารเป็น 4 ส่วนใหญ่ๆ คือการปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาการคัดเลือกและพัฒนาบุคลากรการทำงานร่วมกับชุมชนและการจัดการกิจของโรงเรียนทั้งหมดสอดคล้องกับเฮนซ์เลย์; และคนอื่นๆ (Hencley; & Others. 1970: 79; อ้างอิงจาก สุปรณีษ อุดมเพ็ญ: 2545: 29) ที่กล่าวว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาคงจะมีหน้าที่ของผู้นำทางการศึกษาในการวางนโยบายในเรื่องดังต่อไปนี้

1. โปรแกรมทางการศึกษาและกระบวนการสอน
2. บุคลากรด้านนักเรียนครูอาจารย์คณาจารย์การเงินและงานธุรการต่างๆ
3. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
4. เน้นการงานวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาความรู้และเพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน
5. พัฒนาทัศนคติของบุคคลในโรงเรียนให้มีทัศนคติที่ดีต่อสังคมและประเทศชาติ

จากข้อความข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า **บทบาทและภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษา** ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในฐานะที่เป็นผู้นำในการบริหารงานในโรงเรียนซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดต่อการศึกษอันเป็นพื้นฐานของการศึกษาทุกระดับการที่จะบริหารงานหรือพัฒนางานให้บรรลุตามประสงค์นั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจและรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองจึงจะสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามความประสงค์ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานคือจัดให้มีแผนพัฒนาการศึกษาเป็นผู้นำในการจัดหาหลักสูตรสถานศึกษาการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาและการสนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ (กรมวิชาการ. 2545: 51) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาตามความต้องการของสังคมเป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานเป็นผู้ประสานงานในองค์กรเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพเป็นผู้นำเทคนิคต่างๆ ในการปฏิบัติงานแก้ปัญหาและ

เป็นผู้สั่งควบคุมงานกำกับดูแลการปฏิบัติงานให้สำเร็จผลตามความมุ่งหมายอีกทั้งบริหารจัดการ อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาทั้งระบบ (วุฒิไกรเลื่อนแป้น. 2547: 13) นอกจากนี้จากการศึกษาเอกสารพบว่า มีนักวิชาการได้กล่าวถึงบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาไว้ต่อไปนี้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์; และคนอื่นๆ (2552: 6-10) กล่าวว่างานบริหารเป็นงานที่ต้องใช้ทักษะสูงผู้บริหารควรเป็นคนที่มีความสามารถมีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีภาวะผู้นำเพราะผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญในการบริหารโรงเรียนดังนั้นผู้บริหารควรมีบทบาทตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.) กำหนดมี 6 บทบาทหน้าที่ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่การกำหนดวัตถุประสงค์นโยบายและเป้าหมายของโรงเรียน
2. บทบาทหน้าที่ในการสร้างขวัญกำลังใจและสร้างความสุขในการทำงานให้กับบุคลากรในโรงเรียน

3. บทบาทหน้าที่ในการนการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ
4. บทบาทหน้าที่ในการสร้างขวัญกำลังใจและสร้างความสุขในการทำงานให้กับบุคลากรในโรงเรียน

5. บทบาทหน้าที่ในการสร้างความร่วมมือร่วมสติปัญญาของบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนเพื่อการบริหาร

6. บทบาทหน้าที่ในการจัดหาทรัพยากรและควบคุมกำกับติดตามบุคลากรใช้ทรัพยากรให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

สุพล วังสินธุ์ (2552: 33-36) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้คือ

1. เป็นผู้นำในด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2. ส่งเสริมสนับสนุนในการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน

3. เป็นผู้นำในการริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อพัฒนางานวิชาการ

4. ส่งเสริมในการจัดหาทุนมาสนับสนุนการพัฒนาวิชาการ

5. ส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและเป็นผู้ประสานงานกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6. ประสานขอความร่วมมือจากภาคเอกชนและชุมชนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อและการปฏิบัติ

7. เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมในหลักสูตรกิจกรรมเสริมและกิจกรรมนอกหลักสูตร

8. ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

9. เป็นผู้นำในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการศึกษา

ธีระ รุญเจริญ; ปราชญา กล้าผจญ; และสัมมา ธรนิธย์. (2547: 36-39) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานประกอบด้วยเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. การเป็นผู้นำทางวิชาการผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทางวิชาการโดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหมวด 4 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และมีการวางแผนนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างชัดเจนและสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติให้คาปรึกษาแนะนำและสร้างพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา

2. การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานอย่างอิสระเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารและบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาโดยเน้นการมีส่วนร่วมทั้งครูและบุคลากรภายในโรงเรียนบุคคลและหน่วยงานภายนอกโรงเรียนทั้งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนอาทิครูบุคลากรพ่อแม่ผู้ปกครองชุมชนและองค์กรต่างๆ

3. การเป็นผู้อำนวยความสะดวกผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องทั้งทางด้านวิชาการอาทิการจัดสื่อต่างๆ เช่น ตารางเกมเทคโนโลยีช่วยการเรียนรู้และการสอนและอุปกรณ์ส่งเสริมการเรียนรู้ต่างๆ ตลอดจนการให้บริการและการจัดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้เช่น แหล่งเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและจัดบรรยากาศของโรงเรียนให้อบอุ่นเพื่อให้ผู้เรียนมีความรักที่จะเรียนรู้และรู้จักแสวงหาความรู้

4. การประสานความสัมพันธ์ผู้บริหารสถานศึกษามีการประสานงานและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนเพื่อสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ได้แก่ ทรัพยากรงบประมาณทรัพยากรบุคคลอาทิผู้เชี่ยวชาญผู้มีความรู้และประสบการณ์พิเศษที่โรงเรียนต้องการให้มาช่วยพัฒนาโรงเรียนทรัพยากรด้านการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ เช่น อุปกรณ์การเรียนการสอนอุปกรณ์การกีฬาสื่อเกมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

5. การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องโดยส่งเสริมให้ครูเข้ารับการฝึกอบรมเข้าร่วมประชุมสัมมนาและไปทัศนศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้ทันต่อสถานการณ์ความเจริญก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงของโลกและเพื่อสามารถนำมาประยุกต์และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้นรวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาแห่งอื่นๆ ตามความเหมาะสม

6. การสร้างแรงจูงใจผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีทัศนคติในเชิงบวกกับผู้ร่วมงานมีความยืดหยุ่นในการทำงานสร้างความเชื่อมั่นและเข้าใจในความต้องการของฝ่ายต่างๆให้ความสำคัญในความพยายามของทีมงานและสร้างแรงจูงใจในการทำงานด้วยวิธีการต่างๆอาทิการแสดงความรักขอบคุณการเผยแพร่ผลงานของทีมงานและการยกย่องให้รางวัล

7. การประเมินผลผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องจัดให้มีการประเมินผลโดยส่งเสริมการประเมินผลในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติเพื่อรองรับการประเมินภายนอกมีการนำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาเพื่อให้เป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและครบวงจร

8. การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนของครูและทีมงานรวมทั้งผู้บริหารอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัยด้วย

9. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับงานด้านเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนให้ชุมชนและสาธารณชนทราบโดยวิธีการที่หลากหลายเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันและสร้างการมีส่วนร่วมมากขึ้น

10. การส่งเสริมเทคโนโลยีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทั้งในและต่างประเทศให้สอดคล้องกับยุคสังคมแห่งการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2548: 56) ได้กำหนดข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 ในหมวด 2 มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานดังนี้

1. ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา
2. ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆโดยคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นกับการพัฒนาผู้เรียนและชุมชน
3. มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ
4. พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง
5. พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ
6. ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร
7. รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ
8. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
9. ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์
10. แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา
11. เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ

12. สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

อุทัย ธรรมเตโช (2553: 21) กล่าวถึงบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้านได้แก่

1. บทบาทของผู้ฝึกสอน (Coach) ผู้บริหารต้องสามารถหาความรู้จักและสร้างความเข้าใจกับครูอาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถและรู้จักตนเองอย่างแท้จริง
2. บทบาทของผู้ประเมิน (Appraiser) ผู้บริหารมีหน้าที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูอาจารย์อย่างตรงไปตรงมาโดยเฉพาะในส่วนที่ต้องปรับปรุงเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องอย่างแท้จริง
3. บทบาทของที่ปรึกษา (Advisor) ผู้บริหารต้องช่วยกระตุ้นความคิดริเริ่มให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการกำหนดเป้าหมาย (Goals) ของครูอาจารย์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาความก้าวหน้าทางอาชีพ
4. บทบาทของผู้ช่วยเหลือ (Referral Agent) ผู้บริหารต้องหาทางสนับสนุนให้ครูอาจารย์ประสบความสำเร็จในการวางแผนปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในสายงานการสอน

สมพงษ์ ชาตะวิถี (2553: 41-44) กล่าวถึงบทบาทของการบริหารงานของผู้บริหารทุกองค์การจะต้องทำงานให้บรรลุเป้าหมายเช่นสถาบันครูสังคมมีความมุ่งหวังจะได้ครูที่ดีมีคุณภาพพัฒนาการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าการบริหารงานของทุกระดับควรใช้เทคนิคการบริหารทั้งการให้ขวัญกำลังใจการมอบหมายงานการติดตามงานการดูแลทุกข์สุขตลอดทั้งการชมเชยและช่วยแก้ปัญหา นอกจากนี้สิ่งที่ขาดไม่ได้คือการนิเทศงานต้องนิเทศที่เป็นการนำไปสู่การแก้ปัญหายึดแนวปฏิบัติให้เข้าใจตรงกันและทุกคนมีส่วนร่วมไม่บังคับบัญชาผู้บริหารใช้ทักษะการประสานและมนุษยสัมพันธ์ให้เกิดการพัฒนาไม่ตำหนิตีเดียให้โทษแต่ควรแนะนำสอนงานท้าวเป็นตัวอย่างมีวินัยให้อภัยและให้กำลังใจใจกว้างไม่ยึดมั่นถือมั่นต้องมีการพัฒนางานร่วมกันอย่างสัมพันธ์เพื่อส่วนร่วม

กาญจนา บุญส่งและคณะ (2545: 49 - 53) กล่าวว่าบทบาทที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญและความสนใจมีดังนี้

1. บทบาทในการเป็นผู้นำและผู้ประสานงานระหว่างบุคลากรต่างๆในโรงเรียนรวมทั้งต้องมีการประสานงานระหว่างครูโรงเรียนและชุมชนด้วย
2. บทบาทในการเป็นผู้นำชุมชนโดยมุ่งพัฒนาชุมชนที่สถานศึกษาเป็นสมาชิกอยู่ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนด้วยกระบวนการจัดการศึกษาบทบาทและภารกิจของโรงเรียนจึงไม่ได้ขีดวงจำกัดเพียงแต่กิจกรรมภายในรั้วโรงเรียนเท่านั้นแต่ต้องก้าวสู่ชุมชนที่สถานศึกษานั้นเป็นสมาชิกอยู่บทบาทใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นบทบาทเชิงรุกในการลงไปพัฒนาชุมชนผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการคัดสรรบุคคลให้กับองค์การต่างๆ

ของชุมชนเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีประโยชน์มาส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนนับตั้งแต่การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของโรงเรียนดูแลการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนตลอดจนการจัดการเรียนการสอน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดวัตถุประสงค์การวางแผนพัฒนาการจัดการปฏิบัติการปฏิบัติตามแผนและการประเมินผลงานในการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

3.2.2 การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน

บทบาทของผู้บริหารกับการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะเกิดได้ต้องอาศัยความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องทุกระดับทุกฝ่ายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้สถานศึกษาต้องประสานความร่วมมือกับบิดามารดาผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนร่วมกันพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนดังนั้นทุกฝ่ายต้องมีความเข้าใจและรับบทบาทภารกิจหน้าที่ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพสูงสุดดังนั้นสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันส่งเสริมสนับสนุนครูผู้สอนจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ซึ่งผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้บริหารควรมีบทบาทหน้าที่ดังนี้การสนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้รับความรู้และความสามารถในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

จากความหมายและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทดังกล่าวข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าบทบาทที่กำหนดไว้เป็นบทบาทที่วางไว้อย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นๆจะต้องมีสิทธิและหน้าที่กระทำอะไรบางอย่างในองค์การต่างๆหรือหน่วยงานต่างๆมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่จะต้องทำอะไรบางอย่างและได้วางระเบียบไว้อย่างชัดเจนว่าบุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์การนั้นจำเป็นต้องเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทที่กำหนดไว้ขององค์การนั้นๆทั้งนี้เพื่อให้มีมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องทราบถึงบทบาทของตนเองว่ามีขอบเขตการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงไรเพื่อที่จะได้แสดงบทบาทตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีเป็นไปด้วยความถูกต้องและให้มีประสิทธิภาพฉะนั้นการที่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของตนในฐานะที่อยู่ในตำแหน่งนั้นๆย่อมจะเป็นผลที่ดีอย่างยิ่งเพราะการที่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตนเองนั้นจะเป็นทางช่วยให้บุคคลนั้นปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมตามที่ตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้อง

กับงานนั้นคาดหวังไว้ซึ่งจะเป็นผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในงานในหน้าที่ของตนและสังคมต่อไป อีกด้วย

3.2.3 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญที่สุดต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของเพราะผู้บริหารจะเป็นตัวจักรสำคัญของโรงเรียนในการวางแผนงานดำเนินงานประสานงานและเป็นผู้รับผิดชอบงานซึ่งผู้บริหารจะต้องมีความสามารถระดับมืออาชีพจึงจะสามารถพาให้องค์กรอยู่รอดและมีความเจริญก้าวหน้าผู้บริหารสถานศึกษาในยุคสมัยนี้ก็ต้องมีฝีมือระดับอาชีพจึงจะสามารถบริหารและจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้เหตุที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นมืออาชีพสืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเศรษฐกิจสังคมและการเมืองในภาวะของการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและซับซ้อนจึงทำให้เกิดการแข่งขันซึ่งไม่เพียงแต่ด้านเศรษฐกิจเท่านั้นในด้านการศึกษาที่มีการแข่งขันเช่นกันนี้นักวิชาการกล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการเรียนรู้ไว้ดังนี้

วัฒนาพรระงับทุกข์ (บำเพ็ญ เรื่องจรรยาบรรณ. 2553: ออนไลน์; อ้างอิงจาก วัฒนาพรระงับทุกข์. 2541: 79-83) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่าดังนี้

1. จัดทำแผนงานโครงการเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน
 - 1.1 กำหนดนโยบายของโรงเรียน
 - 1.2 กำหนดความต้องการจำเป็นด้านต่างๆ
 - 1.3 จัดทำแผนงานโครงการ
2. การพัฒนาบุคลากร
 - 2.1 การปรับกระบวนทัศน์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
 - 2.2 การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีการ
3. การเตรียมสิ่งสนับสนุน
 - 3.1 การเตรียมแหล่งค้นคว้าสำหรับผู้เรียน
 - 3.2 การเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์
4. การบริหารและบริการหลักสูตรเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน
 - 4.1 การจัดให้มีรายวิชาเลือกตามโครงสร้างหลักสูตรที่หลากหลาย
 - 4.2 การจัดกิจกรรมให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน
 - 4.3 การจัดบรรยากาศเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการศึกษากันคว่ำไผ่รู้เฝ้าเรียน

4.4 การจัดบริการแนะแนวอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจ

6. การดำเนินการจัดการเรียนการสอน

6.1 จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน

6.2 สนับสนุนให้ครูผู้สอนทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นคณะ

7. การจัดระบบนิเทศภายในกำกับติดตาม

8. การประเมินผลการปฏิบัติงานการนำผลการประเมินเป็นข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงและพัฒนา

กระทรวงศึกษาธิการ (บำเพ็ญ เรืองจุญศรี. 2553: ออนไลน์; อ้างอิงจากกระทรวงศึกษาธิการ. 2542: 27) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมและพัฒนาจัดทำหลักสูตร
2. ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน
3. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมกันจัดการเรียน
4. สนับสนุนให้มีการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน
5. ส่งเสริมการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียน
6. พัฒนาครูและบุคลากรให้รู้และเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน
7. ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับชุมชนในการจัดการเรียนการสอน
8. ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน
9. พัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้

จุญจุลลาภ (บำเพ็ญ เรืองจุญศรี. 2553: ออนไลน์; อ้างอิงจากจุญจุลลาภ. 2545: 31 – 33) กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษาสามารถดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ผู้เรียนเป็นสำคัญดังนี้

1. ประกาศนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้แบบที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม
3. จัดอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาครูให้เข้าใจและมีทักษะในการจัดการเรียนการสอนและจัดทำแผนการสอนที่ยึดแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. เปิดโอกาสให้นักเรียนผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกับสถานศึกษา

5. จัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับกระบวนการเรียนรู้แบบที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดในสถานศึกษา

6. กำหนดมาตรฐานการทำงานของครูและการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ยึดหลักการประเมินจากสภาพจริง

7. ระดมทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งทรัพยากรบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรอื่นๆ

8. ส่งเสริมกิจกรรมของคณะกรรมการนักเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาวิชาการและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนตามความถนัดและความสนใจ

9. ประชาสัมพันธ์และรายงานให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบถึงผลการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อสร้างความศรัทธาและความร่วมมือในทุกๆ ด้าน

10. จัดให้รางวัลหรือความชอบสำหรับบุคลากรที่ปฏิบัติงานได้ผลโดยเน้นความโปร่งใสเป็นธรรมและสร้างความสามัคคีในองค์กร

ทิศนา ขัมมณี (2553: ออนไลน์; อ้างอิง จากทิศนา ขัมมณี. 2545: 14-15) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้การสนับสนุนในด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้อย่างเพียงพอจัดบรรยากาศภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนส่งเสริมสนับสนุนครูให้ได้พัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทุกรูปแบบและต้องส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามความสามารถทั้งด้านความรู้จิตใจอารมณ์และทักษะต่างๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทในฐานะผู้กระตุ้นผู้เตรียมการผู้อำนวยความสะดวกผู้จัดสิ่งเร้าให้คาบเรียนและวางแผนกิจกรรมให้กับผู้เรียน

นวลจิตต์ เขาวีรติพงศ์ (2553: 36-39) กล่าวว่าผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนครูซึ่งเป็นบุคลากรหลักและมีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนรู้ผู้บริหารจึงต้องสนับสนุนให้ครูหาความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับหลักการสำคัญเพราะจะช่วยในการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการจัดการเรียนรู้เมื่อแนวคิดเปลี่ยนการกระทำย่อมเปลี่ยนตามไปด้วยนอกจากนี้ผู้บริหารยังมีบทบาทที่สำคัญคือ (1) สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (2) สนับสนุนการนิเทศการจัดการเรียนการสอนและ (3) กำกับติดตามประเมินผล

3.2.4 การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

ผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการศึกษาประสบความสำเร็จส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนไทยที่สมบูรณ์ดังที่

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ในความมุ่งหมายและหลักการซึ่งต้องการให้คนไทยมีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกายจิตใจสติปัญญา มีความรู้ความสามารถมีคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขนอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยังช่วยปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องให้กับผู้เรียนเกี่ยวกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์การพึ่งพาตนเองการใฝ่รู้ อยู่เสมอการเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมความเสมอภาคการเคารพกฎหมายความรู้สึกละอายใจศิลปวัฒนธรรมของชาติและการเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบเดิมที่เคยใช้เพื่อตอบรับกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือการบริหารจัดการที่เน้นบุคคลเป็นสำคัญซึ่งคำนึงถึงความต้องการความแตกต่างความสนใจความเอื้ออาทรความต้องการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนวิสัยทัศน์นี้จะส่งผลให้ผู้บริหารปรับพฤติกรรมการบริหารให้เป็นแบบอย่างแก่ครูซึ่งจะถ่ายโอนไปถึงพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นคำที่ใช้ควบคู่กันอยู่เสมอ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

4.1 ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

1. ความหมายของคุณธรรม

คำว่าคุณธรรมตรงกับภาษาอังกฤษว่า “ virtue “ มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่าคุณธรรมไว้ดังนี้

พินิจ รัตนกุลกล่าวว่า “คุณธรรมแปลจากภาษาอังกฤษว่า Virtue ซึ่งแปลมาจากภาษากรีกว่า Arete โดยทั่วไปหมายถึงคุณสมบัติที่มีค่าพิเศษผู้ที่มีคุณธรรมถือกันว่าเป็นคนดี “ (ประทุม ไม้พวง. 2553: 10; อ้างอิงมาจากพินิจ รัตนกุล. 2525: 1)

กรมวิชาการ (2553: 131) กล่าวว่าคุณธรรม (VIRTUE) คือความรู้สึกนึกคิด (Moral Attitude) หรือสภาพทางจิตใจที่เป็นกุศลคุณธรรมเป็นพื้นฐานของการแสดงออกเป็นการกระทำพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นสภาพจิตใจที่เป็นกุศลที่เรียกว่าคุณธรรมที่เกิดขึ้นได้เพราะจิตรู้จักความจริง (Truth) ความดี (Goodness) และความงาม (Beauty)

สาโรช บัวศรี (2546: 18-19) ได้จัดคุณธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของจริยธรรมโดยอธิบายจริยธรรมในความหมายอย่างแคบว่าหมายถึงศีลธรรมประการหนึ่งและคุณธรรมอีกประการหนึ่ง

ธอร์นไคค์และบาร์นฮาร์ต (Thorndike & barnhart) ให้ความหมายของคำว่าคุณธรรมเป็นความดีเลิศเฉพาะอย่างในเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรมเช่นความยุติธรรมความกรุณา (สาโรช บัวศรี. 2546: 18; อ้างอิงมาจากThorndike & barnhart. 1957 : 1052)

กู๊ด (Good) ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ 2 ประการคือ (กรมวิชาการ. 2543: 129; อ้างอิงมาจาก Good. 1973: 641)

1. คุณธรรมหมายถึงความดีงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ได้กระทำจนเคยชิน
2. คุณธรรมหมายถึงคุณภาพที่บุคคลได้กระทำตามความคิดและมาตรฐานของสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับความประพฤติและศีลธรรม

จากความหมายของคำว่าคุณธรรมดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าคุณธรรมหมายถึงสิ่งดีงามที่มีอยู่ภายในจิตใจมนุษย์จะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกายวาจาเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นประโยชน์ของตนเองและสังคมเพื่อความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคม

2. ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรมตรงกับภาษาอังกฤษว่า “ Morality “ มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันดัง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช 2525 ให้ความหมายของจริยธรรมว่า “ จริยธรรม น. ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติศีลธรรมกฎศีลธรรม “ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525: 214)

สาโรช บัวศรี (2546: 20) กล่าวถึงจริยธรรมเป็นค่านิยมในระดับต่างๆซึ่งสังคมและบุคคลต้องยึดมั่นถือมั่นและจริยธรรมนี้จะนำสันติสุขมาให้แก่บุคคลและสังคมได้ตามสมควรแก่กรณี เพราะว่าจริยธรรมเป็นเครื่องควบคุมอันตรกิริยาระหว่างมนุษย์และสังคมหรือสิ่งแวดล้อมทั้งปวง

พินิจ รัตนกุลได้ให้ความหมายของคำว่าจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมเป็นค่าที่เราานิยมใช้ในเรื่องการตัดสินคุณค่าของพฤติกรรมมนุษย์ ว่าเป็นการกระทำสมควรถูกต้องดีหรือตรงกันข้ามการกระทำที่ไม่ดีคือการกระทำที่ไม่สมควร ที่ไม่ดีคือการที่เราต้องกำหนดคุณค่าของการกระทำที่ว่าดีหรือไม่ดีสมควรหรือไม่สมควร ก็เพราะเราต้องการแบ่งแยกการกระทำออกเป็นประเภทต่างๆ เพื่อจะได้ส่งเสริมด้วยวิธีการต่างๆให้คนทำสิ่งที่ดีหรือสมควรและละเว้นการกระทำตรงข้าม (ประทุมไม้พวง. 2543: 11; อ้างอิงจาก พินิจ รัตนกุล. 2525: 116)

ประภาศรี สีหอำไพ (2550: 120) เขียนไว้ว่า “ คำว่า Morality ในอังกฤษซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำว่า Morails ในภาษาลาตินตามรากศัพท์นั้นจริยธรรมหมายถึงจารีตประเพณีมารยาทหรือความประพฤติในสังคมหรือรูปแบบของพฤติกรรมซึ่งปฏิบัติตามมาตรฐานของกลุ่ม”

ชำเลื่อง วุฒิจันทร์ (2544: 2) กล่าวว่า “ จริยธรรมเป็นลักษณะการแสดงออกของร่างกาย“

เรสท์ ได้ให้ความหมายว่าจริยธรรมเป็นมโนภาพที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรมในการปฏิสัมพันธ์กันในสังคมโดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณค่าหรือความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละบุคคลเช่นความรู้สึกส่วนตัวที่จะพัฒนาตนเองให้ถึงจุดสุดยอดแห่งศักยภาพของตน (ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, 2544: 2 อ้างอิงจาก Rest. 1976: 6)

บราวน์ ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่าจริยธรรมหมายถึงระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆที่บุคคลใช้ในการแยกแยะการกระทำที่ถูกต้องออกจากการกระทำที่ผิด (ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, 2544: 2 อ้างอิงจาก Brown. 1968: 441)

โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1976: 4-5) กล่าวว่าจริยธรรมมีพื้นฐานของความยุติธรรม ถือเอาการกระจายสิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกันโดยไม่ได้หมายถึงกฎเกณฑ์ที่บังคับโดยทั่วไป แต่เป็นเกณฑ์ที่มีความเป็นสากลซึ่งคนส่วนใหญ่รับไว้ในทุกสถานการณ์และไม่มีการขัดแย้งเป็นอุดมคติ ดังนั้นพันธะทางจริยธรรมจึงเป็นการเคารพสิทธิข้อเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน สรุปได้ว่าจริยธรรมหมายถึงการประพฤติปฏิบัติทั้งทางกายและทางวาจาที่เป็นไปตามหลักของความดีโดยมีพื้นฐานมาจากจิตใจที่ดีงามเพื่อประโยชน์ต่อตนเองต่อผู้อื่นต่อสังคมและต่อประเทศชาติอันจะก่อให้เกิดความผาสุกเจริญรุ่งเรือง

4.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

นักจิตวิทยามีความสนใจในพัฒนาการทางจริยธรรมจึงทำให้เกิดทฤษฎีทางด้านจริยธรรมขึ้นมากมายซึ่งในที่นี้จะนำเสนอแนวความคิดใหญ่ๆ 5 ทฤษฎีคือ

4.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์

เพียเจต์เป็นผู้ริเริ่มทางความคิดว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นย่อมขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่างๆทางสังคมพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้นเพียเจต์ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ขั้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจุบันิก 2550: 39 -40; อ้างอิงจาก Piaget. 1932) คือ

1. ขั้นก่อนจริยธรรม (Premoral stage) จะเริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 2 ปี เป็นขั้นที่เด็กยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อมได้อย่างละเอียดมีแต่ความต้องการทางร่างกายซึ่งต้องการที่จะได้รับการบำบัดโดยไม่คำนึงถึงกาลเทศะใดๆทั้งสิ้นเด็กเหล่านี้จะมีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นรับรู้จากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว
2. ขั้นฝึกลำดับ (Heteronomous stage) อยู่ในช่วงระหว่าง 2-8 ปีในขั้นนี้เด็กจะสามารถรับรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อบุคคลอื่นรู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่เห็นว่าคำสั่งหรือ

กฎเกณฑ์ต่างๆเป็นสิ่งต้องปฏิบัติตามซึ่งเด็กวัยนี้จะพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นหยั่งรู้และขั้นก่อนคิดด้วยรูปธรรม

3. ขั้นยึดหลักแห่งตน (Autonomous stage) พัฒนาการในขั้นนี้จะมีตั้งแต่เด็กอายุ 8 ปีขึ้นไปเด็กวัยนี้พัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นหลังคิดด้วยรูปธรรมและขั้นคิดตามแบบแผนของตรรกวิทยาซึ่งเด็กสามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจและตั้งกฎเกณฑ์ที่เป็นตัวของตัวเองได้เพียเจต์อธิบายว่าจริยธรรมแฝงอยู่ในกฎเกณฑ์ทุกชนิดและเขาได้สังเกตเด็กที่อยู่ในช่วงอายุก่อน 8 ปีว่าเป็นระยะที่ผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของเด็กและยึดถือกฎเกณฑ์ที่ได้จากผู้ใหญ่เป็นกฎเกณฑ์ตายตัวเพียเจต์วัดพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กโดยสร้างเรื่องเป็นการกระทำของเด็ก 2 คนในลักษณะที่คล้ายกันแต่มีความสนใจต่างกันและผลที่เกิดขึ้นมาแตกต่างกันกฎเกณฑ์ที่เพียเจต์นำมาพิจารณามี 6 เกณฑ์ดังนี้

1. การตัดสินใจจากเจตนาการกระทำ (Intentionality in Judgement) เด็กเล็กจะตัดสินใจจากปริมาณที่เกิดขึ้นแต่เด็กโตตัดสินใจจากเจตนาของการกระทำ
2. การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นๆ (Relativism in Judgement) เด็กเล็กจะตัดสินใจการนำไปเปรียบเทียบกับผู้อื่นหากผู้ใหญ่ว่าสิ่งใดถูกผิดก็ยึดตามนั้นแต่เด็กโตจะตัดสินใจตามสถานการณ์
3. ความผิดไม่เกี่ยวข้องกับการลงโทษ (Independence of Sanction) เด็กเล็กจะตัดสินใจการกระทำอย่างหนึ่งว่าไม่ดีเพราะจะถูกลงโทษส่วนเด็กโตจะตัดสินใจว่าการกระทำไม่ดีเพราะสิ่งนั้นขัดกับกฎเกณฑ์และเกิดอันตรายกับบุคคลอื่น
4. ใช้ระบบตอบแทน (Use of Reciprocity) ในเด็กเล็กมักไม่ค่อยใช้ระบบตอบแทนในการพิจารณาตัดสินบุคคลแต่เด็กโตใช้บ่อย
5. ในการลงโทษเพื่อล้างบาปและดัดนิสัย (Use of Punishment as Restitution and Reform) ในเด็กเล็กจะสนับสนุนให้มีการลงโทษอย่างหนักเพื่อดัดนิสัยผู้กระทำผิดแต่เด็กโตจะมีนิสัยเช่นนี้น้อยลง
6. การยึดหลักธรรมชาติของโชคร้าย (Naturalist Views of Misfortune) มีความคิดว่าจะถูกพระเจ้าลงโทษจากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์สรุปได้ว่าพัฒนาการทางจริยธรรมขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้นในเด็กปฐมวัยพัฒนาการทางจริยธรรมจะอยู่ในขั้นหยั่งรู้และขั้นก่อนคิดด้วยรูปธรรมเด็กจะรู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่และปฏิบัติตามสิ่งที่ผู้ใหญ่ออกคำสั่งให้ปฏิบัติตาม

4.2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์กเชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมมิใช่การรับรู้ความรู้จากการพำรสอนของบุคคลอื่นโดยตรง แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนต่อผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่นด้วยเหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์ กับลักษณะต่างๆทางสังคมของบุคคลอื่น สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมจะสัมพันธ์กับลักษณะต่างๆของบุคคล คืออายุระดับสติปัญญาและลักษณะอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

ระดับการใช้เหตุผลตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's theor) แบ่งได้เป็น 3 ระดับในแต่ละระดับแบ่งเป็น 2 ขั้นรวมเป็น 6 ขั้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และ เพ็ญแข ประจันปัจฉิม. 2540: 4; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1964) ตามตาราง 2

ตาราง 2 ระดับการใช้เหตุผลตามทฤษฎีพัฒนาทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (2 - 7 ปี)	1. ระดับก่อนเกณฑ์ (2 – 10 ปี)
ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7 – 10 ปี)	
ขั้นที่ 1 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (0 – 13 ปี)	2. ระดับตามกฎหมายเกณฑ์ (10 – 16 ปี)
ขั้นที่ 2 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม 13 – 16 ปี)	
ขั้นที่ 1 หลักการทำตามความรับผิดชอบ (16 ปีขึ้นไป)	3. ระดับเหนือกฎหมายเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป)
ขั้นที่ 2 หลักการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	

โคลเบอร์ก (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2547: 165-167; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1964) พัฒนาแนวคิดของทฤษฎีเพียเจต์จนเป็นทฤษฎีพัฒนาจริยธรรมแบ่งออกเป็น 3 ระดับโดยแต่ละระดับแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

1. ระดับก่อนมีจริยธรรมอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Preconventive Level) ในระดับนี้ พฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคล จะขึ้นอยู่กับเหตุผลที่ผู้มีอำนาจกำหนดให้หรือเพื่อผลประโยชน์ของตนเองเป็นใหญ่ โคลเบอร์กแบ่งขั้นพัฒนาการไว้ดังนี้

1.1 ระดับจริยธรรมของผู้อื่น (Heteronomous Morality) ได้แก่การที่เด็กจะตัดสินใจว่า พฤติกรรมใดถูกหรือผิดนั้นขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจเหนือพฤติกรรมของเขากำหนด ได้แก่บิดามารดาหรือครูอาจารย์

1.2 ผลประโยชน์ของตนเป็นใหญ่ (Individualism and Instrumental Purpose and Exchange) ในขั้นนี้พฤติกรรมที่ดั่งามนั้นเหตุผลของเด็กจะขึ้นอยู่กับรางวัลหรือสิ่งของที่เขาจะได้รับ ถ้าเขาได้รับรางวัลเช่นคำชม ชมเชย เงินในการกระทำใดๆก็แสดงว่าพฤติกรรมนั้นถูกต้องดีงาม

1.3 ระดับมีจริยธรรมอย่างมีกฎเกณฑ์ (Conventional Level) ระดับนี้บุคคลเริ่มใช้กฎเกณฑ์ต่างๆขึ้นมากำหนดความถูกต้อง ความดี ความสมควรขึ้นมา โดยเริ่มจากการยอมรับของกลุ่มขึ้นเป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนด ในสังคมเช่นระเบียบประเพณีจนถึงกฎหมายเหตุผลทางจริยธรรมในระดับนี้แบ่งเป็น 2 ชั้นคือ

1) การยอมรับของกลุ่ม (Mutual Interpersonal Expectations Relationships and Interpersonal Conformity) พฤติกรรมที่ถูกที่ดีในขั้นพัฒนาการวัยนี้คือการยอมรับของกลุ่มหรือการยอมรับของพรรคพวกเพื่อนพ้องเช่นกลุ่มเพื่อน (Peer Group) เป็นต้น

2) ระเบียบระบบของสังคม (Social System and Conscience) ในขั้นนี้พฤติกรรมที่ถูกที่ดีที่ควรขึ้นอยู่กัระเบียบประเพณีหรือกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้หรือตั้งไว้เช่นการฆ่าสัตว์เป็นของไม่ดี

3) ระดับมีจริยธรรมอย่างมีวิจารณญาณ (Post Convention Level) ในระดับนี้พฤติกรรมทางจริยธรรมของโคลเบอร์กนั้น ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสังคมและกระบวนการสังคม การประพฤติของบุคคลสิ่งที่ดั่งามถูกต้องคือสิ่งที่คนในสังคมส่วนมากยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดั่งาม สิ่งที่ถูกสิ่งที่ดี และจากการเรียนรู้ในการเป็นสมาชิกของสังคม สามารถทำให้บุคคลพัฒนาสิ่งที่ดี สิ่งที่ดีได้ด้วยตนเองในลักษณะที่เป็นสากลนิยมโคลเบอร์กได้แบ่งพัฒนาการจริยธรรมในระดับนี้เป็น 2 ชั้นคือขั้นสัญญาสังคม (Social Contract or Unity and Individual Rights) พฤติกรรมที่ถูก ที่ควร ที่ดีในขั้นนี้ได้แก่พฤติกรรมที่เสียส่วนมาก ในสังคมยอมรับ เช่น การช่วยเหลือคนจนเป็นสิ่งที่ดี เพราะคนส่วนมากยอมรับและเห็นด้วย และขั้นคุณธรรมสากล (Universal Ethical Principle) เหตุผลที่ใช้ในจริยธรรมขั้นนี้นั้นโคลเบอร์กเชื่อว่าน่าจะเป็นความถูกต้องที่เป็นสากลได้แก่ความถูกต้องที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนมากทั่วโลกและทุกสังคม

จากแนวคิดตามทฤษฎีนี้เชื่อว่าจริยธรรมของมนุษย์มีพัฒนาการตามระดับวุฒิภาวะ เพราะเกิดจากกระบวนการทางปัญญาซึ่งมีการเรียนรู้มากขึ้นและการเกิดจริยธรรมเป็นผลมาจากการใช้ปัญญาไตร่ตรอง

4.2.3 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมของฟรอยด์

ฟรอยด์เชื่อว่าจริยธรรมของคนนั้นอยู่ในตอนส่วนที่เรียกว่าตนในคุณธรรม (Superego) ซึ่งเป็นตนที่ได้รับการขัดเกลาจากสังคมโดยฟรอยด์แบ่ง“ตน”ของมนุษย์เป็น3ระดับ(พรวณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2547: 160-161) ได้แก่

1. อิด (Id, Primitive Self) ได้แก่ตนที่อยู่ในจิตใต้สำนึกของมนุษย์เป็นตนที่มนุษย์มีมาพร้อมกำเนิดและเป็นตนที่เป็นแหล่งกำเนิดของแรงขับพื้นฐานทั้งหมด
2. อีโก้ (Ego, Present Self) ได้แก่ตนในจิตใต้สำนึกและจิตใต้สำนึกบางส่วนที่เราอาจรับรู้หรือได้รับรู้บางส่วนในขณะปัจจุบัน
3. ซุปเปอร์อีโก้ (Super Ego, Self with Ethics) ได้แก่ตนในจิตสำนึกเป็นส่วนมากอาจมีจิตใต้สำนึกแฝงอยู่บ้างเป็นตนที่ได้รับการขัดเกลาจากกฎเกณฑ์ของสังคมแล้วแนวคิดของฟรอยด์เกี่ยวกับจริยธรรมมีข้อคิด 2 ข้อดังนี้

3.1 จริยธรรมมิได้ปลูกฝังมาโดยพระเจ้าแต่มาจากสังคมโดยเฉพาะจากบิดามารดา

3.2 เอกลักษณะทางเพศมิใช่สิ่งที่ปรากฏทางชีววิทยาเท่านั้นแต่มาจากอิทธิพลของความสัมพันธ์ในครอบครัว

จากความเชื่อของฟรอยด์จาก 2 ข้อข้างต้นอาจสรุปได้ว่าจริยธรรมในเด็กตามความคิดของฟรอยด์ คือการละอายในพฤติกรรมอันเกิดจากแรงขับ 2 ตัวได้แก่แรงขับทางเพศ และแรงขับความก้าวร้าวซึ่งทั้ง 2 แรงขับนี้จะผสมผสานกับการเลียนแบบเอกลักษณ์ของบิดาหรือมารดาโดยฟรอยด์อธิบายว่าการเลียนแบบ คือกระบวนการรับเอาบุคลิภาพของบุคคลอื่นมาผนวกเข้าเป็นส่วนของบุคลิภาพของเด็กเอง

4.2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของสกินเนอร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2554: 471) กล่าวถึงสกินเนอร์มีความเชื่อว่าจริยธรรมมีรากฐานมาจากอิทธิพลของสังคมมากกว่าอิทธิพลทางพันธุกรรม ทฤษฎีนี้อธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นโดยได้รับการชี้นำและเสริมแรงจากสังคมเครื่องชี้นำต่างๆของสังคมก็ คือกฎเกณฑ์ทางสังคมด้วยเหตุนี้ถึงแม้บุคคลจะมีได้มีจริยธรรมตั้งแต่เกิดก็ตาม พัฒนาการทางจริยธรรมของเขาก็จะเจริญงอกงามโดยการที่เขาต้องปรับพฤติกรรมและอารมณ์ให้เข้ากับกฎเกณฑ์ทางสังคมโดยมีแรงกระตุ้นให้เขาปรับตัวมาจากความต้องการทางจิตวิทยา ซึ่งเป็นการเสริมแรงภายในดังนั้นเมื่อเด็กโตขึ้นจะมีลักษณะพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นไปตามแนวโน้มโครงสร้างทางวัฒนธรรมในสังคมที่เขาอยู่

จากแนวคิดตามทฤษฎีทางสังคมของสกินเนอร์เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นการค่อย ๆ ตามกฎเกณฑ์ทางสังคมซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4.2.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2544: 244-245) กล่าวถึงการเรียนรู้พฤติกรรมทางจริยธรรมโดยการสังเกตได้พัฒนาโดยแบนดูราโดยที่เขามีความเชื่อว่าคนเรานั้นส่วนใหญ่แล้วมักเรียนรู้ผ่านกระบวนการสังเกตจากตัวแบบตัวแบบจะทำหน้าที่ทั้งในการระงับไม่ให้บุคคลแสดงพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่เหมาะสมหรือไม่มีความจริยธรรมในขณะเดียวกันตัวแบบก็อาจทำหน้าที่ในการช่วยให้พฤติกรรมทางจริยธรรมของเด็กที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้นด้วยส่วนหน้าที่สุดท้ายของตัวแบบคือการหยุดยั้งการระงับของพฤติกรรมที่ถูกระงับไว้ไม่ให้แสดงออกการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบนั้นนอกจากจะมีผลต่อการให้เด็กได้เรียนรู้การแสดงผลพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแล้วยังมีผลต่อการเรียนรู้การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอีกด้วยแบนดูรามีความเชื่อว่าการที่让孩子เห็นตัวแบบที่หลากหลายจะสามารถเปลี่ยนแปลงเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือไม่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมในขณะนั้นและการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบนี้จะมีประสิทธิภาพได้จะต้องพิจารณาองค์ประกอบทั้งหมด 4 ประการซึ่งได้แก่กระบวนการตั้งใจกระบวนการเก็บจากระบวนการกระทำและกระบวนการจูงใจ

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูราสรุปว่าจริยธรรมของบุคคลเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมในการถ่ายทอดทางสังคมพ่อแม่จะอบรมสั่งสอนเด็กให้รู้ว่าพฤติกรรมใดดีและควรกระทำพฤติกรรมใดไม่ดีและไม่ควรกระทำพ่อแม่ควรส่งเสริมและให้กำลังใจเด็กเมื่อเด็กทำพฤติกรรมที่ดีหากเด็กทำพฤติกรรมไม่ดีก็อาจถูกตักเตือนหรือลงโทษนอกจากนั้นพ่อแม่ยังแสดงแบบอย่างพฤติกรรมต่างๆให้เด็กเห็นเด็กก็มีโอกาสเก็บงานพฤติกรรมเหล่านั้นนำไปแสดงด้วยโดยนัยนี้การได้อยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กได้มาก (ธีระพร อุวรรณโน. 2546: 61)

4.3 ประเภทของจริยธรรม

ธีระพร อุวรรณโน (2546: 63-64) ได้แบ่งประเภทจริยธรรมออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. ประเภทส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์เช่นความมีไมตรีมิตรภาพความสุภาพอ่อนโยนเป็นต้น
2. ประเภทสร้างความเจริญแก่ตนเองเช่นความขยันขันแข็งความอดทนการรู้จักพึ่งตนเองเป็นต้น
3. ประเภทส่งเสริมชาติบ้านเมืองเช่นความรักชาติความเห็นแก่ส่วนรวมความ

จรรยาวัถ์ดีต่อกษัตริย์เป็นต้น

ประสาธ อิศรปริดา (2553: 120) กล่าวถึงประเภทของจริยธรรมไว้ว่าลักษณะต่างๆของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทคือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรมหมายถึงการมีความรู้ว่ในสังคมของตนนั้นถือเอาการกระทำชนิดใดดีหรือไม่ดีควรหรือไม่ควรลักษณะพฤติกรรมประเภทใดที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมหรือค่านิยมทางสังคมนี้ขึ้นอยู่กับอายุระดับการศึกษาและพัฒนาทางสติปัญญาของบุคคล

2. เจตคติเชิงจริยธรรมคือความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆเจตคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมนั้นๆเจตคติเชิงจริยธรรมจะมีความหมายกว้างกว่าความรู้เชิงจริยธรรมเพราะเจตคติเชิงจริยธรรมจะรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้นๆเข้าด้วยกันฉะนั้นเจตคติเชิงจริยธรรมจึงมีคุณสมบัติที่สำคัญ

4.4 ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรมจริยธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันสังคมใดที่คนในสังคมขาดคุณธรรมจริยธรรมย่อมเกิดปัญหาต่างๆมากมายดังนั้นมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมไว้ดังนี้

สาโรช บัวศรี (2546: 41) สรุปว่าคุณธรรมจริยธรรมเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งของมนุษย์เป็นเครื่องมือที่ควบคุมความประพฤติของมนุษย์ให้เป็นไปในทางที่ดีสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ธีราพร กุลนันทน์ (2554: 27) สรุปว่าจริยธรรมมีความสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัยในการปูพื้นฐานลักษณะอันดีงามให้กับเด็กควรให้เด็กเกิดความรู้ความเข้าใจที่จะนำไปปฏิบัติให้เกิดเป็นนิสัยมี 3 ด้านคือ

1. ด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Domain) คือจริยธรรมที่เกี่ยวกับความรู้ได้แก่การเกิดความรู้ความเข้าใจว่าสิ่งใดดีสิ่งใดถูกต้องสิ่งใดควรทำสิ่งใดควรยกเว้น

2. ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) คือจริยธรรมที่เกี่ยวกับจิตใจได้แก่การเกิดความรู้สึกโน้มน้าวทางอารมณ์ที่สะท้อนออกมาในลักษณะทางการชอบไม่ชอบอย่างเห็นความสำคัญเต็มใจรับค่านิยมเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติจนเป็นนิสัย

3. ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) คือจริยธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติได้แก่ความสามารถที่จะลงมือปฏิบัติด้วยกายหรือวาจาในลักษณะนิสัยทางจริยธรรม

สรุปได้ว่าคุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนคนที่มีคุณภาพและมีความสุข ต้องมีความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรมดังนั้นจึงจำเป็นต้องเร่งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กปฐมวัยเพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

4.5 ความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรมสำหรับเด็กมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

สุมน อมรวิวัฒน์; และทศนา แหมมณี. (2547: 54-55) กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาลักษณะนิสัยทางคุณธรรมจริยธรรมไว้ว่าจริยธรรมของประชาชนเป็นสิ่งที่ทุกประเทศจะต้องคำนึงถึงเนื่องจากประชากรประเทศใดมีจริยธรรมสูงประเทศนั้นก็สงบสุขและมีความเจริญ

รุ่งเรืองในทางตรงกันข้ามหากประเทศใดมีประชากรที่มีจริยธรรมต่ำประเทศนั้นก็จะมีแต่ความวุ่นวายด้วยเหตุนี้จริยธรรมของประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อประเทศนอกจากนั้นสุมนอมรวิวัฒน์และทศนาแหมมณียังได้กล่าวถึงผลดีและผลเสียของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมไว้ดังนี้

1. ผลดีของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

สุมน อมรวิวัฒน์; และทศนา แหมมณี. (2547: 56-58) กล่าวถึงผลดีของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมไว้ว่าในประเทศที่เจริญแล้วได้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในขั้นสูงมาก รวมทั้งประชากรส่วนใหญ่ของประเทศก็ยังเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูงประเทศเหล่านั้นก็ยังปลูกฝังจริยธรรมให้แก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอและพยายามสนับสนุนให้ประชากรเป็นผู้มีจริยธรรมสูงขึ้นเรื่อยๆอยู่เสมอ นอกจากนั้นในประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมปานกลางยังคงต้องเน้นหนักในเรื่องการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่ประชากรอย่างมากเช่นกันและต้องพยายามหาทางสนับสนุนให้ประชากรมีระดับของจริยธรรมที่สูงอีกด้วยส่วนในประเทศที่ยังไม่เจริญประเทศที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับต่ำนั้นสิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึงก็คือการพัฒนาบุคคลซึ่งเป็นประชากรของประเทศให้เป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูงเป็นประการแรกรวมทั้งการพัฒนาคุณภาพด้านอื่นๆควบคู่กันไปเพื่อช่วยให้ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศเป็นผู้มีจริยธรรมและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุขมีรูปแบบการคิดและค่านิยมที่จะช่วยเหลือสังคมและผู้อื่นอยู่เสมอซึ่งสิ่งเหล่านี้เมื่อปรากฏอยู่ในประชากรของประเทศย่อมทำให้สังคมนั้นประเทศนั้นมีความเจริญก้าวหน้าไปด้วย

2. ผลเสียของการขาดคุณธรรมจริยธรรม

สุมน อมรวิวัฒน์; และทศนา แหมมณี. (2547: 56-58) กล่าวถึงส่วนผลเสียของการขาดจริยธรรมของบุคคลที่มีต่อสังคมที่เห็นได้ชัดที่สุดคือทำให้สังคมนั้นเกิดปัญหามากมายเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จะกระทบกระเทือนสถาบันองค์กรทางสังคมและจะกระทบกระเทือนคนส่วนใหญ่ในสังคมคือจะก่อ

ความเดือดร้อนให้กับคนส่วนมากนอกจากนั้นการขาดจริยธรรมของบุคคลยังก่อให้เกิดผลเสียอีกประการหนึ่งคือทำให้ระบบของสังคมเสื่อมลงเช่นครอบครัวโรงเรียนหน่วยงานทางศาสนาเป็นต้นโดยที่หน่วยงานทางสังคมเหล่านี้ไม่สามารถปฏิบัติตามบทบาทหรือหน้าที่ได้อย่างเต็มที่และสมบูรณ์ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลที่จะเป็นสมาชิกของหน่วยงานทางสังคมเหล่านั้นได้ปรากฏให้เห็นถึงความล้มเหลวของระบบต่างๆในประเทศซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญในด้านนี้มาเป็นเวลานานมากแต่ก็ถูกเพิกเฉยจากผู้บริหารประเทศและผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับทำให้บุคคลในสังคมทุกเพศทุกวัยมองข้ามความสำคัญของจริยธรรมประพฤติตนตามใจตัวเองขาดความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันนำมาซึ่งความเห็นแก่ตัวและเป็นบุคคลที่สร้างปัญหาให้กับสังคมในทุกๆด้านเช่นความสับสนวุ่นวายในสังคมไทยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันจึงมีการปฏิรูประบบในสังคมใหม่ทุกระบบเพื่อปรับโครงสร้างของสังคมให้บุคคลในสังคมประพฤติปฏิบัติตามหลักของจริยธรรมเมื่อประชาชนในประเทศทุกระดับมีจริยธรรมสูงจะทำให้ประเทศนั้นมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ทำให้บุคคลในประเทศนั้นเป็นบุคคลที่อยู่ในกฎเกณฑ์และระเบียบวินัยทางสังคมเคารพนับถือซึ่งกันและกัน
2. ทำให้บุคคลในประเทศนั้นมีแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขปราศจากการทะเลาะวิวาทซึ่งกันและกัน
3. ทำให้บุคคลในประเทศนั้นช่วยเหลือเกื้อกูลกันอันจะนำมาซึ่งความสงบสุขในชีวิต
4. ทำให้ประเทศนั้นปราศจากอาชญากรและบุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมประเภทต่างๆ
5. ทำให้ประเทศนั้นสามารถพัฒนาประเทศได้อย่างรวดเร็วบนพื้นฐานของประชากรที่มีคุณภาพในด้านลักษณะนิสัยทางจริยธรรมที่อยู่ร่วมกัน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กล่าวถึงลักษณะผู้เรียนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สรุปเป็นสาระสำคัญได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2553: 2)

ลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์คือผู้เรียนเป็นคนดีคนเก่งและคนมีความสุขคนดีคือคนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพมีจิตใจที่ดีงามมีคุณธรรมจริยธรรมมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออกเช่นมีวินัยมีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลมีเหตุผลรู้หน้าที่ซื่อสัตย์ پاکเพียรขยันประหยัดมีจิตใจเป็นประชาธิปไตยเคารพความคิดเห็นและสิทธิผู้อื่นมีความเสียสละรักษาสิ่งแวดล้อมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข

คนเก่งคือคนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิตโดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้านหรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะทางเช่นทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์มีความคิดสร้างสรรค์มีความสามารถด้านภาษาศิลปะดนตรีกีฬา

ภาวะผู้นำรู้จักตนเองควบคุมตัวเองได้เป็นต้นเป็นคนทันสมัยทันเหตุการณ์ทันโลกทันเทคโนโลยีมีความเป็นไทยสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพและทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตนสังคมและประเทศชาติได้

คนมีความสุขคือคนที่มีสุขภาพดีทั้งกายและจิตใจเป็นคนร่าเริงแจ่มใสร่างกายแข็งแรงจิตใจเข้มแข็งมีมนุษยสัมพันธ์มีความรักต่อทุกสรรพสิ่งมีอิสรภาพปลอดพ้นจากการตกเป็นทาสของอบายมุขและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก่อัตภาพ

สรุปได้ว่าการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อที่จะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพพร้อมที่จะดำรงชีวิตอย่างมีสติมีคุณธรรมจริยธรรมและนำพาสังคมไทยให้มีความสุข

4.6 คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ

กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550: 17-18) ประกาศนโยบายเร่งด่วน เรื่องเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดหลักคุณธรรมนำความรู้โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้และอยู่ดีมีสุขซึ่งได้กำหนดคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการไว้ดังนี้

1. **ขยัน** หมายถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความตั้งใจทำอย่างจริงจังต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควรเป็นคนสู้งานมีความพยายามไม่ทอดทิ้งกล้าเผชิญอุปสรรคขวากหนามที่ท้าทายทำอย่างจริงจัง โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายดังนี้

กู๊ด (Good. 1973: 132) ให้ความหมายของความขยันหมั่นเพียรว่า หมายถึง ความมุ่งมั่นในการใช้ความมานะพยายามเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมาย

เวบสเตอร์ (Webster. 1973: 281) ให้ความหมายของความขยันหมั่นเพียรว่า หมายถึง ความพยายามอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้ผลสำเร็จในงานที่ทำด้วยความระมัดระวัง เอาใจใส่และอุตสาหะ

ราชบัณฑิตยสถาน (2542: 166) ขยันทำงานอย่างแข็งขัน ไม่ปล่อยปละละเลย ทำหรือประพฤติเป็นปกติสม่ำเสมอ ไม่เกียจคร้าน แข็งแรง เข้าที่

ราชบัณฑิตยสถาน (2542: 802) เพียร ความบากบั่น ความกล้าแข็ง พยายามจนกว่าจะสำเร็จบากบั่น

ราชบัณฑิตยสถาน (2542: 1257) หมั่น ขยัน ทำ หรือพฤติกรรมบ่อยๆ อย่างปกติสม่ำเสมอ เช่น หมั่นทำการบ้าน หมั่นมาหา

ศักดิ์ชัย มโนวงศ์ (2544) บทคัดย่อ พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อำเภอคลองเตย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าพฤติกรรมด้านความขยัน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.38 เมื่อพิจารณารายการพฤติกรรมที่พบสองลำดับแรก ซึ่งอยู่ในลำดับมาก

ได้แก่ การใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์ทุกครั้ง และแต่งตัวไปโรงเรียนแต่เช้า พฤติกรรมสองลำดับสุดท้าย ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มาโรงเรียนสม่ำเสมอ ไม่ขาดเรียน และทำงานได้สำเร็จที่ตั้งใจไว้เสมอ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต. 2545: 880) ได้กล่าวถึงความหมายของวิริยะหรือ ความเพียร (ในโพชฌงค์ 7) หมายถึง ความแก่งัดกล้า เข้มแข็ง กระตือรือร้นในธรรม หรือสิ่งที่ปัญญาเห็นได้ อาจหาญในความดีมีกำลังใจสู้กิจ บากบั่น รุดไปข้างหน้า ยึดจิตไว้ได้ ไม่ให้หลุดห้อยลอย หรือท้อแท้

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต. 2545: 239) ได้กล่าวถึงความหมายของ วิริยะหรือความเพียร (ในบารมี 10) หมายถึง ความแก่งัดกล้า ไม่เกรงกลัวอุปสรรค พยายาม บากบั่น อุตสาหะ ก้าวหน้าไปเรื่อย ไม่ทอดทิ้งธุระ

ชัชวาลย์ จรุงพิพัฒน์ (2547: 14) ให้ความหมายความขยันหมั่นเพียรในการเรียนว่า หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ต่อการเรียนอย่างสม่ำเสมอ ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จทันเวลาหรือก่อนเวลาที่กำหนด มีความกระตือรือร้นในการเรียนเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จ

สำราญ เพ็ญภักดี (2549: 12) ให้ความหมายความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ของการวิจัยว่า หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ด้านการศึกษาเล่าเรียน การปฏิบัติงานของตนเองและการช่วยเหลือครอบครัวและโรงเรียน โดยแสดงความตั้งใจ ใส่ใจ มีความมานะ พยายาม กระตือรือร้น มุ่งมั่น อดทน ทุ่มเท ไม่ทอดอถอยต่ออุปสรรคในการปฏิบัติงานมีความต่อเนื่อง อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมาย

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ความขยัน คือความตั้งใจเพียรพยายามทหาหน้าที่การงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอความขยันต้องปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญาแก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จผู้ที่มีความขยันคือผู้ที่ตั้งใจทำอย่างจริงจังต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควรเป็นคนสู้งานมีความพยายามไม่ทอดอถอยกล้าเผชิญอุปสรรคทำงานที่ท้าทายทำหน้าทีอย่างจริงจัง

2. ประหยัด หมายถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่ซึ่งดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รู้จักฐานะทางการเงินของตนคิดก่อนใช้คิดก่อนซื้อเก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของตนเองและส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ ตามที่นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ คือ **คุณลักษณะเชิงพฤติกรรม** ผู้ที่มีความประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตนคิดก่อนใช้คิดก่อนซื้อ เก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

โดยการรู้จักเก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของแต่พอควรพอประมาณให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อผู้ที่มีความประหยัดคือผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายรู้จักฐานะการเงินของตนคิดก่อนใช้คิดก่อนซื้อเก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่ารู้จักหาบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

3. **ชื่อเสียง** หมายถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อหน้าที่ต่อวิชาชีพตรงต่อเวลาไม่ใช้เล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อมรับรู้หน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง ซึ่งการให้ความหมายของ คำว่าชื่อเสียง นั้นมีความหมายหลายอย่างดังที่นักวิชาการได้ไว้ดังนี้

ไวลเคอร์ (วรรณิ รักธรรม. 2525: 13 -14 ; อ้างอิงจาก Volker. 1928: 170) ได้ให้คำนิยามของความชื่อเสียงไว้ว่า ความชื่อเสียง หมายถึง ความเต็มใจที่จะยอมรับผิดชอบต่อธุรกิจที่ทำกันเป็นกลุ่มและต้องทำให้ดีที่สุดในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

กรมการวัฒนธรรม (2497: 5 - 6) ได้ให้ความหมายของความชื่อเสียงว่า หมายถึงความซื่อตรง ไม่คดโกง ถ้าแสดงออกทางใจจะเป็นน้ำใสใจจริง ไม่มีเสื่อนำซ่อนไว้ในใจ ทางกายก็เป็นการทำจริง ไม่ใช่ทำดีเพื่อลวงให้คนอื่นติดกับ ทางวาจาคือ พูดจริง พูดคงเส้นคงวา เป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจได้และยังอธิบายถึงความชื่อเสียงสุจริตของบุคคลเป็นข้อ ๆ ว่า

1. ต้องซื่อตรง ไม่คิดโกงหรือหลอกลวงเขาเกิน ประกอบอาชีพในทางสุจริต สิ่งใดทุจริต ผิดศีลธรรม จะต้องเลิกอย่างเด็ดขาด
2. ต้องซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อมิตรสหาย และต้องมีความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ ไม่คิดทรยศ
3. ต้องซื่อสัตย์ในทางที่ถูก โดยเฉพาะทางที่เป็นประโยชน์และดีงามเท่านั้น ถ้าจะเป็นการทำลายประโยชน์ให้เกิดความเสียหายแล้ว ไม่ควรทำอย่างยิ่ง เช่นการซื่อสัตย์ต่อบุคคลที่ทำลายชาติ
4. ต้องรักษาคำพูดของตนให้มีคุณค่าน่าเชื่อถือได้ ให้เป็นคนมีวาจาสิทธิ์ พูดว่าจะให้ความช่วยเหลือแก่ใครแล้วต้องเป็นไปตามที่พูดไว้เสมอ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 352) ได้ให้ความหมายของความชื่อเสียงไว้ดังนี้ "ชื่อเสียง" หมายถึง ประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง

ทวิ บุญยเกตุ (2523: 55 -99) ความชื่อเสียง หมายถึง ความจงรักภักดี ความซื่อตรง การประพฤติอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีการหลอกลวง เหาไรเอาเปรียบ ซึ่งบุคคลที่มีความชื่อเสียง มักจะเป็นคนที่มีกำลังใจเข้มแข็ง ใจบริสุทธิ์ หนักแน่น รักเกียรติยศชื่อเสียงไม่เห็นแก่ตนเอง แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง จะมีลักษณะของหิริโอตตัปปะ คือ ละอายตัวเอง กระดากตัวเอง ไม่กล้าทำในสิ่งที่ได้ชื่อว่าไม่สุจริต แม้ว่าการกระทำนั้น ๆ ไม่มีใครรู้เห็นก็ตาม เป็น การกระทำเพื่อให้เป็นไปตามที่ตั้งไว้ หรือทำตามคำพูดโดยไม่เหลวไหล

2. ซื่อสัตย์ต่องานที่ตนทำ ได้แก่ ความซื่อตรง เทียงธรรม ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบ แสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนไปในทางที่ไม่ชอบ อันอาจนำความเสียหายมาสู่งานในหน้าที่หรือ อาชีพที่ทำอยู่

3. ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนฝูง จะเป็นคุณสมบัติอันสำคัญยิ่งของเพื่อนที่ดี เพราะคนที่ ทำงานร่วมกัน ควรจะมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน ไม่มีการทรยศ ไม่โกง หรือเอารัดเอาเปรียบเพื่อน จะต้องมีความรัก ความหวังดี ความสงสาร และความปรารถนาดีต่อเพื่อนด้วย

สุพัตรา สุภาพ (2536: 70) กล่าวว่า พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องสร้างคุณธรรม ความซื่อตรง ความรักให้แก่เด็ก ถ้าพ่อแม่ลำเอียงเด็กจะดื้อ ถ้าพ่อแม่ไม่ซื่อตรงเด็กจะพุดบด ด้วยเหตุนี้ เด็กจะดีขึ้นอยู่กับพ่อแม่ ตลอดจนการเลียนแบบสิ่งแวดล้อมทางสังคมอีกด้วย

สรุปได้ว่า ซื่อสัตย์ คือความประพฤติตรงไม่เอนเอียงไม่มีเล่ห์เหลี่ยมมีความจริงใจปลอดจาก ความรู้สึกลาเอียงหรืออคติผู้ที่มีความซื่อสัตย์คือผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อหน้าที่ต่อวิชาชีพตรงต่อ เวลาไม่มีเล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อมรับรู้หน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง

4. **มีวินัย ความหมายของวินัย** พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ กำหนดให้ มี การจัดทำ หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดี ของ ชาติ การดำรงชีวิตและการ ประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อและการให้ สถานศึกษาชั้น พื้นฐานจัดทำ สารของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญา ท้องถิ่นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดี ของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ดังนั้นทุกคนต้องหันมาสนใจในการ มุ่งพัฒนาคนให้ มีลักษณะอันพึงประสงค์ ให้ ตรงตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในเรื่องการมี ระเบียบวินัยก็ มี ความสำคัญในการที่จะทำ ให้ คน เป็นพลเมืองที่ดี ของชาติ

สุรจิต คำมะสอน (2548: 20) จากความหมายของวินัยที่ผ่านมาข้างต้นสรุปได้ ว่าวินัย หมายถึงการอยู่ในระเบียบแบบแผน และข้อบังคับของสังคม ดังนั้นการส่งเสริมวินัยให้นักเรียน จึงควร ครอบคลุมถึงการส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้ สามารถประพฤติ ปฏิบัติ ตนในระเบียบแบบแผน และ ข้อบังคับของสถานศึกษาและสังคมได้ อย่างเหมาะสม

ฉันทนา ภาคบกข; และคณะ (2546 : 73) กล่าวถึงวินัยในตนเองว่าเป็นวินัยที่เกิดจาก บุคคลนั้นเป็นผู้ ควบคุมตนเองให้ เกิดวินัยเป็นการตัดสินใจและเลือกทำ ด้วยความสมัครใจของ ตนเอง จึงเป็นผลมาจากความเคยชินที่ดี มีความรู้สึกนึกคิดความเชื่อหรือจริยธรรมในการปฏิบัติ ตาม

กกระเบียบ เพื่อแก้ปัญหาของส่วนรวม จึงจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่รู้จักการปฏิบัติตนในขอบเขต กฎระเบียบของสถานศึกษาสถาบันองค์กรสังคมและประเทศโดยที่ตนเองยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจ โดยการยึดมั่นในระเบียบแบบแผนข้อบังคับและข้อปฏิบัติซึ่งมีทั้งวินัยในตนเองและวินัยต่อสังคม ผู้ที่มีวินัยคือผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขตกฎระเบียบของสถานศึกษาสถาบันองค์กรสังคมและประเทศโดยที่ตนเองยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจ

5. สุขภาพ หมายถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่รู้จักการอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะไม่ก้าวร้าวรุนแรงวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทางแต่ในเวลาเดียวกันยังคงมีความมั่นใจในตนเองเป็นผู้ที่มีมารยาทวางตนเหมาะสมตามวัฒนธรรมไทย ตามที่

ผอบ โปษะกฤษณะ (2530: 2) กล่าวถึงความสุภาพคุณค่าของมารยาทว่าคนไทยได้รับการยกย่องจากต่างชาติมาช้านานว่า เป็นผู้มีความสุภาพมารยาทอ่อนโยน นุ่มนวล น่ารัก บางคนในสมัยนี้คิดว่าการสุภาพมารยาทนั้นล้าสมัย แต่ถ้าคิดให้ดีแล้วจะเห็นว่าผู้สุภาพนั้นคือ ผู้ที่ปรับปรุงตนให้เหมาะสมกับเวลาและสถานที่ หรือกาลเทศะเห็นสำคัญ ฉะนั้นผู้ที่มีมารยาทคือ ผู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอ ประโยชน์ของผู้ที่มีมารยาท มีอยู่ 2 ประเภท ดังนี้

1. เพื่อประโยชน์ของผู้ปฏิบัติ คือ

1.1 เป็นการเสริมบุคลิกลักษณะของตนเองให้เป็นผู้มีเสน่ห์ เป็นที่ชื่นชมหรือนับถือแก่ผู้ได้พบเห็นได้ติดต่อด้วย

1.2 ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติมีสุขภาพดี เพราะห่วงหาที่มีมารยาทอันดีนั้น ทำให้ร่างกายสมดุลไม่เป็นสาเหตุของโรคภัยในภายหลัง

2. เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม สังคมมีความสุข ทำให้ผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกันไม่ได้รับความเดือดร้อนคุณค่าของมารยาทไทยเป็นสิ่งที่ทุกคนควรอนุรักษ์ไว้ให้อยู่กับคนไทยตลอดไปโดยการปลูกฝังและส่งเสริมคุณค่าเหล่านี้กับชนรุ่นหลังต่อไป

ดังนั้นผู้ที่สุภาพและมีความเรียบร้อยอ่อนโยนมีกิริยามารยาทที่ดีงามมีสัมมาคารวะผู้ที่มีความสุภาพคือผู้ที่อ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะไม่ก้าวร้าวรุนแรงวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทางแต่ในเวลาเดียวกันยังคงมีความมั่นใจในตัวเองเป็นผู้ที่มีมารยาทวางตนเหมาะสมตามวัฒนธรรมไทย

6. สะอาด

กระทรวงศึกษาธิการ (2550: 9) ได้ให้ความหมายของความสะอาดว่าหมายถึง ไม่สกปรกไม่มีตำหนิ ผ่องใสบริสุทธิ์ ไม่ทุจริต เราสามารถจำแนกความสะอาดได้ ดังนี้

1. ความสะอาดทางด้านร่างกาย คือ ร่างกายไม่สกปรก เสื้อผ้าสะอาด และรับประทานอาหารที่สะอาด มีสุขนิสัยส่วนบุคคลที่ดี

2. ความสะอาดสิ่งแวดล้อมคือบ้านเรือนสะอาด ห้องเรียนสะอาดสิ่งเครื่องใช้สะอาด และโรงเรียนสะอาด

3. จิตใจสะอาด คือ คิดดี ทำดี พุทธิ ยึดหลักศีล 5 ของพระพุทธศาสนา มาเป็นหลักปฏิบัติพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2544: 1155) ได้ให้ความหมายของคำว่า สะอาด ไว้ 2 ลักษณะ ความหมายแรกนั้นมุ่งเน้นลักษณะทางกายภาพ ซึ่งนิยามว่า สะอาดก็คือ ไม่สกปรก อันหมายถึงการมีความผ่องใส เป็นที่เจริญตา ทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น ความหมายที่สองนั้นมุ่งเน้นลักษณะของจิตใจ ซึ่ง สะอาด ก็คือ การมีจิตใจบริสุทธิ์

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) โดยสรุปแล้ว ผู้ที่มีคุณธรรมในด้านของความสะอาดเรียนรู้ที่จะดูแลตนเองให้ปราศจากความมัวหมองทั้งกายและใจ

พจนานุกรมฉบับมติชน (2547: 854) ได้ให้ความหมายว่า สะอาด หมายถึง เกลี้ยงเกล้า บริสุทธิ์ ไร้มลทิน

กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการการศึกษา. 2550) เด็กและเยาวชนผู้ที่ได้รับการบ่มเพาะคุณธรรมในด้านความสะอาดกายและใจจะรักษาร่างกายและสภาพแวดล้อมให้สะอาด ปราศจากความมัวหมอง พร้อมทั้งดูแลจิตใจของตนให้กรอบไปด้วยความคิดที่ดีต่อผู้อื่น ไม่มั่งร้าย ไม่อิจฉาริษยา ความสะอาดทั้งสองลักษณะเป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมปัจจุบัน ความสะอาดกายจะเป็นเกราะเสริมที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนมีสุขอนามัยที่แข็งแรงอันเป็นที่มาของความพร้อมต่อการเจริญเติบโตของงามในทุกๆ ด้าน

นวลศิริ เปาวโรหิต (2550) ความสะอาดร่างกายเพียงอย่างเดียวคงยังไม่เพียงพอต่อการเสริมสร้างคามงอกงามทางจิตใจของเด็กและเยาวชน อนาคตของชาติกลุ่มนี้ควรที่จะได้รับการปลูกฝังและฝึกฝนให้มีความบริสุทธิ์สะอาดของจิตใจ ไม่มั่งร้ายหรืออิจฉาริษยาผู้อื่นมองและคิดถึงสิ่งต่างๆ ในแง่ดี เป็นรากฐานที่แข็งแกร่งในการเสริมสร้างสภาวะทางจิตใจของเด็กและเยาวชนต่อไป

สรุปได้ว่า ความสะอาด หมายถึง ความสะอาดทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ซึ่งต้องการให้คุณธรรมด้านความสะอาดนั้นเกิดขึ้นในตัวนักเรียนทุกคน

7. สามัคคี

กิตติพันธ์ รุจิรกุล (2540: บทคัดย่อ) ความสามัคคีหมายถึง ความพร้อมเพียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือกระทำการให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ความหมายสามัคคีดังกล่าวผู้ศึกษาสรุปว่า ความสามัคคี หมายถึง การแสดงออก ซึ่งความสามารถในการทำงานเป็นหมู่คณะด้วยใจรัก มีการร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จด้วยดีและมีประสิทธิภาพพฤติกรรมกรรมการแสดงถึงความสามัคคีมี ดังนี้

1. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ยึดความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่
2. มีความเกรงใจซึ่งกันและกันมีน้ำใจช่วยเหลือกิจกรรมในกลุ่มไม่ผลักรังเกียจให้ผู้อื่นไม่เห็นแก่ตัว
3. ปรับตนเองเข้ากับผู้อื่นได้ดีรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
4. เข้ามี ส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจการของส่วนรวม
5. เป็นผู้ประสานความสามัคคีในหมู่คณะไม่แบ่งแยกเป็นพวกเขาพวกเรา รักหมู่คณะ
6. ช่วยเหลือเกื้อกูลในทางไม่ผิดศีลธรรม มองคนอื่นในแง่ดีเสมอ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้นิยามคำว่า สามัคคี ไว้ว่า ความพร้อมเพียง สมานฉันท์ ร่วมมือร่วมใจ ประองดองกัน

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ผู้ที่มีคุณธรรมในด้านความสามัคคีจะได้รับการปลูกฝังให้มุ่งมั่นในการรวมพลังช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง แก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ บุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีเหตุผล มีใจเปิดกว้าง ยอมรับ ความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550) มุมมองเด็กและเยาวชนผู้ที่ได้รับการบ่มเพาะคุณธรรมในด้านความสามัคคีจะมีจิตใจเปิดกว้าง ไม่เห็นแต่ประโยชน์ส่วนตนพร้อมที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดความสำเร็จแก่หมู่คณะ และรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันบุคคลเหล่านี้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี รับบทบาทผู้นำและผู้ตามได้เหมาะสม มีพฤติกรรมร่วมมือร่วมใจทำงานอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่สร้าง ความแตกแยก และไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

นิยดา สุวิชาวรพันธุ์ (2541: 37) ได้สรุปความหมายของความสามัคคีว่า ความสามัคคี หมายถึงการรวมกลุ่มกำลังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และกำลังที่รวมกันนั้นเป็นกำลังกาย กำลังความคิดเห็น กำลังความรู้ โดยใช้กำลังความสามารถเหล่านี้ร่วมกันปฏิบัติงานด้วยความกลมเกลียว ไม่ทะเลาะวิวาท เห็นแก่ประโยชน์

ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ตามความหมายดังกล่าวความสามัคคีเป็นการมารวมกันเพื่อสร้างประโยชน์สุข ไม่ใช่รวมกันเพื่อทำลายหรือสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546: 1178) ให้ความหมายของ สามัคคีว่า สามัคคี หมายถึง น.(คำนาม) ความพร้อมเพรียงกัน ความปรองดองกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความสามัคคี หมายถึง การที่บุคคลในกลุ่มร่วมแรงร่วมใจ รวมกำลังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อทำงานให้สำเร็จตามความมุ่งหมายของกลุ่ม และกำลังที่รวมกันนั้นเป็นได้ทั้งกำลังกาย กำลังความคิดเห็น กำลังความรู้ และกำลังทรัพย์ โดยความพร้อมเพรียงกันความกลมเกลียวกันความปรองดองกันร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการเกิดการทำงานอย่างสร้างสรรค์ปราศจากการทะเลาะวิวาทไม่เอาัดเอาเปรียบกันเป็นการยอมรับความมีเหตุผลการยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิดความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้เรียกอีกอย่างว่าความสามัคคี และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมีความเกรงใจซึ่งกันและกัน มีน้ำใจช่วยเหลือกิจกรรมในกลุ่มไม่ผลักรังเกียจให้ผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัวร่วมรับผิดชอบและปรับปรุงงานของกลุ่ม ใช้สติปัญญาและเหตุผลในการจัดสนใจแก้ปัญหาาร่วมกัน ร่วมกันทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ

8.มีน้ำใจ หมายถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคมรู้จักแบ่งปันเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่นเข้าใจเห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อนอาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายสติปัญญาลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหาหรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน ความมีน้ำใจเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่พึงมีในตัวบุคคลและเป็นคุณธรรมที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับคนไทย ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายของความมีน้ำใจไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546: 580) ได้ให้ความหมายว่า “น้ำใจ” คือ ใจแท้ ๆ ใจจริง ความจริงใจ เช่น เห็นน้ำใจ นิสสัยใจคอ เช่น น้ำใจพอ น้ำใจแม่ ความเอื้อเฟื้อ

พระເຊີຈ ທັດສີໄວ (2531: 59-61) ได้ให้ความหมายของ ความน้ำใจ ใน 2 ลักษณะคือ ในทางโลกและในทางธรรม

ในทางโลก ความมีน้ำใจ หมายถึง พอจะช่วยเหลือใครก็ช่วยไปเถอะ อย่าหวงแรง ธรรมชาติของคนนั้นเปล่งออกแรงยิ่งได้แรง ถ้าไม่อย่างนั้นแล้วนักกีฬาเขาจะวิ่งทำไม โลหิตที่บริจาคไปนั้นย่อมทำให้เกิดโลหิตใหม่ขึ้นมาแทนและมีคุณภาพสูงกว่าเดิมด้วย ถ้าเราเลี้ยงน้ำใจ หวงแรงกลัวเหนียวกลัวเห้งออก ระวังเถอะถ้าเห้งไม่ออกแล้วมันจะตกใน วันคืนดีก็จะทะลักออกมาเองแต่ออกมาทางตากลายเป็นน้ำตา เพราะเหตุว่าถึงคราวที่เราต้องการความช่วยเหลือ จากคนอื่น ก็ไม่มีใครเขาให้ความช่วยเหลือ ถ้าสามารถช่วยได้ก็ช่วยเขาไปไม่ว่าจะช่วยเหลือด้วยแรงกาย แรงใจ หรือ แรงทรัพย์ของเรา แต่อย่าช่วยเหลือจนกระทั่งตัวเองต้องพลอยเดือดร้อนไปด้วย

ในทางธรรม ความมีน้ำใจ หมายถึง เป็นผู้มีความกตัญญูรู้คุณคน ใครมีอุปการะก็ต้องหาทางไปตอบแทนพระคุณท่าน นอกจากตอบแทนผู้มีพระคุณแล้ว ก็บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมในโอกาสอันควร อย่างนี้จึงเรียกว่าเป็นผู้ไม่เล็งน้ำใจต่อศาสนาและสังคม

ดังนั้นความมีน้ำใจ คือความจริงใจที่ไม่เห็นแก่เพียงตนเองแต่เห็นอกเห็นใจคุณค่าในเพื่อนมนุษย์มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ให้ความสนใจในความต้องการความจำเป็นความสุขของผู้อื่นและพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ผู้ที่มีน้ำใจคือผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคมรู้จักแบ่งปันเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่นเข้าใจเห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อนอาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายสติปัญญาลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหาหรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

สรุปได้ว่าคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการที่ควรปลูกฝังแก่เด็ก ได้แก่ ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสุภาพ ความสะอาด ความสามัคคี และความมีน้ำใจ

5. เอกสารที่เกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

5.1 วิธีปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

การปลูกฝังและหล่อหลอมให้เด็กนักเรียนนักศึกษาเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมครบถ้วนสมควรตามความมุ่งหมายของการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติจะต้องมีการดำเนินการให้ครบถ้วนทั้งระบบ ทั้งนอกโรงเรียนและในโรงเรียน จะยกภาระให้แก่โรงเรียนหรือสถานศึกษาเพียงฝ่ายเดียวไม่ได้ แนวทางหรือวิธีการตลอดจนหัวข้อธรรมของคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ ก็จะต้องตรงกันทั้งสังคมนอกโรงเรียนและในโรงเรียนด้วย แหล่งหล่อหลอมจริยธรรมแก่เด็กนักเรียนนักศึกษา โดยส่วนรวมมีดังนี้ (คำเรื่อง วุฒิจันทร์. 2544: 10-11)

1) บิดามารดา บ้าน หรือสถาบันครอบครัว เป็นแหล่งแรกที่ทำกรปลูกฝังหล่อหลอมตลอดจนถ่ายทอดลักษณะอันทรงคุณธรรมและจริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัว และต้องทำหน้าที่นี้ต่อไป แม้เด็กจะเข้าไปรับการศึกษาอบรมในโรงเรียนระดับต่าง ๆ อยู่แล้วก็ตาม นักการศึกษาได้ศึกษาผลกระทบของการเลี้ยงดูเด็กแบบต่าง ๆ ต่อความมีคุณธรรมและจริยธรรมของเด็ก ปรากฏว่าเด็กที่ได้รับการความรักจากการเลี้ยงดูมาก มีลักษณะความรับผิดชอบวินัยทางสังคมและความความเอื้อเฟื้อสูงกว่าเด็กที่ได้รับการรักจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองน้อย เด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบควบคุมมากจะมีลักษณะ เชื้อพึง สุภาพ เอื้อเฟื้อ แต่มีลักษณะขี้อาย เก็บตัว ใจน้อย และชอบพึ่งพาผู้ใหญ่ส่วนเด็กที่เลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยไม่เชื้อพึงไม่มีความรับผิดชอบและขาดสมาธิ เด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบให้เหตุผลเป็นเด็กที่ไม่ก้าวร้าวรู้จักรับผิดชอบชั่วดีรู้สึกละอายเมื่อทำผิด

2) ญาติผู้ใหญ่และสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัว เป็นผู้มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังและหล่อหลอมจริยธรรมให้แก่เด็กในครอบครัวเช่นเดียวกันโดยปกติเด็กจะเรียนรู้เจตนาเชิงจริยธรรมจากผู้ใหญ่ ด้วยการสังเกตละเอียดแบบ มากกว่าที่จะได้มาจากการฟังคำสั่งของผู้ใหญ่โดยตรง ถ้าหากผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีลักษณะเด่นเป็นที่ยกย่องบูชาแก่เด็กมา เด็กมีแนวโน้มเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ขึ้นมาเท่านั้น

3) เพื่อนๆ ของเด็กเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดค่านิยมทางคุณธรรม และจริยธรรมบางอย่างให้เด็กได้รับรู้ ทั่วไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดพฤติกรรมคล้ายตามเพื่อนๆ ได้โดยเฉพาะในวัยรุ่นการทำอะไรตามเพื่อนจะเห็นได้ชัดที่สุด การเรียนรู้เชิงจริยธรรมของเด็กมิใช่มาจากเพื่อนเพียงฝ่ายเดียว แต่ยังได้มาจากการได้กระทำกิจกรรมร่วมกัน การเข้าใจกันและกันในระหว่างเด็กวัยเดียวกันเองด้วย ซึ่งเพื่อนๆ ดังกล่าวนี้นับรวมทั้งเพื่อนในโรงเรียนและนอกโรงเรียนด้วย

4) พระสงฆ์หรือผู้นำทางคุณธรรมและจริยธรรมในหมู่บ้าน ตำบลหรืออำเภอ หรือท้องถิ่นที่เด็กนักเรียนอยู่นั้น เป็นที่เคารพนับถือของผู้ใหญ่ในสังคมนั้น และได้มอบให้เป็นผู้อบรมสั่งสอนด้านจริยธรรมแก่ประชาชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบของพระสงฆ์หรือผู้นำทางศาสนาในท้องถิ่นนั้น มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กนักเรียนนักศึกษาในท้องถิ่นนั้นด้วย

5) สื่อมวลชนหรือสื่อมวลชนทุกรูปแบบในปัจจุบันนี้มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงเจตนา ค่านิยม ตลอดจนรูปแบบของพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนนักเรียน นักศึกษา หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนไปถึงภาพยนตร์ บทเพลง หนังสืออ่านเป็นทั้งเครื่องปลูกฝังค่านิยมทางคุณธรรม ให้แก่เด็กและเยาวชนทุกวัย และในขณะเดียวกันถ้าสิ่งเหล่านี้ไม่ได้รับความสนใจด้านที่ช่วยปลูกฝังความมีจริยธรรมที่ดีแก่เยาวชนแล้ว ยังอาจเป็นเครื่องมือทำลายหรือขวางกั้นการปลูกฝังหล่อหลอมให้แก่เด็กนักเรียนนักศึกษาให้เป็นผู้คุณธรรมและจริยธรรมที่พึงปรารถนาได้ด้วย

6) โรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งรวมอยู่ถึงการจัดสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา การบริหารและการให้บริการต่างๆ ในสถานศึกษา การเป็นตัวอย่างที่พึงปรารถนาของครูอาจารย์ การเรียนการสอนวิชาต่างๆ ตามหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาการที่เกี่ยวกับจริยศึกษาโดยเฉพาะการจัดการกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษาในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้น ใช้วิธีการหล่อหลอมดังที่กล่าวมาในข้างต้นด้วยวิธีการใช้นิทานวรรณคดีหรือข่าวสารจากชีวิตจริง การใช้วีดิทัศน์ ภาพยนตร์ แถบบันทึกเสียง ภาพนิ่ง แผ่นโปร่งใสการอธิบาย การเทศนา การตั้งคำถามการสนทนา การยกย่องสรรเสริญ การชมเชย การแก้ไขและวิจารณ์ข้อบกพร่อง

5.2 กระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม คือ การสร้างสรรค์หลักการอันเป็นคุณความดีที่ควรประพฤติมีหลักการสำคัญอยู่ 8 ประการของวิถีประชาธิปไตย คือ (ภิญโญ สาร. 2542: 9)

1. เอาเหตุผลและความรู้จากประสบการณ์เป็นหลักในการดำเนินชีวิต
2. ให้ความสำคัญแก่เอกชนพร้อมๆ กับการเคารพมติมหาชน
3. ถือว่ารัฐเป็นเพียงเครื่องมือรับใช้ประชาชน ไม่ใช่รัฐเป็นนาย ประชาชนเป็นทาส
4. ใช้ความสมัครใจเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ไม่ใช้การบีบบังคับหรือบังคับ
5. เคารพกฎหมายและการยึดหลักกฎหมายเป็นแนวดำเนินชีวิต
6. ถือว่า วิธีการมีความสำคัญมากไม่น้อยไปกว่าผลสำเร็จอันปลายทางของงาน
7. ให้โอกาสทุกคนอภิปรายแสดงความคิดเห็นก่อนที่จะให้เขาตกลงใจทำอะไรก็ตาม
8. เคารพในหลักแห่งความเสมอภาคอย่างน้อยในขั้นมูลฐานของมนุษย์ทั้งหมด

การพัฒนาจริยธรรมตามแนวความคิดของโคลเบิร์ต (พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2547:

13 อ้างอิงจาก Kohlberg, L. 1975: 144) เขามีความเชื่อว่าจริยธรรมเป็นกระบวนการพัฒนาไปตามวุฒิภาวะของคน ซึ่งพบว่าจริยธรรมนั้นมีพัฒนาการตามวุฒิภาวะ มีความสัมพันธ์กับระดับสติปัญญา และระดับการศึกษาจะช่วยนักศึกษาอย่างมาก ที่จะจัดเนื้อหาวิชาการจริยธรรมให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก

ฉะนั้นการสอนจริยธรรมในโรงเรียนจึงควรจัดในระบบหลักสูตรต่อเนื่อง ตามแนวคิดของ บรูเนอร์ นักจิตวิทยาปัญญานิยมอีกผู้หนึ่งด้วย วิธีการสอนจริยธรรมในโรงเรียนจะช่วยปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชนไทยให้แน่นหนาได้มั่นคงเหมือนกับรากแก้วต้นไม้

5.3 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนไทย

ความรู้สึกลึกซึ้งและพฤติกรรมของคนไทยเป็นไปตามหลักธรรมในศาสนาที่คนไทยนับถือคนไทยกว่าร้อยละ 95 ของพลเมืองทั้งประเทศเป็นพุทธศาสนิกชน ที่นับถือพระพุทธศาสนา สืบเนื่องเป็นเวลานานนับศตวรรษ ได้รับการศึกษาอบรมในชั้นแรกจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองซึ่งเป็นศาสนิกชน จึงรับเอาคตินิยมทางพุทธศาสนาเข้าเป็นพื้นฐานทางความคิด และพฤติกรรมตามปกติวิสัยของมนุษย์ผู้เรียบเรียงประวัติศาสตร์การศึกษาไทยทุกท่านเขียนไว้ร่วมกันว่า สถาบันการศึกษาที่สำคัญของสังคมไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีเป็นต้นมามี 3 แห่งคือ บ้าน วัด และวัง บ้านเป็นโรงเรียนแห่งแรกของทั้งชายหญิง ที่ให้การศึกษาถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมเด็กจนเติบโตเด็กชายไปเข้ารับการการศึกษาที่วัดต่อ ส่วนเด็กหญิงก็รับการศึกษที่บ้านต่อไปกระทั่งจนแต่งงานมีครอบครัว ส่วนวังเป็นสถานที่ศึกษาสำหรับบุตรีตาของเจ้านาย และบุตรีตาของขุนนางที่บิดานำเข้าถวายตัว เพื่อรับราชการต่อไป ในบรรดาสถาบันการศึกษาทั้ง 3 นี้ วัดนับว่าเป็นสถานศึกษาที่สำคัญที่สุด เพราะวัดเป็น

ศูนย์กลางของสังคม หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ได้บวชเรียนมาแล้ว มีประเพณีถือว่าผู้ชายที่แต่งงานมีครอบครัวจะต้องได้บวชเรียนมาก่อน บิดามารดาญาติผู้ใหญ่จะเป็นผู้อบรมสั่งสอนบุตรธิดา และเด็กในปกครองของตนการไปทำบุญได้แก่การมรไปถวายอาหารแก่พระสงฆ์ ฟังเทศน์จากพระภิกษุ เป็นการไปรับ จริยศึกษาจากวัดจากพระทั้งผู้ใหญ่และเด็ก เด็กชายครั้งอายุเข้าสู่วัยรุ่นส่วนหนึ่งพ่อแม่ผู้ปกครองนำไปฝากเป็นเด็กวัด หรือ ให้บวชเณรเล่าเรียนหนังสือวิชาต่างๆ ที่วัดอายุครบบวช ทั้งผู้ที่อยู่วัดบวชเณรหรือไม่ได้ไปอยู่วัด ก็จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุอย่างน้อย 1 พรรษาจึงออกมาแต่งงานมีครอบครัวไป เป็นการศึกษาทางด้านจริยธรรมที่มากกว่าการศึกษาด้านอื่นเป็นแบบนิตลอสสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคม เป็นกระบวนการของการศึกษา และถ่ายทอดวัฒนธรรมของชาติจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นถัดไป เพื่อสร้างสรรค์ความผาสุก สงบสุขความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าของสังคม ในปัจจุบันรัฐมีหน้าที่จัดการศึกษาให้ประชาชนทั่วประเทศ การศึกษาอาจแบบออกเป็น 3 แบบ ได้แก่การศึกษาที่มีระเบียบแบบแผนมีข้อกำหนดต่างๆ แน่นนอน คือการศึกษาในระบบโรงเรียนอย่างหนึ่ง การศึกษาที่องค์การของสังคมหรือรัฐจัดขึ้นเพื่อสนองวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาที่ประชาชนทุกคนได้รับอยู่ตามปกติวิสัย เป็นประการสุดท้าย ในการศึกษาทั้ง 3 แบบ นี้ต่างมีวัตถุประสงค์ร่วมกันคือ การพัฒนาคนให้เป็นคนมีศีลธรรม มีความรู้ มีความสามารถที่จะอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และความสามารถที่จะช่วยทำให้สังคมประเทศชาติมีความผาสุก สงบสุขและเจริญก้าวหน้าไปด้วยจริยศึกษา หรือการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของประชาชน จึงเป็นโครงการสร้างหลักในการศึกษาทั้ง 3 แบบก่อนที่ประเทศจะมีการจัดสอนเฉพาะหนังสือและวิชาการอื่นๆในระบบโรงเรียนที่สร้างขึ้น ตอนแรกในประเทศไทยมีการจัดสอนเฉพาะหนังสือและวิชาการอื่นๆ คงมอบการ จริยศึกษาไว้ในการศึกษาตามปกติวิสัยดังกล่าว เพิ่งมาแยก จริยศึกษาหรือการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เป็นวิชาสอนในหลักสูตรการศึกษาที่หลัง (ข้าเรื่อง วุฒิจันทร์. 2544: 14-17)

5.4 ปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการได้ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนสรุปได้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550: 21)

1. ปัญหานักเรียนขาดระเบียบวินัย และย่อหย่อนในด้านจริยธรรมการแต่งกายไม่เรียบร้อย ก่อการทะเลาะวิวาทและการติดยาเสพติด ให้โทษทั้งยังขาดการเอาใจใส่ดูแลให้คำแนะนำอบรมสั่งสอนจากผู้ปกครอง ครูอาจารย์เท่าที่ควร

2. ปัญหาเกี่ยวเนื่องกับตัวครู ครูที่มีความรู้ ความสามารถประสบการณ์ในการสอน จริยศึกษา มีน้อยมากและมีอัตราส่วนไม่สมดุลกับนักเรียนอีกทั้งขาดเทคนิคในการสอนหรือถ่ายทอด วิชาไปสู่ นักเรียน นักศึกษาจึงทำให้การจัดกิจกรรม จริยศึกษาในสถานศึกษาไม่ก้าวหน้าและบางครั้งครู อาจารย์ก็เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่เด็ก

3. ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนการให้ความร่วมมือของ ผู้ปกครองในการส่งเสริม จริยศึกษายังมีน้อยบางครั้งผู้ปกครองนักเรียนก็มีส่วนส่งเสริมเด็กของตน ในทางที่ผิด

4. นักเรียนขาดผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดีประกอบกับ สื่อมวลชนมักเผยแพร่ข่าวคราวที่ หมิ่นเหม่ต่อจริยธรรมและมีแหล่ง อบายมุขมากมาย ซึ่งรัฐไม่มีมาตรการควบคุมที่ดีพอ จึงเป็นเหตุ ให้เด็กและเยาวชนในวัยนี้ลอกเลียนแบบอย่างที่ไม่ดีให้เกิดค่านิยมที่ผิดพลาดแก่เด็ก

5. ปัญหาด้านการบริหารงาน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการส่งเสริม จริยศึกษาในโรงเรียน ยังไม่เป็นไปในเอกภาพเดียวกันและขาดความร่วมมือประสานงานอย่างจริงจัง ในด้านส่งเสริม จริยศึกษาของบุคลากร ในสถานศึกษาที่เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การจัด จริยศึกษา ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

6. การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริม จริยศึกษา ครู-อาจารย์ส่วนใหญ่มีแนวคิดและทัศนคติในเรื่องระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียนไม่ตรงกัน

7. ปัญหาเรื่องหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ขาดสื่อการเรียนการสอนและ เวลาในการฝึกอบรม จริยศึกษาให้แก่เด็ก นอกจากนั้นสาระสำคัญของเนื้อหาจริยธรรมที่สอดแทรก หลักสูตรยังไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมและวัยของเด็ก

สรุปได้ว่า ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนสามารถเกิดมาได้จากหลายสาเหตุ ดังนั้น โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนต้องพยายามค้นหาสาเหตุ ร่วมกันแก้ไขปัญหามาให้ตรงจุด ตลอดจนจัด สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน อีกทั้งการพัฒนา หลักสูตรในกระบวนการเรียนการสอนควรมีการ ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของเด็กในระดับมัธยมศึกษา ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นใน การจัดกิจกรรมร่วมกัน

6. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อปลูกฝังจริยธรรมนักเรียน

ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อปลูกฝังจริยธรรมได้ดำเนินการตามแนวพระราชดำริและพระบรมราโชวาทของพระมหากษัตริย์ไทย ที่ได้พระราชทานแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีนโยบายปกครองประเทศชาติด้วยการสร้างชาติไทยให้เป็นเอกภาพ ด้วยการปลูกฝังความรู้ร่วมกัน ในด้านความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ขึ้นในจิตใจของคนในชาติ และทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถภาพของพลเมือง ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของชาติ ทั้งในด้านสติปัญญา ความประพฤติและสุขภาพพลานามัย

ในการนับถือศาสนาของพลเมืองนั้น พระองค์ทรงให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการที่จะเลือกนับถือศาสนาใดๆก็ได้ เพราะ “.....บรรดาศาสนาถึงแม้ว่าจะต่างลัทธิก็ดี คงมีความมุ่งหมายตรงกัน คือ สอนให้บุคคลประพฤติธรรมจริยานั่นเอง เพราะฉะนั้น ในส่วนตัวข้าพเจ้า ถึงแม้ข้าพเจ้าเป็นอุบาสก มีความเลื่อมใส ใจมั่นอยู่ในพุทธศาสนาก็ดี แต่ถ้าผู้ใดนับถือลัทธิอื่นๆ ข้าพเจ้าก็ยอมรับว่า เขาเป็นคนดีได้เหมือนกัน เพราะความมุ่งหมายของเขา ก็มีคล้ายๆข้าพเจ้า คือ ตั้งใจจะเป็นคนดีที่สุดเท่าที่จะเป็นได้ ผิดกันแต่หนทางที่จะดำเนินไป เพื่อแสวงหาผลอันพึงประสงค์เท่านั้น.....” (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 25)

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานแนวพระราชดำริในการพัฒนาทางด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชนว่า “.....ข้าพเจ้าอยากจะขอวิงวอนอาราธนาพระภิกษุให้เอาธุระในการที่จะแนะนำสั่งสอนเด็กๆให้มาก เพราะการภายหลังของประเทศย่อมอยู่ในมือของเด็กที่เรากำลังอบรมอยู่ในเวลานี้ ถ้าเราอบรมดี อยู่ในศีลธรรมอันดี เราก็อาจมั่นใจในความเจริญและความมั่นคงของประเทศในภายหน้า....แต่คำสอนให้ถูกต้องทาง ศาสนาจะเป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงน้ำใจให้ทนความลำบากได้ ให้มีแรงที่จะทำการงานของตนให้เป็นผลสำเร็จได้ และยังเป็นยาที่จะสมานหัวใจให้หายเจ็บปวดในยามทุกข์ได้ด้วย....พวกเราทุกๆ คน ควรพยายามให้เด็กๆ ลูกหลานของเรามี “ยา” สำคัญคือ คำสั่งสอนของพระบรมศาสนา สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าติดตัวไว้เป็นกำลัง เพราะ “ยา” นี้ เป็นทั้ง “ยาบำรุงกำลัง” และ “ยาสมานหรือระงับความเจ็บปวด”....” (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 258)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานกระแสพระราชดำรัสเกี่ยวกับคุณธรรมเนื่องในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ณ ห้องสนามหลวง กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2525 (กรมสามัญศึกษา, 2543: บทนำ) ดังข้อความตอนหนึ่งว่า

“.....การรักษาอิสระภาพและความเป็นไทยให้ดำรงมั่นคงยืนยาวไป ถือว่า เป็นกรณียากยิ่งสำคัญสูงสุด นอกจากต้องอาศัยการบริหารประเทศที่ฉลาด สามารถและสุจริตเป็นธรรมดาแล้วยังต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชนทั้งประเทศด้วย คือ ประชาชนแต่ละคน จะต้องชวนช่วยสร้างสรรค์ประโยชน์ และดำรงอยู่ในคุณธรรมอันสมควรแก่ฐานะของตน คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติ มีอยู่ 4 ประการ

ประการแรก คือ การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตนเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในความสัตย์ดีนั้น

ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริต ไม่ว่าด้วยเหตุประการใด

ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริตและรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรมสี่ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นแล้วจะช่วยประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์”

โรงเรียนชุมชนหนองสองห้องคุรุราษฎร์รังสรรค์ รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ และได้พยายามจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อปลูกฝังจริยธรรมนักเรียน ตามแนวพระราชดำริของพระมหากษัตริย์ดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองดีของชาติสมดังพระราชประสงค์

7. เอกสารเกี่ยวกับนโยบายและหลักการที่โรงเรียนใช้ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อปลูกฝัง จริยธรรมนักเรียน

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กรมวิชาการ, 2553: 8-9)

2. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2536: 181-182) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาว่า จะต้องเน้นการพัฒนาบุคคลใน 4 ด้าน อย่างสมดุลและกลมกลืนกัน ดังนี้

1) ด้านปัญญา บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงเป็นผู้มีปัญญา คือ รู้จักเหตุและผล รู้จักแยกแยะและผิดชอบชั่วดี คุณและโทษ สิ่งที่ไม่ควรกระทำและไม่ควรกระทำบนพื้นฐานของความจริง รู้จักแก้ไขปัญหาได้อย่างฉลาด และรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและหลากหลาย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และใฝ่เรียน ใฝ่รู้ เพื่อความก้าวหน้าทางความรู้ และวิทยาการต่างๆ รู้คุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของสังคมไทย และรู้จักเลือกรับวิทยาการและวัฒนธรรมจากภายนอก

2) ด้านจิตใจ บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงรู้จักฝึกฝนจิตใจของตน ให้มีความเจริญงอกงามทางคุณธรรม ได้แก่ มีความละเอียดต่อการกระทำผิด รู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติตามกรอบ ความถูกต้องที่พึงงาม มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ รู้จักพอ มีสมาธิและความอดทนหนักแน่นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่การทำงานและการดำรงชีพ

3) ด้านร่างกาย บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงมีร่างกายที่เจริญเติบโตเหมาะสมกับวัย รู้จักดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของร่างกายทั้งของตนเองและสมาชิกในครอบครัว และสามารถพัฒนาสมรรถภาพของร่างกายให้เหมาะสมกับการทำงานและอาชีพ

4) ด้านสังคม บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงมีพฤติกรรมทางสังคมที่พึงงาม ทั้งในการทำงานและการอยู่ร่วมกันในครอบครัว องค์กรและสังคม รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลประโยชน์แก่กันและกันโดยไม่เห็นแก่ตัว มีความสามารถและทักษะในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้ภาษาต่างประเทศ เพื่อการติดต่อสื่อสารกับนานาประเทศได้ สามารถธำรงรักษาเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมที่พึงงามของไทย ตระหนักและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบที่พึงมีต่อผู้อื่น ต่อสังคมและต่อมวลมนุษยชาติ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและสร้างสรรค์สังคมให้มีสันติสุข รู้จักและเคารพในสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่นตาม

ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีตลอดจนร่วมส่งเสริมบทบาทของประเทศในประชาคมโลกในทางที่เหมาะสม

3. แผนพัฒนาคนและสังคม ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

แผนพัฒนาคนและสังคม ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาทางด้านจิตใจ เพื่อนำไปสู่ผลในการปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยมุ่งให้คนได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วน 3 ด้าน ได้แก่

- 1) พัฒนาให้คนเก่งที่มีปัญญา ใฝ่รู้ รู้จักคิด มีเหตุผล ขยันขันแข็ง รู้จักพึ่งตนเองและมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม
- 2) พัฒนาให้เป็นคนดีมีเมตตา กรุณา กตัญญูรู้คุณ สามัคคี ซื่อสัตย์สุจริต ละเว้นอบายมุข มีระเบียบวินัย จรรยาบรรณ และมีความเป็นประชาธิปไตย
- 3) พัฒนาให้เป็นคนที่มีเหตุผล มีสมาธิ สงบเยือกเย็น แจ่มใสร่าเริง พอใจ ในสิ่งที่มีและยินดีในสิ่งที่ทำ

4. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกประกาศ เรื่อง นโยบายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 73 ที่บัญญัติไว้ว่า “รัฐให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต” และมาตรา 81 ที่บัญญัติว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม.....” ตลอดจนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (มาตรา 6) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ได้มุ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นหลักสำคัญ

จากความสำคัญ ดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายและแนวการดำเนินการ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษา เพื่อให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทุกแห่งนำไปปฏิบัติ ดังนี้

1. ให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมให้นักเรียน นักศึกษาในสังกัดสวดมนต์ไหว้พระและหรือปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาที่นับถือ ในวันสุกัลป์ดาห์ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียน พ.ศ. 2503 ลงวันที่ 29 เมษายน 2503 อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ตลอดปีการศึกษา

2. ให้สถานศึกษาสนับสนุนและดำเนินการให้บุคลากรทางศาสนาได้เข้าไปสอน และอบรมนักเรียน นักศึกษา ในสถานศึกษาอย่างจริงจัง โดยประสานการดำเนินการกับหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้มีการพัฒนา ยกย่อง เชิดชูเกียรติครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3. สนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษาในสังกัด ศึกษาและเข้าสอบธรรมศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษาหรือที่เห็นสมควร ทั้งนี้โดยไม่กระทบการเรียนการสอนตามปกติ

4. ให้สถานศึกษาร่วมกับหน่วยงาน องค์กร เอกชน จัดฝึกอบรมนักเรียน นักศึกษาทุกคน โดยการเข้าค่ายเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เวลา 2-3 วัน ปีละ 1 ครั้ง เป็นอย่างน้อย

5. ให้มีการจัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนักศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย โดยให้ทุกส่วนในสถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

6. ระดมสรรพกำลังในการสนับสนุน เผยแพร่และประชาสัมพันธ์กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในรูปแบบต่างๆ

ทั้งนี้ ให้ผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

แนวการดำเนินการ

1. จัดให้นักเรียน นักศึกษาทุกคนในสถานศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระและหรือการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาที่นับถือ รวมทั้งได้รับการอบรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจากบุคลากรทางศาสนาหรือผู้ทรงคุณวุฒิ อาทิ ฤๅ ๑ ครั้ง เป็นอย่างน้อย โดยให้สถานศึกษาพิจารณา ดำเนินการจัดอย่างเหมาะสม ต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา

กิจกรรมที่ควรจัดเพิ่มเติมจากการสวดมนต์ไหว้พระ หรือการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ที่นับถือตามปกติ เช่น

- การสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ
- การสาธิต/ประกวดมารยาทไทย บรรยายธรรม
- การปฏิบัติศาสนพิธีแต่ละประเภท
- การเล่านิทานธรรมะโดยนักเรียน นักศึกษา

- ฯลฯ

2. อารามนา/เชิฏฺญบุคลาการทางศาสนา เช่น พระสงฆ์ ผู้สอนศาสนาอื่นๆ ได้เข้าไปสอน วิชาพุทธศาสนา ธรรมศึกษา และวิชาการทางศาสนาที่เกี่ยวข้อง โดยประสานกับผู้นำทางศาสนาในท้องถิ่น หน่วยงาน องค์การเอกชนที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการ โดยสถานศึกษาอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น พาหนะรับ – ส่ง (ถ้ามี) อุปกรณ์การเรียนการสอน

3. สนับสนุนและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ได้รับการพัฒนาทุกด้าน โดยการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาต่อ ดูงาน ฯลฯ รวมทั้งการยกย่องเชิดชูเกียรติครูต้นแบบด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. สนับสนุนและประสานให้พระสงฆ์เข้าไปสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษาหรือในสถานที่ที่เหมาะสม พร้อมทั้งส่งนักเรียนเข้าสอบในระบบการศึกษาธรรมศึกษา โดยให้หน่วยงานระดับกรมประสานเพื่อให้มีการเทียบโอนผลการเรียนและนำผลการเรียนไปประกอบการพิจารณา รับเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

5. ร่วมกับคณะสงฆ์ บุคลากรทางศาสนา หน่วยงานและองค์กรเอกชนจัดและสนับสนุน การจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยการเข้าค่ายพุทธบุตร 2-3 วัน ส่วนกิจกรรม ที่เป็นเนื้อหาการฝึกอบรมให้นั้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมทางศาสนาไปใช้ เช่น การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ความกตัญญูกตเวที อิทธิบาท 4 เป็นต้น

6. จัดกิจกรรมทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น

6.1 การใช้เพลงหรือบทอาขยานที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมเป็นเครื่องมือในการให้เกิดการซึมซับค่านิยมทางคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน นักศึกษา โดยเลือกใช้ในเวลาที่เหมาะสม ทั้งนี้ อาจให้มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การประกวดแต่งเพลงและร้องเพลงสร้างสรรค์ การประกวดแต่งกลอน บทอาขยาน ฯลฯ ด้วยก็ได้

6.2 การส่งเสริมให้ครู นักเรียน นักศึกษาจัดตั้งชมรมเกี่ยวกับศาสนาและคุณธรรม จริยธรรม เช่น ชมรมพุทธศาสน์ ชมรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ ชมรมอาสาบรรเทาทุกข์ ฯลฯ โดยให้ ครู นักเรียน นักศึกษา ร่วมกันจัดทำโครงการงานของชมรม และถือว่าการดำเนินการดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ

6.3 การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้มีบรรยากาศเหมาะสมแก่การปลูกฝัง และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม เช่น นิทรรศการและแผ่นป้ายคติธรรม สวนสาธารณะ ป้ายนิเทศ กิจกรรมทางศาสนา

6.4 กิจกรรมการปลูกฝังกระแสและค่านิยมที่ดีทางคุณธรรมจริยธรรม เช่น ยกย่องเชิดชูเกียรติคุณและบุคลากรทางการศึกษา ศาสนาและนักเรียน นักศึกษาให้เป็นต้นแบบทางคุณธรรมจริยธรรม การมอบสัญลักษณ์บ่งบอกถึงการยกย่องด้านคุณธรรมจริยธรรม แก่หน่วยงานสถานศึกษา องค์กร และบุคลากรประเภทต่างๆ

6.5 การรวบรวมแนวปฏิบัติที่ดีและถูกต้องตามหลักจริยธรรมเผยแพร่

6.6 กิจกรรมการศึกษา ความรู้ทางศาสนา และคุณธรรมจริยธรรมด้วยตนเอง เช่น ชุดการเรียนรู้การสอน บทเรียนสำเร็จรูป โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

6.7 ผลผลิตสื่อ อุปกรณ์การศึกษา โดยนำตัวแบบที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้นำเสนอข้อมูล

ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมทุกชนิดให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิด วิธีการ การดำเนินการ ฯลฯ ที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

7. เชิญชวนและประสานกับหน่วยงานในระดับสูงและระดับท้องถิ่น องค์กรศาสนา องค์กรเอกชน ฯลฯ เพื่อสนับสนุนกิจกรรม รวมทั้งประชาสัมพันธ์กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของสถานศึกษาในรูปแบบต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

5. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ได้เก็บรวบรวมข้อมูลค่านิยมของคนไทยโดยเก็บจากประชาชนคนไทย 9 กลุ่มอาชีพ ได้ลำดับความสำคัญของค่านิยมที่พึงประสงค์ ไว้ 20 ประการ ดังนี้ (วีระ บำรุงรักษา. 2547: 118)

1. การใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
2. การรักษาความยุติธรรม
3. ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์
4. การเคารพตนเอง
5. การมุ่งมั่นทำงานอย่างจริงจัง
6. ความสุภาพอ่อนโยน
7. การยึดหลักการประชาธิปไตย
8. ความรับผิดชอบต่อสังคมตามปกติ
9. ความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างสูง
10. ความซื่อสัตย์สุจริต

11. ความภูมิใจในความเป็นไทย
12. ความรักธรรมชาติ
13. การทำงานเป็นหมู่คณะ
14. ความประหยัด
15. ความสงบสุข และความสมบูรณ์ของครอบครัว
16. การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ
17. การปฏิบัติตามวัฒนธรรม
18. การยึดหลักการทำความดี
19. การรักษาสุขภาพของตนเอง
20. การปฏิบัติตามหลักธรรมโดยเคร่งครัด

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยในประเทศ

สมศักดิ์ ธรรมสาร (2550: บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข ของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 3 ผลการศึกษาพบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข ของนักเรียนในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจำแนกตามหน้าที่ พบว่า มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข ของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุรพงษ์ ฐานสมบัติ (2550: บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนในสังกัดผลการศึกษาพบว่าผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนในสังกัดในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจำแนกตามประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา พบว่า มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนในสังกัด ไม่แตกต่างกัน

เดช วิโย (2552: 60-30) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการด้านการคิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันตามหัวข้อจริยศึกษาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช. 2544 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตการศึกษา 9 ระดับชั้น 30 คนรวม 180 คนโดยวิธีสุ่มอย่างง่ายหัวข้อจริยธรรมที่ศึกษาคัดเลือกจากหลักสูตรซึ่งมี 30 ข้อเหลือเพียง 13 ข้อจัดหมวดหมู่ดังนี้

1. ความเมตตาการุณาการไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตของบุคคลและสัตว์
2. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละไม่เห็นแก่ตัวไม่ละเมิดของรักของผู้อื่นการรู้จักความพอดี
3. การมีสัจจะและความจริงใจไม่พูดปดไม่พูดบิดเบือนไม่อำพรางความจริงไม่ยุยงให้เกิด

ความแตกแยก

4. ความเป็นผู้มีสติรู้จักยับยั้งชั่งใจรู้จักผิดชอบชั่วดีความเป็นผู้มีเหตุผล
5. ความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่วความอดทนอดกลั้น
6. ความกตัญญูตเวที

ผลการศึกษาพบว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมทุกด้านพัฒนาขึ้นตามระดับชั้นเรียนเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงสุดและเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงส่งกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

ชฎาพร พัทธวีชัย (2552: 80 – 81) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครในเรื่องการรักษาสีพระบวรระเบียบวินัยการเคารพพระบวรอาวุโสการถือพรคถือพวงการตรงต่อเวลาการประหยัดค่านิยมความเป็นไทยการบำเพ็ญประโยชน์ผลการวิจัยพบว่านักเรียนร้อยละ 48.39 มีความเห็นด้วยกับค่านิยมความเป็นไทย

ถาวร รอดเทศ (2553: 43-74) ได้ศึกษาผลของความสัมพันธ์ระหว่างการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์กับความซื่อสัตย์ของเด็กไทยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 886 คนพบว่า

1. การคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์มีความสำคัญเส้นตรงเชิงนิมานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05
2. คะแนนเฉลี่ยของความซื่อสัตย์ของกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05
3. คะแนนเฉลี่ยของความซื่อสัตย์ของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05
4. คะแนนเฉลี่ยของความซื่อสัตย์ของกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดไม่แตกต่างกัน
5. คะแนนเฉลี่ยของความซื่อสัตย์ของกลุ่มตัวอย่างที่บิดามารดามีการศึกษาต่างกันไม่แตกต่างกัน
6. คะแนนเฉลี่ยของความซื่อสัตย์ของกลุ่มตัวอย่างที่บิดามารดามีอาชีพแตกต่างกันไม่แตกต่างกัน

รุ่งรัตน์ ไกรทอง (2554: บทคัดย่อ) ศึกษาการใช้บทบาทสมมุติที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาจำนวน 30 คนแยกเป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 15 คนพบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมุติหลังจากที่ได้รับการใช้บทบาทสมมุติมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01
2. นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติหลังจากที่ได้รับการสอนแบบธรรมดามีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01
3. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมุติสามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร; และวิลาส ลักษณะวีวาลลี. (2554: 43) ได้ศึกษาวัฒนธรรมทางจิตใจของคนไทยทั้ง 5 ด้านคือความซื่อสัตย์การมีสัมมาคารวะต่อบิดามารดาและผู้อาวุโสความเอื้อเฟื้อความกตัญญูกตเวทีกและการยึดบาปบุญกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 979 คนเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามทั้งหมด 12 ฉบับมี 2 ฉบับที่เกี่ยวข้องกับความกตัญญูกตเวทีกคือแบบสอบถามความกตัญญูกตเวทีกและแบบสอบถามการถ่ายทอดเรื่องความกตัญญูกตเวทีกที่มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ต่ำได้รับการถ่ายทอดเรื่องความกตัญญูกตเวทีกมากกว่านักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่สูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิริยาภรณ์ ชัยชลทรัพย์ (2555: 70-71) ได้วิจัยโดยการทดลองสอนความกตัญญูกตเวทีกแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 20 คนผลการวิจัยพบว่ากลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความกตัญญูกตเวทีกสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มธรรมดามีความรู้ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูกตเวทีกสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศิรินันท์ วรรัตนกิจ (2555: บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยวิธีวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์ คาโนนิคอลพบว่าปัจจัยความเชื่อมั่นในตนเองแรงจูงใจฝ่ายสัมฤทธิ์ความมีวินัยในตนเองความซื่อสัตย์การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกดขี่กับชุดตัวแปรตามด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมซึ่งในชุดที่หนึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนค่าน้ำหนักความสำคัญระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมพบว่าในชุดที่หนึ่งมีน้ำหนักความสำคัญของชุดตัวแปรอิสระของปัจจัยด้านแรงจูงใจฝ่ายสัมฤทธิ์และ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามมีรายละเอียดในการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ครูที่กำลังปฏิบัติงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 802 คน จำแนกเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้จำนวน 592 คน และครูผู้สอน จำนวน 210 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนที่กำลังปฏิบัติงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 261 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครซีและมอร์แกน (ประยูร อาษานาม. 2543: 167 อ้างอิงจาก Krecie and Morgan. 1992.) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 193 คน และครูผู้สอน จำนวน 68 คน

เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างแล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ตำแหน่งหน้าที่ครูเป็นชั้น ดังนี้

1. แบ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดออกตามตำแหน่งหน้าที่ซึ่งและเทียบสัดส่วน ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ และครูผู้สอน ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 193 คน และครูผู้สอน จำนวน 68 คน

2. แบ่งกลุ่มตัวอย่างแต่ละตำแหน่งหน้าที่ตามประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา ได้แก่ ประสบการณ์ไม่เกิน 10 ปี ประสบการณ์ 11-20 ปี และประสบการณ์ 20 ปีขึ้นไป ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามประสบการณ์ของแต่ละตำแหน่งหน้าที่ ดังนี้

2.1 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

2.1.1 ประสบการณ์ไม่เกิน 10 ปี จำนวน 54 คน

2.1.2 ประสบการณ์ 11-20 ปี จำนวน 85 คน

2.1.3 ประสบการณ์มากกว่า 20 ปีขึ้นไป จำนวน 54 คน

2.2 ครูผู้สอน

2.2.1 ประสบการณ์ไม่เกิน 10 ปี จำนวน 19 คน

2.2.2 ประสบการณ์ 11-20 ปี จำนวน 30 คน

2.2.3 ประสบการณ์มากกว่า 20 ปีขึ้นไป จำนวน 19 คน

3. กำหนดรายชื่อของครูตามตำแหน่งหน้าที่ และตามประสบการณ์การทำงานของแต่ละตำแหน่งหน้าที่
4. สุ่มจับรายชื่อหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ตามประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาให้ได้จำนวนตามที่กำหนดไว้ตามที่ระบุใน ข้อ 2.1
5. สุ่มจับรายชื่อครูผู้สอนตามประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาให้ได้จำนวนตามที่กำหนดไว้ตามที่ระบุใน ข้อ 2.2
6. เมื่อดำเนินการตามข้อที่ 1-5 จะทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้จำนวน 193 คนและครูผู้สอน จำนวน 68 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ชุดสำหรับสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการบริหารคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานะของบุคลากรได้แก่ตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา ที่มีลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

แบบสอบถามเป็นการถามความคิดเห็นของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8

ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่มากที่สุดปานกลางน้อยและน้อยที่สุดโดยใช้เกณฑ์การให้น้ำหนักดังนี้

คะแนน 5 แทนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนน 4 แทนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

คะแนน 3 แทนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 2 แทนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

คะแนน 1 แทนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักเรียนที่กำหนด โดยกระทรวงศึกษาธิการ

2. ศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

3. เขียนข้อคำถามผู้วิจัยได้จัดข้อคำถามเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานะของครูได้แก่ตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาซึ่งข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามโดยสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการดำเนินการบริหารคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการในโรงเรียนให้นักเรียนได้มีพฤติกรรมที่ต้องกระทำได้แก่ความซื่อสัตย์ ความมีวินัยความสุภาพความสะอาดความสามัคคีและความมีน้ำใจ

4. นำแบบสอบถามฉบับร่างข้างต้นเสนอประธานคณะกรรมการการควบคุมปริญญา นิพนธ์เพื่อตรวจแก้ไขด้านภาษาและเนื้อหาของแบบสอบถาม

5. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ไปติดต่อผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเองเพื่อแจ้งความประสงค์เกี่ยวกับการตรวจสอบแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะสำหรับปรับปรุงแบบสอบถามและนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ที่มีประสบการณ์ในด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจความครอบคลุมความถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามโดย ตัดสินตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

6. นำแบบสอบถามไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่า IOC (Item- Objective Congruence Index) ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.60 – 1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน แล้วนำแบบสอบถามไปปรับปรุงตามคำแนะนำ โดยปรับปรุงด้านภาษาและเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และหลักการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองกับบุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .95

8. นำแบบสอบถามที่ผ่านขั้นตอนในข้อที่ 7 ไปใช้จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเสนอให้ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูล

2. เมื่อผู้บริหารอนุญาตให้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.1 ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับฝ่ายที่รับผิดชอบด้านนี้เพื่อขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถาม

2.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้โรงเรียนต่างๆ ด้วยตนเองและขอความอนุเคราะห์ให้บุคลากรที่ได้รับการสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่างได้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากครูในโรงเรียนนั้นๆ เป็นผู้แจกและเก็บแบบสอบถามคืนจากบุคลากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยแจกแบบสอบถามให้ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนจำนวน 261 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา จำนวน 253 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยพิจารณาแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ของการตอบนำไปวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบค่าสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวที่เป็นสถานภาพทั่วไปของบุคลากรวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามซึ่งมีลักษณะข้อคำถามให้เลือกตอบแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับใช้วิธีหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ใช้การแจกแจงแบบที (t-test) และประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาของบุคลากรใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe')

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- 6.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ
 - 6.1.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องหรือ IOC (Item Objective Congruence Index)
 - 6.1.2 การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

6.2 สถิติพื้นฐาน

6.2.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

6.2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

6.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

6.3.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตำแหน่งวิทยฐานะ และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test Independent)

6.3.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดโรงเรียน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการทดสอบเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' 's test)

ความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบความเอื้อเฟื้อและความสามารถในการคิดหาเหตุผลส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรับผิดชอบ

กมล รอดคล้าย (2556: บทคัดย่อ) ศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่าควรจะมีการส่งเสริมให้มีการฝึกมารยาทและการปฏิบัติตนในสังคมให้นักเรียน โดยที่ครูภาษาไทยมีบทบาทในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับมาก

ประพันธ์ สุปินตา (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมจริยศึกษาของโรงเรียนพุทธิโสภณ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนได้ให้ความสำคัญต่อนโยบายในการให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน การเรียนการสอนทุกวิชาให้มีการสอดแทรกจริยธรรม มีการจัดโรงเรียนให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปลูกฝังจริยธรรม มีการจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอน เช่นการนั่งสมาธิ การรักษาความสะอาด การอบรมจริยธรรมที่วัดและการทำกิจกรรมหน้าเสาธง อันเป็นแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนในโรงเรียนความสำคัญของการปฏิบัติธรรม และด้านการตระหนักในคุณค่าและศรัทธาในพระพุทธศาสนา

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เรสท์ (ประพันธ์ สุปินตา, 2555: 57 อ้างอิงจาก Rest. 1976: 36-42) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศกับการพัฒนาทางจริยธรรมกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1975: 52-53) ทดลองและพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีอภิปรายกลุ่มในห้องเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 4 ห้องเรียนและแต่ละห้องเรียนนั้นประกอบด้วยผู้เรียนซึ่งมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม 3 ขั้น คือการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับขั้น 2-4 การฝึกนั้นใช้วิธีอภิปรายกลุ่มในหมู่นักเรียนด้วยกันโดยใช้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาทางจริยธรรม โดยวิธีการอภิปรายกลุ่มนั้น ทำให้กลุ่มทดลองมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงควบคุม และเมื่อทดสอบอีกครั้งหลังจากการฝึกหนึ่งปีก็พบว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมกลุ่มทดลองยังสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ไอลอน และโรเบิร์ต (อิติมา เรืองสกุล. 2550: 40; อ้างอิงจาก Ayllon; Roberts. 1974: 71-76) ศึกษาวิธีการลดปัญหาระเบียบวินัยในชั้นเรียนและให้แสดงพฤติกรรมสนใจเรียนมากขึ้นโดยการเสริมแรงพฤติกรรมที่อยู่ในระเบียบวินัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 5 ที่มีพฤติกรรมไม่มี

ระเบียบวินัยในชั้นเรียนในขณะที่ครูให้อ่าน พบว่า การเสริมแรงด้วยระเบียบวินัยสามารถลดพฤติกรรม ก่อวณชั้นเรียนและเพิ่มพฤติกรรมการอ่านด้วย

เคตตีเฟียน (ประพันธ์ สุปินตา, 2555: 57-58 อ้างอิงจาก Ketefian. 1981: 109-114) ได้ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในกลุ่มตัวอย่างที่เป็น พยาบาลปฏิบัติการจำนวน 79 คนโดยใช้แบบทดสอบดีไอทีของเรสต์วัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและ สร้างแบบทดสอบเจเอเอนดี (Judgment About Nursing Decision) วัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมใน แบบทดสอบเจเอเอนดี (JAND) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับจรรยาบรรณของพยาบาล 7 เรื่องพบว่า

1. มีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับการรับรู้ของพยาบาลในเชิง จริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. มีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับการรับรู้ของพยาบาลใน พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โจนส์และมอริส (ชฎาพร พัชรชัยชูชัย, 2552: 81 อ้างอิงจาก Jones and Morris. 1954) ได้ ทำการวิจัยพฤติกรรมและความรู้ด้านจริยธรรมของเด็กพบว่าพฤติกรรมและความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม ของเด็กมีความสัมพันธ์กันต่ำมากการสอนความรู้ทางศีลธรรมที่โรงเรียนไม่สามารถจะชักจูงเด็กให้เห็น คุณค่าทางจริยธรรมได้ทั้งนี้เพราะสังคมครอบครัวยุคใหม่ต้องการและความรู้ของเด็กเป็น องค์ประกอบที่สำคัญกว่าการสอนศีลธรรมในโรงเรียนฉะนั้นโรงเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องมีการ พัฒนาการสอนจริยธรรมและศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
df	แทน	ระดับชั้นแบ่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ค่าผลรวมกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสองของคะแนน (Mean of Squares)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F – distribution
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t – distribution
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็นของการมีนัยสำคัญทางสถิติ
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้วยค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรที่ศึกษาโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ใน 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความขยัน 2) ด้านความประหยัด 3) ด้านความซื่อสัตย์ 4) ด้านความมีวินัย 5) ด้านความสุภาพ 6) ด้านความสะอาด 7) ด้านความสามัคคี และ 8) ด้านความมีวินัย โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ครู

ตอนที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้วยค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษาโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ปรากฏดังตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. ตำแหน่งหน้าที่ครู		
1.1 หัวหน้ากลุ่มสาระ	193	73.95
1.2 ครูผู้สอน	68	26.05
รวม	261	100.00
2. ประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา		
2.1 ไม่เกิน 10 ปี	73	27.97
2.2 11-20 ปี	115	44.06
2.3 มากกว่า 20 ปี	73	27.97
รวม	261	100.00

จากตาราง 3 พบว่า ครูส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระ จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 73.95 ประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 11-20 ปี จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 44.06

ตอนที่ 2 วิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ใน 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความขยัน 2) ด้านความประหยัด 3) ด้านความซื่อสัตย์ 4) ด้านความมีวินัย 5) ด้านความสุภาพ 6) ด้านความสะอาด 7) ด้านความสามัคคี และ 8) ด้านความมีน้ำใจ โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลปรากฏ ดังตาราง 4 – ตาราง 12

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นของครูที่มีต่อบทบาทของ ผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมและรายด้าน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม พื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน	ระดับปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความขยัน	3.81	.62	มาก
2. ด้านความประหยัด	3.61	.76	มาก
3. ด้านความซื่อสัตย์	3.58	.73	มาก
4. ด้านความมีวินัย	3.83	.63	มาก
5. ด้านความสุภาพ	4.23	.47	มาก
6. ด้านความสะอาด	3.96	.58	มาก
7. ด้านความสามัคคี	3.65	.75	มาก
8. ด้านความมีน้ำใจ	3.68	.75	มาก
รวม	3.79	.49	มาก

จากตาราง 4 พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = .49) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติระดับสูงสุดคือ ด้านความสุภาพ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .47) รองลงมาคือ ด้านความสะอาด ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = .58) ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = .73)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความคิดเห็นของครู ที่มีต่อการศึกษาบพาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านความซน โดยภาพรวมและรายข้อ

ด้านความซน	ระดับปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนตั้งใจในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ	4.22	.56	มาก
2. ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ปรับปรุงการทำงานของตัวเองเสมอ	4.02	.70	มาก
3. ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นและอดทนในการทำงาน	3.62	.86	มาก
4. ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนกล้าเผชิญอุปสรรคและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน	3.76	.81	มาก
5. ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการในการทำงานอย่างต่อเนื่อง	3.45	.98	ปานกลาง
รวม	3.81	.62	มาก

จากตาราง 5 พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านความซน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81, S.D. = .62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีเพียงข้อเดียวที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนตั้งใจในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.22, S.D. = .56$) รองลงมา ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ปรับปรุงการทำงานของตัวเองเสมอ ($\bar{X} = 4.02, S.D. = .70$) ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด ซึ่งการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการในการทำงานอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.45, S.D. = .98$)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความคิดเห็นของครู ที่มีต่อการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านความประหยัด โดยภาพรวมและรายข้อ

ด้านความประหยัด	ระดับปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ผู้บริหารมีการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย	3.80	.97	มาก
2. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง	3.54	.85	มาก
3. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการคิดวิเคราะห์ก่อนตัดสินใจเลือกซื้อสิ่งต่างๆ	3.51	.97	มาก
4. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการอดออมและใช้จ่ายทรัพย์สินตามความจำเป็น	3.66	.81	มาก
5. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของตามความจำเป็น	3.52	.92	มาก
รวม	3.61	.76	มาก

จากตาราง 6 พบว่า ความคิดเห็นของครู ที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านความประหยัด โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = .76) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = .97) รองลงมา การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการอดออมและใช้จ่ายทรัพย์สินตามความจำเป็น ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = .81) ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด ซึ่งการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการคิดวิเคราะห์ก่อนตัดสินใจเลือกซื้อสิ่งต่างๆ ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = .97)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความคิดเห็นของครู ที่มีต่อการศึกษาบพาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านความซื่อสัตย์ โดยภาพรวมและรายข้อ

ด้านความซื่อสัตย์	ระดับปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรักและเคารพในตนเอง	3.30	1.04	ปานกลาง
2. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตนอยู่เสมอ	3.73	1.10	มาก
3. ผู้บริหารได้ทำตัวเป็นตัวอย่างในการเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์	3.59	.74	มาก
4. ผู้บริหารได้ส่งเสริมให้นักเรียนได้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความซื่อสัตย์	3.46	.92	มาก
5. ผู้บริหารได้ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้รู้จักหน้าที่ของตนและ และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์	3.80	.83	มาก
รวม	3.58	.73	มาก

จากตาราง 7 พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านความซื่อสัตย์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = .73) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีเพียง 1 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารได้ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้รู้จักหน้าที่ของตนและ และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = .83) รองลงมา ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตนอยู่เสมอ ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 1.10) ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรักและเคารพในตนเอง ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 1.04)

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความคิดเห็นของครู ที่มีต่อการศึกษาบพาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านความมีวินัย โดยภาพรวมและรายข้อ

ด้านความมีวินัย	ระดับปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ผู้บริหารมีการส่งเสริมและกำกับติดตามให้นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบวินัยของทางโรงเรียนอย่างเคร่งครัด	4.10	.89	มาก
2. ผู้บริหารมีการพัฒนานักเรียนให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการเป็นคนมีระเบียบวินัยอย่างสม่ำเสมอ	3.96	.90	มาก
3. ผู้บริหารมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อร่วมมือกันในการส่งเสริมวินัยนักเรียน	3.66	.68	มาก
4. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคมอย่างเคร่งครัด	3.72	.71	มาก
5. ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนอยู่เสมอ	3.79	.72	มาก
รวม	3.83	.63	มาก

จากตาราง 8 พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านความมีวินัย โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = 3.83$, S.D. = .63) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมและกำกับติดตามให้นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบวินัยของทางโรงเรียนอย่างเคร่งครัด ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = .89) รองลงมา ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการพัฒนานักเรียนให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการเป็นคนมีระเบียบวินัยอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = .90) ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อร่วมมือกันในการส่งเสริมวินัยนักเรียน ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = .68)

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความคิดเห็นของครู ที่มีต่อการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านความสุภาพ โดยภาพรวมและรายข้อ

ด้านความสุภาพ	ระดับปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติตนเป็นผู้มีมารยาทตามแบบวัฒนธรรมไทยอย่างต่อเนื่อง	4.23	.71	มาก
2. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานการณ์และโอกาสอย่างสม่ำเสมอ	4.42	.74	มาก
3. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ความรู้แก่นักเรียนนักเรียนเกี่ยวกับการเป็นผู้มีความสุภาพตามแบบวัฒนธรรมไทย	4.16	.79	มาก
4. ผู้บริหารมีการกำกับติดตามและแก้ปัญหาให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างต่อเนื่อง	4.13	.55	มาก
5. ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีมารยาทดีเด่นตามแบบวัฒนธรรมไทย	4.23	.63	มาก
รวม	4.23	.47	มาก

จากตาราง 9 พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านความสุภาพ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .47) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานการณ์และโอกาสอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = .74) รองลงมา ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติตนเป็นผู้มีมารยาทตามแบบวัฒนธรรมไทยอย่างต่อเนื่อง และผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีมารยาทดีเด่นตามแบบวัฒนธรรมไทย ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .71) ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการกำกับติดตามและแก้ปัญหาให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = .55)

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความคิดเห็นของครู ที่มีต่อการศึกษาบพาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านความสะอาด โดยภาพรวมและรายข้อ

ด้านความสะอาด	ระดับปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพกายและใจของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง	3.97	.64	มาก
2. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ดูแลรักษาความสะอาดของร่างกายเพื่อการมีบุคลิกภาพที่ดีอยู่เสมอ	3.94	.72	มาก
3. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการรักษาความสะอาดของชุมชนอย่างต่อเนื่อง	3.92	.88	มาก
4. ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาจิตใจให้สะอาดผ่องใสให้กับนักเรียนอยู่เสมอ	4.00	.56	มาก
5. ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีสุขภาพดีเป็นประจำทุกปี	3.98	.69	มาก
รวม	3.96	.58	มาก

จากตาราง 10 พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านความสะอาด โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = .58) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพกายและใจของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .56) รองลงมา ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีสุขภาพดีเป็นประจำทุกปี ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = .69) ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการรักษาความสะอาดของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = .88)

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับความคิดเห็นของครูที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม ด้านความสามัคคี โดยภาพรวมและรายข้อ

ด้านความสามัคคี	ระดับปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติตนตามแบบวิถีประชาธิปไตยอย่างสม่ำเสมอ	3.58	.78	มาก
2. ผู้บริหารมีการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนเพื่อการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	3.61	.68	มาก
3. ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้แสดงผลงานสามัคคีเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง	3.68	.72	มาก
4. ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้นักเรียนได้ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง	3.74	.75	มาก
5. ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องความสามัคคีของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง	3.63	.80	มาก
รวม	3.65	.75	มาก

จากตาราง 11 ความคิดเห็นของครูที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านความสามัคคี โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = .75) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพกายและใจของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = .75) รองลงมา ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้แสดงผลงานสามัคคีเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = .72) ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติตนตามแบบวิถีประชาธิปไตยอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = .78)

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครู ที่มีต่อบทบาทของ
ผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านความมีน้ำใจ
โดยภาพรวมและรายข้อ

ด้านความมีน้ำใจ	ระดับปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องการเป็นผู้มีจิตอาสาให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง	3.70	.82	มาก
2. ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่เป็นผู้มีจิตอาสาดีเด่น	3.74	.96	มาก
3. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้เสียสละทรัพยากรส่วนตัวเพื่อสร้างสาธารณประโยชน์ตามควรแก่ฐานะ	3.64	.88	มาก
4. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการดำเนินชีวิตตามสมควรแก่ความรู้ความสามารถ	3.66	.96	มาก
5. ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาสาธารณสมบัติของชุมชนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง	3.68	.87	มาก
รวม	3.68	.75	มาก

จากตาราง 12 พบว่า ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความคิดเห็นของครู ที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ด้านความมีน้ำใจ อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวม ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = .75) และรายข้อ โดยข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่เป็นผู้มีจิตอาสาดีเด่น ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = .96) รองลงมา ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องการเป็นผู้มีจิตอาสาให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = .82) ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้เสียสละทรัพยากรส่วนตัวเพื่อสร้างสาธารณประโยชน์ตามควรแก่ฐานะ ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = .88)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม
พื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรสงคราม จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ครู ปรากฏตามตาราง 13

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครู ที่มีต่อบทบาทของ
ผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามตำแหน่ง
หน้าที่ โดยรวมและรายด้าน

การส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ	หัวหน้ากลุ่มสาระ n = 193		ครูผู้สอน n = 68		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านความซื่อสัตย์	3.90	.20	3.72	.53	23.47*	0.000
ด้านความประหยัด	3.72	.26	3.50	.68	26.46*	0.000
ด้านความซื่อสัตย์	3.67	.29	3.49	.68	20.54*	0.000
ด้านความมีวินัย	3.92	.25	3.73	.57	19.10*	0.000
ด้านความสุภาพ	4.36	.37	4.10	.49	4.11*	0.003
ด้านความสะอาด	4.10	.22	3.82	.37	15.85*	0.000
ด้านความสามัคคี	3.73	.37	3.55	.31	16.77*	0.000
ด้านความมีน้ำใจ	3.73	.26	3.62	.30	22.73*	0.00
รวม	3.89	.12	3.69	.44	18.56*	0.000

จากตาราง 13 แสดงว่า ความคิดเห็นของครู ที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการ
ส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่
พบว่า ความคิดเห็นของครู ที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8
ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตอนที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม
พื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรสงคราม จำแนกตามประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา ปรากฏตามตาราง 14

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครู ที่มีต่อบทบาทของ
ผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำแนก
ตามประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน

ความคิดเห็นของครู	แหล่งความ แปรปรวน	Df	SS	MS	F	p
ด้านความซื่อสัตย์	ระหว่างกลุ่ม	2	.129	.064	.400	.671
	ภายในกลุ่ม	395	154.119	.390		
	รวม	397	154.248			
ด้านความซื่อสัตย์	ระหว่างกลุ่ม	2	1.145	.573	1.074	.342
	ภายในกลุ่ม	395	210.512	.533		
	รวม	186	49.09			
ด้านความซื่อสัตย์	ระหว่างกลุ่ม	2	6.009	3.004	1.306	.205
	ภายในกลุ่ม	395	46.92	.566		
	รวม	397	229.689			
ด้านความซื่อสัตย์	ระหว่างกลุ่ม	2	9.965	4.982	.356	.720
	ภายในกลุ่ม	395	146.873	.372		
	รวม	397	156.838			
ด้านความซื่อสัตย์	ระหว่างกลุ่ม	2	11.164	5.582	1.402	.110
	ภายในกลุ่ม	395	64.074	.162		
	รวม	397	64.204			

ตาราง 14 (ต่อ)

ความคิดเห็นของครู	แหล่งความ แปรปรวน	Df	SS	MS	F	p
ด้านความสะอาด	ระหว่างกลุ่ม	2	.130	.065	1.402	.848
	ภายในกลุ่ม	395	77.192	.195		
	รวม	397	88.356			
ด้านความสามัคคี	ระหว่างกลุ่ม	2	.130	.065	.275	.703
	ภายในกลุ่ม	395	64.074	.31		
	รวม	397	64.204			
ด้านความมีน้ำใจ	ระหว่างกลุ่ม	2	.130	.065	1.021	.370
	ภายในกลุ่ม	395	64.074	.162		
	รวม	397	.2046			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	.192	.096	.396	.674
	ภายในกลุ่ม	395	95.784	.242		
	รวม	397	95.976			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 14 พบว่า ความคิดเห็นของครู ที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุททหสงคราม จำแนกตามประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผู้ศึกษาได้สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. ความสำคัญของการวิจัย
3. วิธีการดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครู ที่มีต่อการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์การทำงานในด้านการศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จากการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ใช้เป็นแนวทางกำหนดนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารโรงเรียน ได้รับการพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ให้กับนักเรียนอย่างเหมาะสม และผู้บริหารโรงเรียนได้นำไปพิจารณาปรับปรุงบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนของตนเอง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยกำหนดตามตารางเคร์จี; และ มอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) จากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้น แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 261 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ที่ผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์คุณภาพและความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยการหาค่าดัชนี IOC (Item Objective Congruence Index) และหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .95 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบสมมติฐาน t- test การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการทดสอบเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' 's test)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ปรากฏดังนี้

1. ความคิดเห็นของครู ที่มีต่อการศึกษารoles บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวม และรายด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติระดับสูงสุดคือ ด้านความสุภาพ รองลงมาคือ ด้านความสะอาด ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ เมื่อพิจารณารายด้าน ปรากฏดังนี้

1.1 ด้านความซื่อสัตย์ โดยภาพรวมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีด้านที่มีการปฏิบัติระดับมาก 4 ข้อ ปานกลาง 1 ข้อ โดยข้อที่มีการปฏิบัติระดับสูงสุด คือ ผู้บริหารโรงเรียน มีการส่งเสริมให้นักเรียนตั้งใจในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ รองลงมา คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีการ

ส่งเสริมให้นักเรียนได้ปรับปรุงการทำงานของอยู่เสมอ ส่วนข้อที่มีพฤติกรรมระดับต่ำสุด คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการในการทำงานอย่างต่อเนื่อง

1.2 ด้านความประหยัด โดยภาพรวมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติระดับสูงสุดคือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการอดออมและใช้จ่ายทรัพย์สินตามความจำเป็น ส่วนข้อที่มีพฤติกรรมระดับต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการคิดวิเคราะห์ก่อนตัดสินใจเลือกซื้อสิ่งต่างๆ

1.3 ด้านความซื่อสัตย์โดยภาพรวมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีข้อที่มีการปฏิบัติในระดับมาก 3 ข้อ ระดับปานกลาง 2 ข้อ โดยข้อที่มีพฤติกรรมระดับสูงสุด คือ ผู้บริหารได้ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้รู้จักหน้าที่ของตนและ และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตนอยู่เสมอ ส่วนข้อที่มีพฤติกรรมระดับต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรักและเคารพในตนเอง

1.4 ด้านความมีวินัย อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวม และรายข้อ โดยข้อที่มีการปฏิบัติระดับสูงสุดคือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมและกำกับติดตามให้นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบวินัยของทางโรงเรียนอย่างเคร่งครัด รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการพัฒนานักเรียนให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการเป็นคนมีระเบียบวินัยอย่างสม่ำเสมอ ส่วนข้อที่มีพฤติกรรมระดับต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อร่วมมือกันในการส่งเสริมวินัยนักเรียน

1.5 ด้านความสุภาพ อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวม และรายข้อ โดยข้อที่มีการปฏิบัติระดับสูงสุดคือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานการณ์และโอกาสอย่างสม่ำเสมอ รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติตนเป็นผู้มีมารยาทตามแบบวัฒนธรรมไทยอย่างต่อเนื่อง และผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีมารยาทดีเด่นตามแบบวัฒนธรรมไทย ส่วนข้อที่มีพฤติกรรมระดับต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการกำกับติดตามและแก้ปัญหาให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างต่อเนื่อง

1.6 ด้านความสะอาด อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวม และรายข้อ โดยข้อที่มีการปฏิบัติระดับสูงสุดคือ ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพกายและใจของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง รองลงมา ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีสุขภาพดีเป็นประจำทุกปี ส่วนข้อที่มีพฤติกรรมระดับต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการรักษาความสะอาดของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.7 ด้านความสามัคคี อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวม และรายข้อ โดยข้อที่มีการปฏิบัติระดับสูงสุดคือ ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้นักเรียนได้ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาย่าง

ต่อเนื่องรองลงมา คือ ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้แสดงพลังสามัคคีเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ส่วนข้อที่มีพฤติกรรมระดับต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติตนตามแบบวิถีประชาธิปไตยอย่างสม่ำเสมอ

1.8 ด้านความมีน้ำใจ อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวม และรายข้อ โดยข้อที่มีการปฏิบัติระดับสูงสุด คือ ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่เป็นผู้มีจิตอาสาดีเด่น รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่เป็นผู้มีจิตอาสาดีเด่น ส่วนข้อที่มีพฤติกรรมระดับต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้เสียสละทรัพยากรส่วนตัวเพื่อสร้างสาธารณประโยชน์ตามควรแก่ฐานะ

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เรียงลำดับตามความถี่ 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 23.75 รองลงมา คือ ผู้บริหารควรปรับปรุงระบบการทำงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมให้เป็นปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 22.61 และผู้บริหารควรมุ่งมั่นวางเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้ตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 19.92 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามพบประเด็นที่น่าสนใจ ผู้ศึกษาจึงนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความคิดเห็นของครู ที่มีต่อการศึกษามหาวิทยาลัยของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวม และรายด้าน โดยด้านที่มี

การปฏิบัติระดับสูงสุดคือ ด้านความสุภาพ รองลงมาคือ ด้านความสะอาด ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า แนวทางการบริหารจัดการการศึกษาในปัจจุบันนอกจากจะมุ่งด้านการส่งเสริมศักยภาพด้านวิชาการแล้ว สิ่งที่เป็นพิเศษที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องปฏิบัติคือ การส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนควบคู่ไปกับด้านวิชาการ โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็น คนดี คนเก่ง และมีความสุข ซึ่งเป็นนโยบายที่กำหนดไว้ใน แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่3) พ.ศ. 2553 และกำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับดังกล่าว อย่างต่อเนื่องซึ่งการพัฒนาคุณธรรม 8 ประการดังกล่าวถือเป็น ข้อบังคับที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สอดคล้องกับ งานวิจัยของ กมล รอดคล้าย (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่าควรจะมีการส่งเสริมให้มีการฝึกมารยาทและการปฏิบัติตนในสังคมให้แก่ นักเรียน โดยที่ครูภาษาไทยมีบทบาทในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยในด้านการจัดกิจกรรมการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กับ สุวิทย์ สุขหมั่น (2546: 54-55) ศึกษาผลการใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรม ความสามัคคี ความเมตตา กรุณา ความมีระเบียบวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพัฒนาเด็ก สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการพัฒนา พฤติกรรมจริยธรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม มีการพัฒนาทางพฤติกรรมจริยธรรมสูงขึ้นอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ ประพันธ์ สุปินตา (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม จริยศึกษาของโรงเรียนพุทธิโสภณ จังหวัด เชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนได้ให้ความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ในการให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ ผู้เรียน การเรียนการสอนทุกวิชาให้มีการสอดแทรกจริยธรรม มีการจัดโรงเรียนให้มีสภาพแวดล้อมที่ เอื้อต่อการปลูกฝังจริยธรรม มีการจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอน เช่นการนั่งสมาธิ การรักษา ความสะอาด การอบรมจริยธรรมที่วัดและการทำกิจกรรมหน้าเสาธง อันเป็นแนวทางในการพัฒนา จริยธรรมให้แก่ผู้เรียนในโรงเรียนความสำคัญของการปฏิบัติธรรม และด้านการตระหนักในคุณค่าและ ศรัทธาในพระพุทธศาสนา

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการ ส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงครามจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หัวหน้ากลุ่ม

สาระการเรียนรู้กับครูผู้สอนมีมุมมองด้านบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามที่ต่างกัน เนื่องจากมีหน้าที่แตกต่างกันตามกรอบภารกิจของงาน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีหน้าที่บริหารกลุ่มสาระที่ตนรับผิดชอบร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษามากกว่าครูผู้สอน ดังนั้นจึงมีมุมมองเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนแตกต่างไปจากครูผู้สอนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมจิตร ทับทิม (2548: บทคัดย่อ) คุ่มือกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาเทคโนโลยี โดยเน้นคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข ของนักเรียนในอยู่ระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจำแนกตามหน้าที่พบว่า มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข ของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงานในสถานศึกษาต่างกัน ต่างได้รับมอบหมายจากผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยเฉพาะคุณธรรม 8 ประการเช่นเดียวกัน โดยสอดแทรกหลักคุณธรรม 8 ประการในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้กำกับติดตามการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าวและเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเมื่อมีการปฏิบัติร่วมกันอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ครูที่มีประสบการณ์ทำงานในสถานศึกษาต่างก็มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาวนภา กิตติสาร (2546: 72) ที่ศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านความรับผิดชอบส่งผลซึ่งกันและกันกับความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ส่วนปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลต่อความซื่อสัตย์ ไม่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิวัฒน์ อัสวานิชย์ (2523: 75) ที่พบว่า ความมีวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์มีความสัมพันธ์กันในทางบวก ซึ่งแสดงว่าเด็กที่มีความมีวินัยในตนเองสูงจะมีความซื่อสัตย์สูงไปด้วย เช่นเดียวกับตัวแปรความรับผิดชอบต่อความสัมพันธ์ทางบวกกับความซื่อสัตย์ มีการดำเนินการในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมเรื่องความซื่อสัตย์ให้กับนักเรียนของผู้บริหารการศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงานของครู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามพบประเด็นที่น่าสนใจผู้ศึกษาจึงนำมาเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 ด้านความขยัน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการในการทำงานอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการในการทำงานอย่างต่อเนื่องมากขึ้น

1.2 ด้านความประหยัด พบว่า ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการคิดวิเคราะห์ก่อนตัดสินใจเลือกซื้อสิ่งต่างๆ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีการคิดวิเคราะห์ก่อนตัดสินใจเลือกซื้อสิ่งต่างๆ เป็นพิเศษเพื่อให้นักเรียนได้รู้จักการคิดวิเคราะห์มากขึ้น

1.3 ด้านความซื่อสัตย์ พบว่า ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรักและเคารพในตนเอง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตัวเอง รักตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองอยู่เสมอ

1.4 ด้านความมีวินัย พบว่า ผู้บริหารมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อร่วมมือกันในการส่งเสริมวินัยนักเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาและส่งเสริมวินัยนักเรียน โดยสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นๆอย่างต่อเนื่องให้มากขึ้น

1.5 ด้านความสุภาพ พบว่า ผู้บริหารมีการกำกับติดตามและแก้ปัญหาให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรเน้นการแก้ปัญหาให้นักเรียนบางคนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวให้มีความต่อเนื่อง เพื่อป้องกันพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน และส่งเสริมให้ขวัญกำลังใจนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ดีอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน

1.6 ด้านความสะอาด พบว่า ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการรักษาความสะอาดของชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรร่วมมือกับชุมชนโดยนำนักเรียนเข้าสู่ชุมชนเพื่อให้บริการแก่ชุมชนตามความเหมาะสม

1.7 ด้านความสามัคคี พบว่า คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติตนตามแบบวิถีประชาธิปไตยอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยในโรงเรียนให้มากขึ้น และกระตุ้นให้นักเรียนตระหนักในคุณค่าของความเป็นประชาธิปไตย

1.8 ด้านความมีน้ำใจ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้เสียสละทรัพย์สินส่วนตัว เพื่อสร้างสาธารณประโยชน์ตามควรแก่ฐานะ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เป็นผู้มีจิตอาสา เป็นผู้เสียสละ เล็งเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งอย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

2.2 ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับบทบาทของ ผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน ในสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

2.3 ควรมีการศึกษา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียนในโรงเรียน ในยุคแห่งการปฏิรูปการศึกษา เพื่อนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการ บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บรรณานุกรม

- กมล รอดคล้าย. (2556). การศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยในการ
อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน.
กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- กรมวิชาการ. (2545). แนวทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมสามัญศึกษา. (2543). คุณธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของเด็กไทย. กรุงเทพฯ:
กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจนา บุญส่ง; และคณะ. (2545). หลักและทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ:
เอกชัยการพิมพ์.
- (2550). แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- (2553). คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559).
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- (2550). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา
- จงดี เยือกเย็น. (2547). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด
การศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง. วิทยานิพนธ์
ค.ม. (การบริหารการศึกษา). จันทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี.
ถ่ายเอกสาร.
- ชฎาพร พันธ์ชูเกียรติ. (2552). การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยพจน์ รักราม. (2554). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: นพเก้าการพิมพ์.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. (2544). หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์การศาสนา.

- ดาวนภา กิตติสาโร. (2546). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการที่ส่งผล
ความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานครกลุ่มเจ้าพระยา
โดยใช้วิธีวิเคราะห์สหสัมพันธ์เชิงคาโนนิคอล*. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม.
(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2552). *การพัฒนาจริยธรรม: ตำราจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม. (2550). *จริยธรรมของเยาวชนไทย*.
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร: โรงพิมพ์
กรมการศาสนา.
- เดช วิโย. (2552). *การเปรียบเทียบพัฒนาการด้านการคิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันตามหัวข้อจริยศึกษาในหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต
หลักสูตรและการสอนสาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ถาวร รอดเทศ. (2553). *การศึกษาผลของความสัมพันธ์ระหว่างการคิดหาเหตุผลตาม
หลักตรรกศาสตร์กับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทรงธรรม กาญจนพิบูลย์. (2554). *ภาวะผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: แก้วประกายการพิมพ์.
- บุญสม เชนใจ. (2550). *หลักธรรมาภิบาล*. กรุงเทพฯ: เกียรติกมล.
- ธิติมา เรืองสกุล. (2550). *ความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม
ของเด็กปฐมวัย*. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธีระ รุญเจริญ; ปราชญา กล้าผจญ; และสัมมา รณิธย์. (2547). *การบริหารการศึกษา*. ขอนแก่น:
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีระพร อุวรรณโณ. (2546). *แล้วจะเสริมสร้างจริยธรรมกับคนวัยใด*. ครุศาสตร์. 11(14): 1 – 6
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีราพร กลุณานันท์. (2554). *การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยทางจริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย*.
นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. ถ่ายเอกสาร.
- นวลจิตต์ เขวกีรติพงศ์. (2553). *หลักการบริหารองค์กรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
เฟื่องอักษร.

- บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์. (2545). *การวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บำเพ็ญ เรืองจัญศรี. (2553). *บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: อักษรทอง
- ประทุม ไม้พวง. (2553). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ประพันธ์ สุปินตา. (2555). *การศึกษาเรื่องกิจกรรมการเรียนรู้การสอนจริยศึกษาของโรงเรียน
พุทธโฆสถจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.*
- ประกาศศรี สีนอำไพ. (2550). *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประยูร อาษานาม. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- ประสาธ อิศรปรีดา. (2553). *จริยธรรมของเยาวชนไทย. รายงานการวิจัยฉบับที่ 21 สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.*
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2549). *การบริหารวิชาการ*. กรุงเทพฯ: แก้วฟ้าการพิมพ์.
- พรนพ พุกกะพันธ์. (2554). *ทฤษฎีภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: อักษรทอง.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญ. (2547). *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญ. (2547). *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พวงเพ็ญ อินทรประวัตติ. (2552). *รูปแบบการสอน. โครงการบริการการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- ภิญโญ สาธ. (2542). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2554). *เอกสารการสอนชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการ
ศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รัฐดาว พิศาลพงศ์. (2549). *การพัฒนาจริยธรรมและความฉลาดทางอารมณ์เริ่มที่เด็กปฐมวัย.*
นครปฐม: คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร; และวิลาสลักษณ์ ชีววัลลี. (2554). *การศึกษาวินัยธรรมทางจิตใจของ
คนไทย กรณีศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่1. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.*
- วิวัฒน์ อัคราณิชย์. (2523). *ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเอง กับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย.*
ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.

- วิริยาภรณ์ ชัยชลทรัพย์. (2555). การศึกษาความกตัญญูทศเวทีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 ที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- วีระ บำรุงรักษ์. (2547). คุณลักษณะด้านจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีรวัฒน์ อุทัยรัตน์; และเฉลิมชัย กล้าหาญ. (2550). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิไกร เลื่อนแป้น. (2554). บทบาทของผู้บริหารการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬากการพิมพ์.
- ศรินยา จันทสุทธิบวร. (2552). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- ศรินทร์ วรรณกิจ. (2555). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศุณย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. (2551). เรื่องเด็กดีและเยาวชนสังคมมีคุณค่าจากต้นกล้าคุณธรรม. กรุงเทพฯ: ศุณย์คุณธรรม.
- สมชายพงษ์ พัฒนาศิลป์; และเผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล. (2554). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมพงษ์ ชาทะวดี. (2553). การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดวงกมล.
- สมศักดิ์ ธรรมสาร. (2550). บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี. ถ่ายเอกสาร.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์; และคนอื่นๆ. (2552). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาโรช บัวศรี. (2546). จริยธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. (2555). แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2555 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. สมุทรสงคราม: ประมวลธรรมการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2548). ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *การพัฒนาคุณธรรมสำหรับเยาวชนไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

สุวิทย์ สุขหมั่น. (2546). *ผลการใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพัฒนาเด็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.

สุพัตรา สุภาพ. (2548). *สังคมและวัฒนธรรมไทยค่านิยมครอบครัวศาสนาประเพณี*. กรุงเทพฯ: ดวงกมล.

สุนน อมรวิวัฒน์; และพิศนา แซมมณี. (2547). *หลักการสอนจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพล วังสินธุ์. (2552). *การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมทั้งองค์กร*. กรุงเทพฯ: เอกชัย.

สุพงษ์ ฐานสมบัติ. (2550). *บทบาทของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนในสังกัด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. ถ่ายเอกสาร.

สุรัตน์ ศิลปะอนันต์. (2553). *การวางแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: แสงธรรม.

สุปรณิษ อุดมเพ็ญ. (2545). *หลักทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: วัฒนาการพิมพ์.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2540). *ทฤษฎี และแนวปฏิบัติ ในการบริหารการศึกษา*. พิมพ์ ครั้งที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). *การบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาของชาติ*. กรุงเทพฯ: สกายบล๊อคการพิมพ์.

อนุสรณ์ พู่เจริญ. (2555). *หลักการบริหารจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

อัสนีย์ อัจฉริยะบุตร. (2546). *หลักการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: วุฒิชัยการพิมพ์.

อาคม วัดไธสง. (2552). *การพัฒนาภาวะผู้นำในองค์กร*. กรุงเทพฯ: แสงธรรม.

อาจอง ชุมสายณอยุธยา. (2550). *คุณธรรมนำความรู้รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์*. กรุงเทพฯ: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2552). *การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

อุทัย ธรรมเตโช. (2553). *การบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กระแสนธรรม.

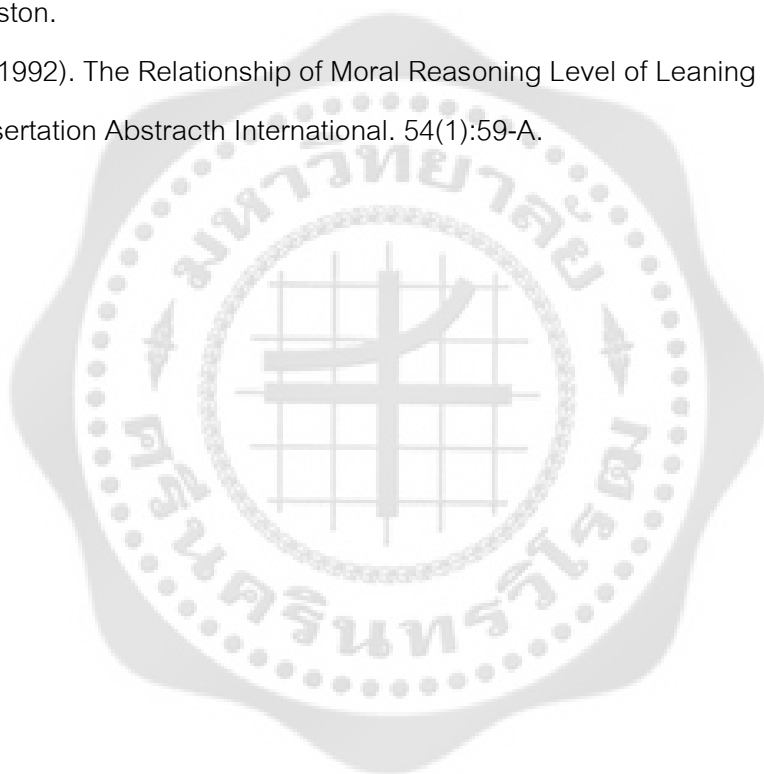
Bandura.A. (1989).*Principles of behavior modification*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Cohen. (October; 1999). "Moral Education for a Society in Moral Transition,"
Education Leadership. 33(1) 1999.

Hergenhahn, B.R.; & Olson, M.H. (1993).*An introduction to theories of learning*. 4th ed.
Englewood Cliffs. New Jersey: Pretice Hall.

Kohlberg, L. (1976). " Moral Stage and Moralization. The Cognitive Development
Approach" *Moral Development and Behavior*. New York: Holt Rinehart and
Winston.

Leitwood.K. (1992). The Relationship of Moral Reasoning Level of Learning Environment.
Dissertation Abstract International. 54(1):59-A.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับ
นักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ต้องการสอบถามข้อมูล เพื่อการศึกษา เรื่อง การศึกษาบทบาทของ
ผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม
พื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

3. กรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริง ความคิดเห็นของท่านผู้ศึกษาจะเก็บ
เป็นความลับ ผลการศึกษาจะเสนอเป็นภาพรวม โดยจะไม่กระทบต่อตัวท่านและหน่วยงานของท่านแต่
ประการใด ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมคุณธรรม 8 ประการให้กับนักเรียนของผู้บริหาร
สถานศึกษาต่อไป

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลจากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เกษมเจริญโต อินทะนาม

นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ☒ ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพเป็นจริง

1. ตำแหน่งหน้าที่ของครู

() หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ () ครูผู้สอน

2. ประสบการณ์ในการทำงานของครู

() ไม่เกิน 10 ปี () มากกว่า 10-20 ปี () มากกว่า 20 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2

การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้กับนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในแบบสอบถามเป็นรายข้อและกาเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับ
ความคิดเห็นของท่าน โดยกำหนดเกณฑ์น้ำหนักระดับของความคิดเห็นในการเลือกตอบดังนี้

1	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับ	น้อยที่สุด
2	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับ	น้อย
3	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับ	ปานกลาง
4	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับ	มาก
5	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับ	มากที่สุด

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
	ด้านความซื่อสัตย์สุจริต					
1	ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนตั้งใจในการทำงานอย่าง สม่ำเสมอ					
2	ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ปรับปรุงการทำงาน ของอยู่เสมอ					
3	ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นและอดทน ในการทำงาน					
4	ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนกล้าเผชิญอุปสรรคและ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน					
5	ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนปรับปรุงและพัฒนา กระบวนการในการทำงานอย่างต่อเนื่อง					

แบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
	ด้านความประหยัด					
6	ผู้บริหารมีการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย					
7	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง					
8	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการคิดวิเคราะห์ก่อนตัดสินใจเลือกซื้อสิ่งต่างๆ					
9	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการอดออมและใช้จ่ายทรัพย์สินตามความจำเป็น					
10	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของตามความจำเป็น					
	ด้านความซื่อสัตย์					
11	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรักและเคารพในตนเอง					
12	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตนอยู่เสมอ					
13	ผู้บริหารได้ทำตัวเป็นตัวอย่างในการเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์					
14	ผู้บริหารได้ส่งเสริมให้นักเรียนได้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความซื่อสัตย์					
15	ผู้บริหารได้ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้รู้จักหน้าที่ของตนและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์					

แบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
	ด้านการวินัย					
16	ผู้บริหารมีการส่งเสริมและกำกับติดตามให้นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบวินัยของทางโรงเรียนอย่างเคร่งครัด					
17	ผู้บริหารมีการพัฒนานักเรียนให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการเป็นคนมีระเบียบวินัยอย่างสม่ำเสมอ					
18	ผู้บริหารมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อร่วมมือกันในการส่งเสริมวินัยนักเรียน					
19	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคมอย่างเคร่งครัด					
20	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนอยู่เสมอ					
	ด้านความสุภาพ					
21	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติตนเป็นผู้มีมารยาทตามแบบวัฒนธรรมไทยอย่างต่อเนื่อง					
22	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานการณ์และโอกาสอย่างสม่ำเสมอ					
23	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ความรู้แก่นักเรียนนักเรียนเกี่ยวกับการเป็นผู้มีความสุภาพตามแบบวัฒนธรรมไทย					
24	ผู้บริหารมีการกำกับติดตามและแก้ปัญหานักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างต่อเนื่อง					
25	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีมารยาทดีเด่นตามแบบวัฒนธรรมไทย					

แบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
	ด้านความสะอาด					
26	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพกายและใจของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง					
27	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ดูแลรักษาความสะอาดของร่างกายเพื่อการมีบุคลิกภาพที่ดีอยู่เสมอ					
28	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการรักษาความสะอาดของชุมชนอย่างต่อเนื่อง					
29	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาจิตใจให้สะอาดผ่องใสให้กับนักเรียนอยู่เสมอ					
30	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีสุขภาพดีเป็นประจำทุกปี					
	ด้านความสามัคคี					
31	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติตนตามแบบวิถีประชาธิปไตยอย่างสม่ำเสมอ					
32	ผู้บริหารมีการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนเพื่อการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี					
33	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้แสดงพลังสามัคคีเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง					
34	ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้นักเรียนได้ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง					
35	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องความสามัคคีของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง					

แบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
	ด้านความมีน้ำใจ					
36	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องการเป็นผู้มีจิตอาสาให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง					
37	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่เป็นผู้มีจิตอาสาดีเด่น					
38	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้เสียสละทรัพยากรส่วนตัวเพื่อสร้างสาธารณประโยชน์ตามควรแก่ฐานะ					
39	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการดำเนินชีวิตตามสมควรแก่ความรู้ความสามารถ					
40	ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาสาธารณสมบัติของชุมชนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง					

ภาคผนวก ข
ข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ

ข้อมูลเฉพาะของผู้เชี่ยวชาญ

ดร. กัณฐ์ภานุ ธีรัตนเมธาวงษ์

อาจารย์ ประจำหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ดร. สุคนธ์ แพ่งศรีสาร

ข้าราชการบำนาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

ดร. รัชนีกร บุญดี

ครูชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

ดร. บุญเข้ม คูป้อง

ผู้อำนวยการโรงเรียน นาอ้อวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19

ดร. ธิติรัตน์ เหล่าคมพุดมาจารย์

อาจารย์ ประจำ รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	เกษมเจริญโต อินทะนาม
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 2 ธันวาคม 2527
สถานที่เกิด	จังหวัด อุตรธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	200 หมู่ 5 ตำบล บ้านก้อง อำเภอ นาเยีย จังหวัด อุตรธานี 41380
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ประกอบธุรกิจส่วนตัว
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	200 หมู่ 5 ตำบลบ้านก้อง อำเภอ นาเยีย จังหวัดอุตรธานี 41380

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2540	มัธยมศึกษาตอนปลายศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัดนครปฐม
พ.ศ.2550	พุทธศาสตร์บัณฑิต สาขา ภาษาไทยจากสถาบัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2557	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติการศึกษาทางธรรม

พ.ศ. 2544	นักธรรมเอก สำนักเรียน วัดพระประโทนเจดีย์ วรวิหาร จังหวัดนครปฐม
พ.ศ. 2545	เปรียญธรรม 3 ประโยค สำนักเรียน วัดพระปฐมเจดีย์ วรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม